

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra slavistiky

Bc. ELIŠKA ŽAHOUROVÁ

2. ročník – prezenční studium

Obor: Speciální pedagogika pro 2. stupeň ZŠ a SŠ a ukrajinská filologie

**Pobyt Jaroslava Haška na Ukrajině a vliv jeho tvorby
na česko-ukrajinské vztahy**

**Jaroslav Hasek's stay and the influence of his work on Czech
and Ukrainian relations**

Diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Radana Merzová, Ph.D.

Olomouc 2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „*Pobyt Jaroslava Haška na Ukrajině a vliv jeho tvorby na česko-ukrajinské vztahy*“ vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího diplomové práce a za použití pramenů uvedených v závěru práce.

V Olomouci dne 10. 12. 2014

.....

podpis

Poděkování

Děkuji vedoucí práce Mgr. Radaně Merzové, Ph.D., za odborné vedení, cenné připomínky a rady k práci.

Zároveň bych chtěla poděkovat Mgr. Pavlíně Lišovské za věcné rady, připomínky a korekturu práce.

Současně děkuji také Jaroslavu Šerákovi, který mi velmi pomohl při hledání zdrojů.

Obsah:

ÚVOD	- 5 -
1 TEORETICKÁ ČÁST	- 7 -
1.1 JAROSLAV HAŠEK.....	- 7 -
1.1.1 Život a dílo J. Haška – obecně	- 7 -
1.1.2 J. Hašek na Ukrajině.....	- 16 -
1.1.2.1 1903 – 1905 – pravděpodobný výskyt J. Haška na Ukrajině	- 17 -
1.1.2.2 1914 – 1918 – J. Hašek na Ukrajině	- 17 -
1.1.2.3 Návrat J. Haška do Čech.....	- 25 -
1.2 UKRAJINA – ZEMĚPISNÉ ÚDAJE	- 26 -
2 PRAKTICKÁ ČÁST	- 33 -
2.1 VYMEZENÍ CÍLŮ A METOD PRÁCE.....	- 33 -
2.2 ZVOLENÁ OBDOBÍ A SELEKCE DĚL	- 34 -
2.2.1 Období 1903 – 1905.....	- 35 -
2.2.2 Období 1914 – 1918.....	- 43 -
2.2.3 Český Švejk X Fenomén Švejka	- 50 -
2.3 KULTURNÍ POZŮSTALOST J. HAŠKA NA UKRAJINĚ	- 57 -
2.3.1 Ukrajinská města	- 57 -
2.3.2 Související zajímavosti vzhledem k pozůstalosti	- 64 -
2.4 DISKUZE	- 65 -
ZÁVĚR	- 71 -
PE3IOME	- 73 -
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	- 80 -
SEZNAM OBRÁZKŮ	- 84 -
ANOTACE	- 85 -

Úvod

V historii existují různé dějinné mezníky, které ovlivnily životy slavných i méně slavných osobností i kulturu v mnohých zemích. Mezi těmito událostmi má velmi význačné místo i první světová válka (1914 – 1918), jež zasáhla do vývoje evropských dějin a ovlivnila život nejen na našem kontinentu.

Pro českou zem, jež byla v područí Rakouska-Uherska, byla první světová válka obdobím, kdy museli řešit vnitřní rozpolcenost v podobě touhy po samostatnosti, sympatizování s nepřátelskými armádami a státy v protikladu k nutnosti sloužit „vlasti“, svému panovníkovi, pod jehož nadvládou již nechtěli setrvávat. Mnozí vojáci se nechávali dobrovolně zatýkat nepřátelskými vojsky a najímat do legií, jejichž prostřednictvím mohli bojovat proti Rakousku-Uhersku.

Do armády rukovali všichni bojeschopní muži, mnohdy otcové od rodin i různé význačné osobnosti, mezi nimi i český spisovatel Jaroslav Hašek. V době vypuknutí války se Hašek již plně věnoval žurnalistice a literatuře, avšak v důsledku válečných událostí se dostává na ruskou frontu, kde je zajat a vstupuje do československých legií. Díky nim se dostává na území dnešního Slovenska, Ukrajiny, Polska a dalších zemí. Pobyt na Ukrajině se následně začíná odrážet i v některých jeho dílech, Hašek zmiňuje různá místa a města, v nichž nějakou dobu pobýval, zasazuje do těchto lokalit děj svých románů, povídek a novel. Ovlivnění však nebylo pouze jednostranné – Jaroslav Hašek zanechal během svého pobytu nesmazatelnou stopu v pamětech ukrajinského lidu, která přetrvává dodnes.

Právě vzájemná interakce Haška a ukrajinského prostředí je předmětem výzkumu této diplomové práce. Konkrétněji se zaměříme analýzami na soubor vybraných děl z tvorby Jaroslava Haška napsaných během první světové války a částečně po návratu domů do Čech, přičemž klademe důraz na odraz Ukrajiny a jejích reálií v daných textech. Jelikož je pravděpodobné, že tento pobyt nebyl prvním během jeho života, zaměříme se také na jeho literární tvorbu z počátku 20. století, kdy Hašek cestoval nejen po zemích rakousko-uherské monarchie, a budeme analyzovat díla i v tomto období.

Úvodní část práce je věnována životu a dílu spisovatele Jaroslava Haška se zaměřením na zvolená období. V další části shrneme informace o situaci na Ukrajině na počátku 20. století a ve válečném období, vše doplníme tematickým obrazovým doprovodem. Získané poznatky následně využijeme ve třetí části práce při konkretizaci

základních pojmů a výzkumných metod. Prostřednictvím analýz vybraného souboru děl z období počátku 20. století a Haškova pobytu na Ukrajině během války a po jeho návratu do Čech se zaměříme na geografické motivy a odraz Ukrajiny v díle tohoto spisovatele, neboť předpokládáme, že vliv pobytu na Ukrajině zanechal v Haškových dílech své stopy.

V další fázi výzkumu shrneme poznatky získané během výzkumných cest na místa na Ukrajině, která jsou spojena se jménem Jaroslava Haška a jež nesou odkaz Haškova pobytu na svém území.

1 Teoretická část

V jednotlivých podkapitolách se budeme postupně věnovat životu a dílu Jaroslava Haška, přičemž se cíleně zaměříme na období, v nichž se předpokládá či je doložen jeho pobyt na Ukrajině. Tato období rozebereme podrobněji, budeme zde komentovat životní události, které ovlivňovaly jeho vztah k Ukrajině a formovaly jeho další tvůrčí činnost.

V další podkapitole shrneme teoretické poznatky o situaci na Ukrajině v době pobytů Jaroslava Haška, přiblížíme klíčové události z těchto období a zaměříme se na místa, v nichž se Hašek údajně či skutečně vyskytoval.

Cílem těchto podkapitol je shrnout a shromáždit teoretická východiska pro následnou praktickou část, v níž budeme rozebírat jednotlivá zvolená díla Jaroslava Haška a konfrontovat daná zjištění z výzkumu s těmito poznatky.

1.1 Jaroslav Hašek

V následující podkapitole přibližujeme život a dílo spisovatele Jaroslava Haška, nastíníme také okrajově osudy jeho rodičů, neboť předznamenaly některé události v jeho životě a formovaly jeho osobnost. Podrobněji se zaměřujeme na vybraná období, v nichž mohl Hašek během svých zahraničních cest navštívit Ukrajinu a další východoevropské země. Naší snahou je zachycení důležitých momentů, které ovlivnily motivy, atmosféru či způsob, jakým Hašek o Ukrajině psal a jak ji komentoval a stylizoval.

1.1.1 Život a dílo J. Haška – obecně

Dle dochovaných matričních záznamů (viz Obr. 1) se Jaroslav Hašek narodil 30. dubna 1883 v Praze, celým jménem byl Jaroslav Matěj František Hašek. Rodiči Jaroslava Haška byli Josef Hašek a Kateřina Hašková, rozená Jarešová.

Obr. 1 – Křestní list Jaroslava Haška¹

Rodina žila ve velmi tísnivých podmínkách, často měnila své bydliště, dokonce i po smrti otce. Velkou část dětství strávil Hašek u prarodičů z matčiny strany, u Antonína a Marie Jarešových, kde se naučil vnímat přírodu, milovat ji a vážit si volnosti a svobody. Manželství Haškových rodičů bylo tzv. sňatkem z rozumu, pohnutkou k němu byla vůle jejich rodičů, kteří se dohodli, že je vhodné osamostatnit oba mladé lidi v tehdejší neutěšené době, aby nebyli závislí na rodičích, kteří je nezvládali živit. Haškovi rodiče původně doufali, že se povede rozhodnutí rodičů časem změnit, ale nestalo se tak.

Josef Hašek tedy již za dob svých studií nebyl nijak zvlášť podporován rodiči, jeho život bychom mohli označit za bytí v bídě, provázela jej spousta utrpení a v roce 1866, když zakončil své studium v Praze, u něj propukly první příznaky nemoci, pro niž nemělo někdejší lékařství název – jednalo se však o rakovinu (tehdy označovanou jako tzv. suchá nemoc).²

Všechny útrapy, bídu, těžkosti v pracovním procesu, neustálé přesuny z místa na místo začal řešit zpočátku nevinným pitím, ale když se ženil, byl z něj v podstatě notorický alkoholik, tehdy mu bylo téměř 40 let. O jeho alkoholismu se však mnoho nevědělo, neboť nenavštěvoval veřejná místa a hostince, ale pil v ústraní doma. Alkoholem tišil svou bolest tělesnou i duševní.

¹ Hašek: Rodný list. In: ŠvejkMuzeum [online]. 2014 [cit. 2014-11-02]. Dostupné z: <http://www.svejk-museum.cz/imgs/hasek_rodny_list.jpg>.

² PYTLÍK, 1979.

V roce 1881 se Josef Hašek oženil s Kateřinou Jarešovou a od jejich příbuzného si pronajali byt v Praze, ve Školské ulici, kde se za necelé dva roky narodil jejich prvorozený syn Jaroslav. V nové životní etapě se začala situace rodiny Josefa Haška projasňovat, avšak nemoc stále doléhala. V této době se Josef Hašek stává suplentem a existovala víze, že se stane velmi brzy i profesorem, což by pro něj znamenalo jistější a pravděpodobně i větší finanční ohodnocení, ale také více klidu, který by léčení jeho nemoci prospěl. Jejich životní a finanční situaci usnadnil také fakt, že Josef Hašek byl jmenován poručíkem dcery svého zemřelého bratra, Marie, a stal se také správcem jejího jmění – úroky ze jmění totiž činily 15 000 zlatých ročně. Josef Hašek však byl velmi pedantská osobnost, nedovolil, aby se z peněz odebíralo více, než bylo nutné na výchovu a živobytí jejich schovanky, později se dokonce uchýlil k tomu, že se vše platilo jen z jeho platu. Ve chvíli, kdy se jim narodil ještě druhý syn Bohuslav, byla situace již opět vážná, proto aby usnadnil rodině její žití, začal pracovat jako finanční matematik pro banku Slavii.³

Manželství Josefa a Kateřiny nebylo nijak naplněné láskou a city, neustále mezi nimi byla jakási bariéra, která jim bránila více se sblížit, zamilovat se, ale jelikož byli vychovávaní přísně a se silným důrazem na disciplínu, nepronikala jejich rodinná tragédie příliš veřejně na povrch. Navíc veřejné postavení otce vyžadovalo velkou důstojnost a profesionalitu, mnohdy vše však bylo velmi okázalé a strojené.⁴

Alkoholismus, stejně jako nemoc u otce Jaroslava Haška postupně sílily, proto se uzavíral před lidmi ve svém pokoji, kde pil a snažil se tak zahnat bolest a všechny starosti. Lékaři ani babky kořenářky nevěděly, jak mu v jeho tíživé situaci pomoci, léčba neúčinkovala.

Světlejší chvílí pro celou rodinu byl okamžik, kdy se v létě vraceli ke Kateřininým rodičům, tedy k prarodičům Jaroslava Haška, kde byl prostor pro znovuzískání ztracené rovnováhy a načerpání energie pro všechny členy rodiny. Jejich venkovské kořeny nešly zapřít, jejich život se zde proměňoval a oni sami se měnili k nepoznání. Bratři Jaroslav a Bohuslav se velmi rychle adaptovali na venkovské prostředí, sžili se s místními dětmi a později se stávali jakýmsi nepsanými vůdci své party. Bylo však na první pohled patrné, že Jaroslavův vývoj není zcela v pořádku – když mu byly přibližně 4 roky, začalo se hovořit o problémech se srdcem a štítnou žlázou, jež v jeho věku vypadala poněkud zakrněle či poškozeně. Jelikož se množily slabší srdeční

---

³ PYTLÍK, 1979.

⁴ PYTLÍK, 1979.

záchvaty, rozhodli se rodiče nechat Jaroslava u jeho prarodičů na venkově, než bude muset nastoupit do školy. Mezi bratry se rozvíjel zvláštní vztah – Jaroslav na svého mladšího sourozence velmi žárlil a nejednou se jej snažil ohrozit nebo mu ublížit.⁵ Jaroslav začal fyzicky zaostávat za svým mladším bratrem, ale přesto byl vůdce Bohuslava, který velmi často sloužil jako obětní beránek. Později měl pro změnu Bohuslav důvod žárlit na svého staršího bratra, který jej převyšoval v mentální vyspělosti, a ačkoliv se snažil se mu celý život dorovnat, nikdy se mu to zcela nepovedlo. Svého bratra však Bohuslav měl velmi rád a jeho bratrská láska neznala žádná omezení, došlo to tak daleko, že když Jaroslav předčasně zemřel, dalo by se říct, že se Bohuslav ze žalu za svým zesnulým bratrem doslova upil a nepřežil ho o více než rok.⁶

V roce 1889 nastoupil Hašek na obecnou školu, na níž zůstal až do 5. třídy. Již v útlém věku si však dokázal najít příležitosti, jak si dopomoci k obživě. V předposledním ročníku obecné školy se stal ministrantem v kostele sv. Štěpána (byl zde i pokřtěn) a později se dostal díky matčiným známostem do jezuitského kláštera sv. Ignáce. Vždy nejprve odsloužil mši u jezuitů, poté u sv. Štěpána, kde byla tato služba proplácena v důsledku lepší organizace, a pak se vrátil zpět k jezuitům, kteří sice neplatili na ministrování nic, ale odměňovali ho za tuto činnost bohatými snídaněmi, což pro chudého chlapce byla velká pomoc.⁷

Hašek již odmala rád četl – „*stále máje plné kapsy jakýchsi podivných technických prospektů a příruček, hltal vše, co znamenalo dobrodružný svět.*“⁸ Po pěti ročnících na obecné škole pokračoval Hašek dál ve studiu na gymnáziu v Žitné ulici, zde byli Haškovými profesory takové osobnosti jako Jirásek, Zába, Pintner, Koch, Čáda a jiní. Haškův prospěch se však velmi odvíjel od toho, jaká situace v rodině panovala. Dokud žil jeho otec, jenž celou rodinu držel v přísné výchově a kázni, byl jeho prospěch výborný, v prvních dvou ročnících, v primě a sekundě, absolvoval školní rok s vyznamenáním. Když však byl v tercii, jeho otec zemřel (tím se kázeň v rodině téměř vytratila a matka nevěděla, co s roz dováděnými hochy), končil ročník s jednou opravnou zkouškou, v kvartě však již propadl z řečtiny a latiny a v pololetí následujícího ročníku byl nucen školu definitivně opustit. Velmi vzrušená doba, v níž Hašek opouštěl gymnázium, nesla s sebou množství demonstrací, jichž byli oba bratři dennodenními svědky a k nimž se v mladické nerozvážnosti často přidávali. V době, kdy bylo v Praze

---

⁵ PYTLÍK, 1979.

⁶ PYTLÍK, 1979.

⁷ PYTLÍK, 1979.

⁸ PYTLÍK, 1979, s. 30.

vyhlášené stanné právo, nezůstávali mladí hoši sedět doma, ale v čele s Jaroslavem se vydávali do ulic, neboť chtěli zažít dobrodružství a vidět třeba i střelbu na vlastní oči. Vše vyvrcholilo nedovoleným strháním vyhlášek o stanném právu a útekem před ozbrojenými silami, které chtěly zatknout ty, kteří tuto skutečnost znevažují. Hašek unikl, druhý den se však svěřil s tímto svým činem dalšímu člověku a postupně se zpráva rozšířila až k vedení ústavu, které přimělo výhrůžkami a hrozbami Haškovu matku, aby ho z gymnázia odhlásila.

Ani na gymnáziu však nepřestal Hašek ministrovat, díky této činnosti se často omlouval a vymlouval ze školních povinností, avšak když jednoho dne neplnil se svým kamarádem svědomitě povinnosti ministranta, vyhnal je prelát z kostela a Hašek tuto činnost již dále neprovozoval.⁹ Jelikož přišel o tento zdroj příjmů, tak nějakou dobu po ukončení studia na gymnáziu byl bez zaměstnání a jakéhokoli zdroje obživy. V této době se Hašek začíná poprvé více zajímat o dívky, jeho první láskou je Anička Drobínková, tento vztah však nevydržel dlouho a za krátký čas Aničku vystřídal tzv. z trucu Liduškou Kozlovou, ale ani tento vztah nebyl dlouhotrvající.

Po tomto období byl Jaroslav Hašek přinucen svou matkou, aby si našel nějaké zaměstnání, neboť nepřinášel domů žádný výdělek a matka se bála o jeho budoucnost. Bylo mu domluveno místo v tiskárnách u Haasů a docela se mu to zalíbilo, když se s prací seznamoval. Bohužel ale vedoucí tiskáren Haška na místo typografa nepřijal, neboť neměl dostatečně dobré studijní výsledky, neuměl druhý zemský jazyk a vypadal nemocně. Tehdy se Hašek poprvé rozhodl, že chce psát. Avšak ještě cestou z tiskáren se jeho matce povedlo mu získat u pana Ferdinanda Kokošky místo praktikanta v závodě na výrobu a prodej zdravotnických přípravků a léků.¹⁰ Zde však dlouho nezůstal, protože se vysmíval zálibě pana vedoucího, již bylo malování na sklo, na základě této škodolibosti se Hašek svému nadřízenému znelíbil a byl propuštěn.

Aby nezůstal nečinný, přihlásil se po podnětu matky na zkoušky na obchodní akademii, kam 1. září 1900 nastoupil jako student. Školský systém volnomyšlenkářskému Haškovi, který však po vzdělání toužil, nevyhovoval, nesouhlasil s ním a vadila mu svázanost a nesmyslné učení, které z lidí dělalo spíše automatizované stroje, jež jen odřikávají to, co někdo jiný řekne. Na akademii Hašek studoval snadno. Během studia se kolem něj sdružila skupina kamarádů, pro něž byl nepsaným vůdcem, aniž by se o to sám zasadil, ale sám jim nedovedl kamarádem být, víc

---

⁹ PYTLÍK, 1979.

¹⁰ PYTLÍK, 1979.

se stranil, než přátelil. V době studia obchodní akademie se Hašek již plně věnoval literatuře a redakční práci, přispíval v té době svými články do novin.

Matka o této jeho práci dlouho nevěděla, po zjištění, že se tomu její syn věnuje, byla velmi rozezlena a pohoršena, neboť považovala psaní do novin za hřích, obávala se, že její syn ztratí svou existenci. Matka mu za trest odejmula kapesné a ještě jí musel ze svého výdělku přispívat. Udobřil si ji tím, že jednou nebo i dvakrát týdně přispěl do rodinného rozpočtu zlatkou. Později se jeho honoráře začaly více a více zvětšovat a matka se přesvědčila, že Jaroslav bude skutečně kvalitním spisovatelem a již proti jeho zálibě i povolání neprotestovala. Matka se mu v jeho práci stala oporou, diskutoval s ní o literární tvorbě, předčítal jí své práce a ona mu za to dávala zpětnou vazbu, sice velmi laickou, ale pro Haška důležitou.¹¹

Hašek začal produkovat stále více a více věcí, proto musel hledat uplatnění pro svou tvorbu, oslovoval další redakce. Mezi oslovenými redakcemi byly i Besedy lidu, jež byly redigovány E. A. Mužíkem a kam byl s nadšením Hašek přijat a kde byl mu přidělen i honorář, aj.

V roce 1902 Hašek dokončuje své studium na obchodní akademii, získává absolutorium první třídy, opouští školu a začíná pracovat v bance Slavia. Oba bratři po otcově smrti využívali volnosti a podnikali různé výlety, stále častěji do vzdálenějších koutů země. Společně postupně procestovali okolí Prahy, pak Čechy, Slovensko a nakonec téměř celou rakousko-uherskou monarchii. Z jedné ze svých cest na Slovensko se však Hašek již nevrací domů, nedostaví se včas do zaměstnání, dostává výpověď v bance. V této době počíná jeho bohémský život a plně se oddává literární činnosti.

V daném období přispívá do Národních Listů, Národní Politiky a nově přibývá také České Slovo a roku 1904 také anarchistická Omladina. Kromě příspěvků do novin, fejetonů, článků a črt psal Hašek také četné množství cestopisných příspěvků. Na svých cestách navštívil také oblast Haliče¹². V uvedené bibliografii jsou vypsána díla, jež s ní souvisí: „*Zátorská kanonie*. Črta z Haliče. Napsal Jaroslav Hašek v Národních listech (1903); *Po třicíti letech*. Črta z Haliče. Národní listy (1903); *Silák Lebik*. Črta z Haliče.

---

¹¹ PYTLÍK, 1979.

¹² V diplomové práci se velmi často objevuje slovo Halič. Jedná se o území, jež bylo dříve součástí rakousko-uherské monarchie. Toto pojmenování vzniklo podle názvu města Halič, které bylo hlavním sídlem Haličsko-volyňského knížectví. Halič byla rozdělena na západní Halič s hlavním městem Krakov a na východní Halič s hlavním městem Lvov. Po druhé světové válce byla definitivně rozdělena mezi Polsko a sovětskou Ukrajinu. V diplomové práci je vše konfrontováno se slovním spojením východní Halič, neboť toto území spadalo do ukrajinské části, tedy dnešní Ukrajiny. (*Wikipedie: Otevřená encyklopedie: Halič* [online]. c2014 [citováno 2014-11-02]. Dostupný z: <<http://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Hali%C4%8D&oldid=12025806>>.

Národní listy (1903); *Kozák Boryško*. Národní listy (1904); *Jak se stařeček Perunko věšel*. Črta z Podhalí¹³. Národní listy (1903); *Křtiny*. Črta z Podhalí. Národní listy (1903); *Ručnice*. Črta z Podhalí. Národní listy (1904); *Pohádka z Východu*. Omladina (1904); *Krajina z Haliče s vlky*. Humoreska. Národní listy (1905); *Obětní svíce*. Črta z Haliče. Světozor (1905); *Návrat*. Črta ze Slovenska. Národní politika.¹⁴

Že Hašek v této oblasti pobýval, dokazují nejen výše zmíněná díla a z nich vyplývající znalost místa, ale také policejní zpráva z roku 1903, v níž se píše následující: „*Dnes zde byl zadržen mladík udávající, že je synem bývalého profesora Josefa Haška, r. 1897 zemřelého v Praze, a že jeho matka, vdova Kateřina Hašková, bydlí v Král. Vinohradech, Čelakovského ul. č. 24. Byl prý až do 24. května t. r. zaměstnán u banky Slavie a poté cestoval po Uhrách a Haliči jako dopisovatel časopisu.*“¹⁵ Po tomto zatčení byl Hašek poslán domů zpět ke své matce.

Jako publicista byl radikálního smýšlení. Kromě výše zmíněného anarchistického listu *Omladina* v Lomu u Mostu sám redigoval další anarchistické listy, např. časopis *Komuna*.¹⁶ V roce 1907 byl zatčen pro účast na anarchistickém táboru lidu a byl uvězněn na jeden měsíc. Po této události z anarchistického hnutí vystoupil. V roce 1908 redigoval časopis *Ženský obzor* a po nějakou dobu byl zaměstnán v Národně sociální volební kanceláři.¹⁷ „*V roce 1909 měl už 64 publikovaných povídek. Přispíval do Českého slova, do Pochodně, Humoristických listů, Kopřiv, Karikatur, nějaký čas vedl též Kynologický ústav, což ho později inspirovalo ke knize Můj obchod se psy.*“¹⁸

Přes své známé poznává svou první ženu – Jarmilu Mayerovou. Hašek nebyl v životě nějak zvlášť velký hrubec a necita, ale v jeho chování k ženám bylo něco zvláště zdrženlivého, sice se jim nevyhýbal, ale jejich přítomnost ani nevyhledával, později, když začal holdovat alkoholu, se s nimi přestal kontaktovat úplně. Jarmila byla jeho životní láska, Hašek doslova trpěl vnitřní posedlostí pojmout ji za svou ženu, avšak do cesty se jim stavěly překážky. Budoucímu tchánovi se nelíbil Haškův tulácký život. Se svou láskou se scházeli pouze tajně, neboť rodiče byli proti tomu, aby se jejich dcera

---

13 Podhalí – překládá se jako oblast v horských loukách. Nachází se na jihu Polska v oblasti podhůří Tater, je možné hovořit o tzv. „polské vysočině“. (Podhale. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. 2014 [cit. 2014-11-02]. Dostupné z: <<http://en.wikipedia.org/wiki/Podhale>>.)

¹⁴ PYTLÍK, 1960.

¹⁵ PYTLÍK, 1979, s. 37.

¹⁶ Životopis: Jaroslav Hašek. *Městská knihovna v Praze* [online]. 2014 [cit. 2014-11-02]. Dostupné z: <<http://www.mlp.cz/cz/projekty/on-line-projekty/jaroslav-hasek/zivotopis/?knihovna=>>>.

¹⁷ FORST, 1993.

¹⁸ Životopis: Jaroslav Hašek. *Městská knihovna v Praze* [online]. 2014 [cit. 2014-11-02]. Dostupné z: <<http://www.mlp.cz/cz/projekty/on-line-projekty/jaroslav-hasek/zivotopis/?knihovna=>>>.

stýkala s člověkem, jehož spolupráce s určitými lidmi staví mimo dovolené meze zákonů. Hašek dal Jarmile slib, že se bude snažit pilně pracovat, aby byl hoden její lásky a rodiče svolili ke sňatku, i proto v roce 1908 vstupuje do redakce výše zmíněného Ženského obzoru.¹⁹ Po dlouhých třech letech plných přesvědčování dal pan Mayer svolení ke sňatku, který však podmínil několika věcmi – předně doživotní Haškovou abstinencí aj. Přesto „dne 23. 5. 1910 došlo konečně k vytouženému sňatku Jaroslava Jaška s Jarmilou Mayerovou v chrámu svaté Ludmily na Vinohradech. Předtím ovšem čekala Jaroslava Haška nepříjemná záležitost. Na přání Jarmiliny rodičů musel znovu vstoupit do katolické církve, z níž předtím jako anarchista vystoupil.“²⁰

Po dobu manželství setrval Hašek v redakci *Českého slova*, příjmy jejich rodiny byly značné, ale neustále trpěli nedostatkem financí, neboť spisovatel sice příliš neutrácel, ale často se u nich scházeli jeho přátelé, které Hašek srdečně hostil. Ačkoliv působil dále ještě v redakci politicky protichůdného listu *Práva lidu*, nikde dlouho nevydržel a redakce často střídal. Haškova bohémská povaha nedovolovala dlouho setrávat v jednom systému, brzy se odevšud snažil vymanit. Jeho žena Jarmila tehdy doufala, že s narozením jejich prvorozeného dítěte se vše změní. Bohužel se ale spíše vše zhoršovalo – po narození syna se Hašek pomalu začal zase vracet k alkoholu, stával se více obhroublejším, byl na něj menší spoleh. Po roce manželství jej žena i se synem opustili. Ačkoliv se Hašek snažil je získat zpět prosbami i hrozbami, již se mu to nikdy nepovedlo, syna sice směl navštěvovat, ale nikdy se k němu on a žena nevrátili.²¹

„U Haška vyvěral jeho sklon k alkoholu z věčného neklidu, v němž se – namnoze ovšem vlastní vinou – potácel, a z ustavičného "kandidátství existence". Snad v tom bylo též trochu neblahého dědictví po otci, který potají holdoval pijácké vášni. Alkohol mnohdy přemáhal Haška tělesně, ale na ducha jeho jako by neměl vlivu. Paměť měl stále znamenitou, dovedl na příklad jednou napsati téměř doslova stejně znovu humoresku, jejíž rukopis pokládal za ztracený.“²²

Dalším důležitým mezníkem v Haškově životě byla souvislost s politickým světem. „V roce 1911 založil Stranu mírného pokroku v mezích zákona, politickou mystifikaci karikující volební poměry, a vystupoval jako její kandidát. V tomto období byl spolu s F. Langrem, E. A. Longenem, E. E. Kischem a dalšími spoluautorem řady

---

¹⁹ LUDVÍK, 1946.

²⁰ PYTLÍK, 1979, s. 152.

²¹ LUDVÍK, B. *Jaroslav Hašek*. 1.vyd. Praha: Orbis, 1946. 39 s.

²² LUDVÍK, B. Kdo je Jaroslav Hašek?. *ŠvejkMuzeum* [online]. 2014 [cit. 2014-11-02]. Dostupné z: <<http://svejkmuzeum.cz/ludvik.htm>>.

*kabaretních vystoupení, kde byl i hlavním účinkujícím.*²³ Původně pouhý literární výtvarník Haška, který ani on sám nebral vážně, nabyt většími rozměry teprve ve chvíli, kdy získali ve volbách dostatek hlasů – až nyní jej prohlašují za právoplatnou stranu. Strana byla ustavena v hospodě U Zlatého litru v Balbínově ulici v Praze-Vinohradech.²⁴ Smysl pro buřičství a anarchii se v Haškovi neustále probouzel a vyvolával rozruch na veřejnosti.

Hašek nadále vedl svůj bohémský život, byl dokonce propuštěn z redakce *Českého slova*, simuloval šílenství, účastnil se též antimilitaristického hnutí, a byl proto policejně perzekvován. Dne 28. června 1914 byl spáchán atentát na následníka trůnu Františka Ferdinanda d'Este a vzápětí vypukla 1. světová válka. Jelikož byla v Rakousku-Uhersku od roku 1867 zavedena všeobecná branná povinnost, nevyhnula se služba v armádě ani Haškovi a odvodní povinnost se týkala i jeho osoby. „*Za čtrnáct dní dostal oběslání, aby se dostavil k svému pluku do Českých Budějovic, ale "omluvil se" korespondenčním lístkem, že pro nával práce přijetí nemůže, aby pánové posečkali. Ale "pánové" nečekali. Pro Haška přišel četník a pod flintou s bodákem doprovodil ho až do Budějovic. U pluku se po prvé setkal s několika figurami svého "Švejka", hejtmanem Ságnerem, nadporučíkem Lukášem, který se jmenoval vlastně Lukas, šikovatelem Vaňkem aj.*“²⁵

Válka zastihla Haška nepřipraveného a rozhodně se nedá říct, že by ji se svým bohémským přístupem k životu bral na lehkou váhu. Narukovat musel každý, ale pro někoho, kdo je zvyklý vést nevázaný život, bylo těžší smířit se s tím, že jej bude muset na nějaký čas opustit. Během válečných událostí putoval s frontou po různých oblastech, poznával lidi a nadále tvořil. Hašek se po válce nevrátil hned do Čech, nějakou dobu zůstal ještě v zahraničí.

V prosinci 1920 se Hašek objevil v Praze. Dovezl si do své rodné země i svou druhou ženu Šuru (Alexandra Lvová), jež byla viděna spolu s Haškem při jeho návratu do Čech. S Jarmilou (Haškovou) Mayerovou dosud rozveden nebyl. Na začátku roku 1921 chvíli působil v kabaretu Červená sedma a snažil se navázat kontakt s Jarmilou Mayerovou, která mu povolila kontakt se synem, jezdil s ním pak společně na výlety, ale až v roce 1921 se Richard dozvěděl, že Hašek je jeho otec díky věnování v knize *Tři*

---

²³ Životopis: Jaroslav Hašek. *DatabazeKnih.cz: Váš knižní svět* [online]. 2008-2014 [cit. 2014-11-02]. Dostupné z: <<http://www.databazeknih.cz/zivotopis/jaroslav-hasek-1>>.

²⁴ *Wikipedie: Otevřená encyklopedie: Strana mírného pokroku v mezích zákona* [online]. c2014 [citováno 2014-11-02]. Dostupný z: <http://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Strana_m%C3%ADrn%C3%A9ho_pokroku_v_mez%C3%ADch_z%C3%A1kona&oldid=11687029>.

²⁵ LUDVÍK, B. Kdo je Jaroslav Hašek? *ŠvejkMuzeum* [online]. 2014 [cit. 2014-11-02]. Dostupné z: <<http://svejkmuzeum.cz/ludvik.htm>>.

muži se žralokem, do níž vepsal Hašek pro své dítě věnování. V únoru téhož roku se Hašek rozhodl napsat Švejka a v červenci již vychází první díl v Synkově nakladatelství, kam také postupně zasílal další stránky svého románu.²⁶

Poslední léta svého života již strávil v Lipnici nad Sázavou, kam jej přivedl malíř Jaroslav Panuška. V roce 1921 si zde Hašek koupil dům, kde pobýval i se Šurou až do smrti. Jelikož byl dům v dezolátním stavu, musel Hašek se svou novou ženou po dobu rekonstrukce pobývat v hostinci U České koruny. Jelikož byl v neustálé finanční tísní, najal si mladého písaře, Klimenta Štěpánka, který za něj psal humoresky na papír. Štěpánek trávil s Haškem veškerý čas a zapisoval náměty na povídky, kdykoliv si Hašek vzpomněl. Během psaní Švejka, jehož části stále posílal do Synkova nakladatelství, kde vycházel na pokračování, psal i různé humoresky a další drobná dílka.

Švejk byl v té době i na divadelních prknech. Však v roce 1922, kdy do Lipnice zavítali herci divadelního Švejka včele s Nollem, Haškovým dobrým přítelem, bylo divadlo uzavřeno a herce měli nahradit mnohem mladší a levnější kolegové. Hašek neotálel a svým přátelům pomohl, podepsal souhlas, že se může jeho Švejk hrát na venkovských scénách. Představení se Hašek účastnil v Havlíčkově Brodě za velkého ohlasu. Výdělek z představení se nelíbil novému řediteli „Revoluční scény“ a po dohodě s Haškem se původní herci opět vrátili na svá stará divadelní prkna.²⁷

Hašek léta trpěl vážnými zdravotními problémy. V roce 1922 se již tak nedobrý zdravotní stav Jaroslava Haška velmi zhoršil, měl revmatické potíže a trpěl silnými bolestmi a zvracením.²⁸ 3. ledna 1923 diktuje svou poslední vůli a krátce po osmé hodině ranní umírá na ochrnutí srdce.²⁹

1.1.2 J. Hašek na Ukrajině

V následující podkapitole se budeme zabývat zpřehledněním určitých etap Haškova života v souvislosti s jeho údajnými nebo skutečnými pobyty na Ukrajině. Konkrétně se zaměříme na období 1903-1905 a poté na období první světové války a několika let po jejím ukončení, tedy 1914-1918. Jednotlivé události komentujeme

---

²⁶ *Virtuální muzeum Jaroslava Haška a Josefa Švejka*. [online]. [citováno 2013-11-02]. Dostupný z: <<http://www.svejkmuzeum.cz/>>.

²⁷ *Osudy dobrého člověka Jaroslava Haška: Jaroslav Hašek. ŠvejkMuzeum* [online]. [cit. 2014-11-02]. Dostupné z: <<http://www.svejkmuzeum.cz/hasek.htm>>.

²⁸ *O Haškovi: Zdravotní stav. ŠvejkMuzeum* [online]. [cit. 2014-11-02]. Dostupné z: <http://www.svejkmuzeum.cz/o_haskovi.htm#zdravotni_stav>.

²⁹ *Osudy dobrého člověka Jaroslava Haška: Jaroslav Hašek. ŠvejkMuzeum* [online]. [cit. 2014-11-02]. Dostupné z: <<http://www.svejkmuzeum.cz/hasek.htm>>.

v souvislosti s Haškovou tvorbou, uvádíme výběrovou bibliografii z daných období, příp. bibliografii z pozdějších dob, jež s danými obdobími souvisí.

1.1.2.1 1903 – 1905 – pravděpodobný výskyt J. Haška na Ukrajině

Hašek se pravděpodobně vyskytoval v oblasti Ukrajiny již kolem roku 1903, jak to ve výběrové bibliografii z Haškovy tvorby uvádí Radko Pytlík³⁰. Již dle názvů děl tohoto období (např. *Zátorská kanonie*, *Črta z Haliče*, *Křtiny: Črta z Podhalí*, *Krajina Haliče s vlky* aj.) lze dedukovat, že Hašek haličskou oblast skutečně znal a ovlivnila geografické umístění děje v jeho dílech. Z výše uvedených děl vidíme, že oblast Haliče, ale také oblast Slovenska a Polska byly skutečně tématem Haškových prací. Avšak zda se jedná o oblast Ukrajiny, není nikde věrohodně napsáno a doloženo.

Policejní záznam ze srpna roku 1903, v němž se výslovně zmiňuje Halič, dokládá, že zde Hašek byl, avšak není jisté, kterou oblast zápis míní, zda tu ukrajinskou, či polskou, neboť v této době se Halič dělila na dvě části. Záznam byl pořízen při Haškově zatčení, spisovatel zde uváděl, že cestoval po Uhrách a Haliči proto, že byl dopisovatelem časopisu.

Znalost haličského území v budoucnosti Hašek využije ke svému prospěchu, neboť během svých četných zaměstnání, bude pracovat jako ubytovatel ve městě Sambir, jež rovněž spadá do dané oblasti, a díky znalosti ruského jazyka bude pro Haška tato pracovní pozice ideální.

1.1.2.2 1914 – 1918 – J. Hašek na Ukrajině

Dne 28. června 1914 byl spáchán atentát na následovníka trůnu rakousko-uherské monarchie Františka Ferdinanda d'Este a o měsíc později – 28. července 1914 – byla vyhlášena první světová válka. Tato událost znamenala velkou změnu v bohémském životě Jaroslava Haška.

České země v té době spadaly pod vládu Rakouska-Uherska, kde byla od roku 1867 zavedena všeobecná branná povinnost, která se týkala všech mužů mezi 20-22 lety. V roce 1912 byl uvedený věk branců dále aktualizován a s vyhlášením války byl ještě rozšířen. V době vypuknutí války se branná povinnost týkala už i Haška, jenž měl v té době již 33 let. Byl povolán na Střelecký ostrov, jemuž se v té době říkalo „domobranecká přehlídka“.³¹

---

³⁰ PYTLÍK, 1960.

³¹ LUDVÍK, 1946.

Za doby svého života byl Hašek strůjcem mnoha bizarních situací a ani v této tíživé době nevynechal příležitost, aby za sebou nezanechal vzpomínku v myslích přihlížejících či účastníků. Hašek se snažil jakkoliv oddálit svůj nástup na frontu. V roce 1914 se stihl ubytovat v hostinci „*pod ruským jménem – jako kupec, v Kyjevě narozený a z Moskvy přicházející, do rubriky účel návštěvy napsal revize rakouského generálního štábu.*“³² Tento incident vedl k Haškovu krátkému věznění a vyšetřování, při němž ospravedlňoval svůj čin tvrzením, že se pouze snažil přesvědčit se o fungování policie v této válečné době.

Jaroslav Hašek si stále citelněji uvědomoval, že ve válečné době bude nucen svůj dosavadní život opustit a kompletně změnit, ale jak je patrné na jeho tvorbě i směřování životního osudu, o němž se dozvídáme z různých publikací i internetových stránek, humor i bohémský nadhled, s nimiž řešil snad veškeré momenty ve svém životě, mu zůstal po celou dobu pobytu na frontě, ať už jej válečné boje přivedly na jakékoliv místo. A je velmi pravděpodobné, že právě díky těmto dvěma věcem toto hrůzné období přežil.

Nakonec se Haškovi skutečně podařilo svůj nástup na frontu pozdržet, stalo se tak v důsledku hospitalizace ve Vinohradské nemocnici³³, o níž se dozvídáme z jeho chorobopisu, kde je psáno, že Hašek měl úporné krvácení z nosu a bolesti hlavy. Byl zde hospitalizován 14 dnů a poté byl odveden a přidělen k náhradní rotě 91. pěšího pluku do Českých Budějovic. Hašek odcházel na frontu se stigmatem politicky podezřelé osoby – tento předsudek byl založen zejména na výše zmíněných událostech a také na skutečnosti, že civilním povoláním byl spisovatel.³⁴ Když odcházel z Českých Budějovic, neobešlo se to bez bohémského gesta – do knihy *Můj obchod se psy* napsal svému příteli toto sdělení: „*Za několik minut odjíždím kamsi daleko. Možná se vrátím jako kozácký ataman. Budu-li však pověšen, pošlu ti pro štěstí kus svého provazu.*“³⁵ I zde je patrné, že Hašek se s každou situací dokáže vyrovnávat poměrně svérázným způsobem.

Začátkem května 1915 se Hašek dostává do výcvikového střediska v Mostu nad Litavou a odtud se 30. září 1915 s pěším plukem vydávají směrem přes Raab v Budapešti, přes Miškovec až na haličské bojiště, přesněji do haličského města Sanok, které leží na jihu Polska a hraničí s dnešní Ukrajinou. Poté pěšky pokračovali až do

---

³² SOLDÁN, 1982, s. 91.

³³ LUDVÍK, 1946.

³⁴ LUDVÍK, 1946.

³⁵ PYTLÍK, R. Toulavé house. *ŠvejkMuzeum* [online]. 2014 [cit. 2014-11-02]. Dostupné z: <http://www.svejkmuzeum.cz/toulave_house.htm>.

města Sambir, kde Haška povýšili na tzv. „kvartýrmachra“ neboli ubytovatele. Sambir je také haličské město, proto můžeme tvrdit, že již v tomto období se Hašek prokazatelně vyskytoval na území dnešního ukrajinského státu.³⁶

Ačkoliv zde měl Hašek zastávku díky své nově získané funkci, pochod jeho pěšího pluku se nezastavil a pokračoval dále. Přes města Ščerš, Gologór, železniční stanici Zóltánku se dostává až do Sokalu. V tomto městě se již ocitá Hašek v prvních liniích a poznává stinnou stránku válečných bojů.³⁷ Nadporučík Lukáš, jenž byl velitelem jeho pluku a o němž Hašek píše i ve svém Švejkovi, zde přichází zhruba o polovinu svých mužů. Vojáci byli posíláni do zálohy a odpočívali ve městě Zdzary. Zde Hašek napsal několik básní: *O všich, V rezervě a Pláč gefreitera*.³⁸ Toto období nebylo pro Haška příliš literárně plodné, neboť válečné boje nepřipouštěly krom starosti o vlastní život jakoukoliv další činnost.

Dále se mělo vojsko přesunout na místo bitvy u Chorupan, kde se naskytla možnost přeběhnutí na druhou stranu. Při ústupu využívá Hašek své znalosti ruského jazyka a převádí celý prapor přes řeku Ikvu. Od místních se vyzvěděl, kde je brod, a projevil zde velkou osobní statečnost.³⁹

Haškovo rozloučení s rakousko-uherskou armádou nebylo tím nejlepším rozhodnutím. Zdařile tento okamžik popisuje Radko Pytlík ve své knize: „24. září časně ráno, jakmile vystoupila mlha, objevili se Rusové. „Poplach!“ Hašek, který navzdory rozkazu spal svlečený, prohodí ospale: „Nó, snad nebude tak zle.“ Lukáš vzrušeně vykřikuje na čtvrtou rotu, aby zajišťovala bočně, a dává povel k ústupu.“⁴⁰

Do zajateckého tábora byl nucen Hašek doputovat pěšky spolu s ostatními zajatci. Putovali několik kilometrů přes města, jež byla zamořena cholerou, vypálená, popřípadě s otrávenými studněmi, na něž však nikdo neupozorňoval. Zajetí vojáci očekávali od táborů vysvobození z válečných útrap, namísto toho se však dostali do místa zamořeného tyfem a úplavicí. Všichni, i ti, kteří odešli do zajateckých táborů dobrovolně, měli stejné podmínky. První tábor, kam byl Hašek umístěn, byl v Dárnyci u Kyjeva, odtud byl poslán do tábora v Tockém. Zde přežíval snad jen díky nečekanému nálezu tabáku, jež objevil ve vagonu a který vyměnil za chleba. Odtud poslal do Prahy list, jímž se snažil všechny uklidnit: „*Vážený příteli! Byl jsem uloven 23. září a prosím o oznámení*

---

³⁶ SOLDÁN, 1982; příp. PYTLÍK, 2012.

³⁷ SOLDÁN, 1982.

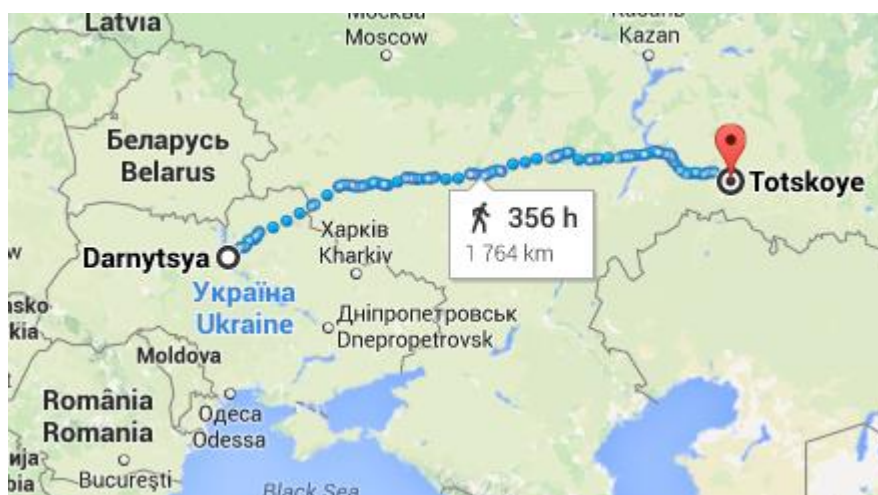
³⁸ PYTLÍK, 2012.

³⁹ PYTLÍK, 2012.

⁴⁰ PYTLÍK, 2012, s. 297.

v novinách, že jsem živ a zdrav. Račte mě prosím vyjednat u p. Vilímka nějakou zásilku peněz do zajetí a Lada s Kudějem ať též obstarají u Ottů za mou knihu... Adresa je J. H., zajatec Tockoe, Samara, Rossija, 4. batalion. Je to na hranici Asie, Sibiře a Uralu. Hlídadí mě Tataři. Srdečný pozdrav všem.⁴¹ I z tohoto listu je patrné, že Hašek se snažil svou situaci nějak řešit, snažil se získat prostředky, aby měl na svou obživu.

Stále se Hašek vyskytuje na území dnešního Ruska a dnešní Ukrajiny. Podíváme-li se na mapu (viz Obr. 2), nelze si nepovšimnou značné vzdálenosti mezi oběma zajateckými tábory, v nichž se Hašek vyskytoval, jednalo se o téměř 1000 kilometrů.

Obr. 2 – Vzdálenost mezi zajateckými tábory (mapa vytvořena autorkou práce přes google.maps.cz)

Hašek v Tockém onemocněl. Nakazil se během obcházení baráků, z nichž některé byly zamořeny tyfem, když se snažil nadchnout ostatní vojáky pro možnost uspořádání revoluce, neboť se dozvěděl o formování revolučních organizací v Kyjevě a Petrohradě. Jeho onemocnění bylo natolik vážné, že mu lékaři nepředpovídali více než pár hodin života, údajně si chtěli jiní vojáci již rozebírat jeho ošacení a boty, Hašek však navzdory nepříznivé předpovědi svůj boj s nemocí vyhrál.⁴² Můžeme se však domnívat, že tato nemoc měla na Haška dopad v budoucnosti a byla jednou z možných příčin jeho předčasného úmrtí. V období pobytu v zajateckých táborech se Hašek zcela literárně odmlčuje.

⁴¹ PYTLÍK, 2012, s. 300.

⁴² LUDVÍK, 1946.

V roce 1916 se začal organizovat nábor členů do České družiny⁴³, do jednoho z nich se přihlásil i Hašek. Následně byl zařazen do 4. zajateckého praporu do tzv. čekatelů a poté byl přidělen k 7. rotě, v níž byl zaměstnán jako písař a zároveň pomocník velitele náborového praporu, psal články a fejetony a posílal je do *Čechoslovanu*.

V červnu roku 1916 odchází konečně Hašek ze zajateckého tábora v Tockém a odjíždí jako jeden z prvních dobrovolníků do Kyjeva, kde je postupně zařazovali do svých legií. Hašek v té době byl po nedávné nemoci a nebyl schopen vykonávat řadovou službu, je proto přidělený k 1. pluku Jana Husa jako písař.⁴⁴

Hašek je zde však často poznamenán nečinností a z dlouhé chvíle začíná spolupracovat s časopisem *Čechoslovan*, do nějž posílal, jak již bylo výše naznačeno, své příspěvky. *Čechoslovan* vycházel v Kyjevě, proto Hašek i celá místní redakce začínají usilovat o to, aby zde mohl být přidělen natrvalo, neboť jeho humoristické články vzbuzovaly velmi pozitivní ohlasy.

Do Kyjeva se nakonec Hašek skutečně natrvalo dostal. Na žádost redakce byl odvelen ke *Svazu českých spolků na Rusi* do Kyjeva. Jako redaktor „získává od ruského štábu příslib, že Hašek bude i vojensky zařazen do redakce *Čechoslovanu* v Kyjevě. Byl zde pověřen úkolem napsat *Dějiny československých vojenských oddílů na Rusi*“.⁴⁵ Redakci však varovali, že je Hašek kvůli své minulosti a problémům při odvodu na frontu značně podezřelý. Některé své vážné úvahy Hašek podepisoval pod pseudonymem „Dr. Vladimír Stanko“.⁴⁶ Snad tak činil i z toho důvodu, že chtěl, aby jeho statě byly brány vážně a lidé se při „čtení Haška“ nesmáli, neboť Hašek byl zafixován v paměti lidí jako humorista a nikdo by nečekal, že bude psát seriózní články a změni tím svoji povahu.

Jaroslav Hašek začal konečně znovu plně tvořit. Po tvůrčím útlumu v zajateckém táboře má námětů k tvorbě mnoho a díky spolupráci s *Čechoslovanem* má i možnost

---

⁴³ **Česká družina** byl název pro zahraniční vojenský odboj (resp. pro československé legie), její základ začal vznikat již v roce 1914 a formoval se v Kyjevě. Do družiny mohl vstoupit ten, kdo chtěl bojovat na straně Ruska proti Rakousku - Uhersku. Na základě České družiny se vytvořila Československá brigáda. K soustředění brigády došlo až před bitvou u Zborova. V průběhu roku 1917 byla brigáda v Kyjevě rozšířena na divizi a počátkem října vznikla druhá divize a následně Československý sbor. V souvislosti s brešlítevským mírem podepsaným v březnu 1918 mezi ruskou bolševickou vládou a Ústředními mocnostmi uzavřel Masaryk se sovětskými představiteli v únoru 1918 dohodu o přesunu Čs. sboru přes Sibiř do Francie. Ovšem odjezd z Ukrajiny si musely čs. legie vybojovat ještě proti německým vojskům v bitvě u Bachmače v březnu 1918. (Československé legie: Československé legie v Rusku. *Ministerstvo obrany* [online]. 2014 [cit. 2014-11-02]. Dostupné z: <http://www.valecnehroby.army.cz/htm/3_0_1.html>.)

⁴⁴ SOLDÁN, 1982

⁴⁵ PYTLÍK, 2013, s. 141.

⁴⁶ LUDVÍK, 1946.

publikovat. Začíná humoreskou *Osudy pana Hurta*, kde je možné vnímat už náznak švejkovské parodie. Dále posílal sérii příspěvků s názvem *Dopis z fronty*. Velké pobouření vyvolala *Povídka o obrazu císaře Františka Josefa I.*, kdy bylo dokonce za toto dílo na Haška uvaleno obvinění z velezrady. To dokazuje příkaz k zatčení: „*Jaroslav Hašek je v Rusku spolupracovníkem časopisu Čechoslovan, který sleduje vlastizrádné tendence, a píše fejetony urážející Majestát. Obviněný je vystaven trestnímu stíhání pro velezrádný a Veličenstvo urážející obsah tisku. Popis hledaného: Štíhlý, černé vlasy, knírek, tupý nos, špičaté čelo, mluví česky, německy, francouzsky, maďarsky a trochu polsky. Fotografický snímek připojen. Dr. Kunz – vládní rada a vedoucí policejního ředitelství v Praze*“.⁴⁷ Také je zde uvedeno, že tato povídka opravdu stihla pobouřit velké množství lidí. Zajímavé je to, že se zmiňují o Rusku, ale je naprosto prokazatelné, že Čechoslovan sídlil v Kyjevě, což je ukrajinské město. Dříve však spadala Ukrajina pod Rusko a v tomto dopise je to i důkazem. Navíc zapomněli, že Hašek uměl i velmi dobře rusky.

V srpnu 1916 byl Hašek zařazen do záložní roty.⁴⁸ Rota sídlila v Pečerské ulici, ale Hašek se zde moc nezdržoval, většinu svého času trávil v redakci, která měla sídlo v hotelu Praha. Spisovatel se později v srpnu „*hlásí u štábu 1. československého pluku, jenž přesídlil z Berezna do Okonska, asi 80 kilometrů jihozápadně od města Sarny. Vystupuje jako delegát zajateckého odboru Svazu českých spolků na Rusi. V Bereznu a v Labuni působí v roli náborového komisaře pro vstup do československých legií.*“⁴⁹

Na přelomu roku 1916 a 1917 měl Hašek jeden ze svých hospodských incidentů. Interpretace dané situace se ale v různých zdrojích liší. V jednotlivých z nich se hovoří o tom, že Hašek při vstupu do kavárny na Podvalseké třídě nezasalutoval ruskému praporčíkovi, nebo že došel do kavárny se srbským důstojníkem a ruský praporčík ho vykázal, a poslední variantou je, že vstoupil s tímto srbským důstojníkem do kavárny a opilý ruský praporčík je napadl. Jistá je však skutečnost, že Hašek se za daný poklesek a i za své další prohřešky ocitl v tzv. domácím vězení v pevnosti Borispol, kde psal své velké dílo *Dobryj voják Švejk v zajetí*.⁵⁰ Dané informace jsou však zároveň vyvraceny žádostí o propuštění, kterou podával Haškův švagr, předseda Svazu českých spolků je o tomto incidentu řádně informován: „*Podívejte se – komu zde Hašek schází nejvíce, to jsme my: udržuje zde náladu! V Borispolu není kvůli Jindříškovi, to jsou maličkosti. Stalo*

---

⁴⁷ PYTLÍK, 2013, s. 141.

⁴⁸ PYTLÍK, 2013.

⁴⁹ PYTLÍK, 2013, s. 140.

⁵⁰ PYTLÍK, 2013.

se něco horšího. Jarda chodil po Kyjevě, všude měl moc rozumu a neviděl si do úst. Nyní, když ruská armáda nepostupuje, všechno, co má uniformu, je znervózněno. A on vykládá důstojníkům, řeknu to jeho slovy, že kdyby si dal jednu ruku do zadnice, tak povede front lépe než celý ruský generální štáb! – Má možná pravdu, já se ve vojenských věcech nevyznám, ale vojenští páni v tom viděli těžkou urážku armády a zavřeli nám ho. Nevíte, jak bylo obtížné docílit, aby ho vydali k potrestání nám. Když se to konečně podařilo, poslali jsme Haška sami do Borispolu, aby přišel na jiné myšlenky. Zle se tam nemá, právě včera poslal lístek, tady je: „Děkuji kyjevským dámám za milou pozornost, a hlavně za ty lahve vína. Sedím tady v suchu a píšu Švejka. To budou kluci mrkat. Trpím pro pravdu. Jarda.“⁵¹

I v roce 1917 působí Hašek nadále v redakci časopisu *Čechoslovan* a nejen on, ale i další redaktoři často přespávají na stozích papírů přikrytí pláštěm nebo kobercem. V tomto období se Hašek přidává k radikálnímu hnutí Černá ruka⁵² a na schůzi této skupiny si členové připomínají svou hlavní myšlenku – nekompromisní boj s Rakouskem-Uherskem, a to v každé situaci a za všech okolností.

Haškův počín *Dobryj voják Švejek v zajetí* sice vyšel v roce 1917, ale Hašek je nucen okolnostmi hlásit se u vojenského odboru Československých legií pro nové rozkazy. V důsledku prozrazení příslušnosti Haška k odbojné skupině Černá ruka byl následně odvolán z redakce *Čechoslovanu*, zbaven funkce dopisovatele a povolán k pluku.⁵³ Během svého opouštění redakce stihl odevzdat svůj pamflet s názvem *Klub českých Pickwicků*. Jedná se o parodii maloměšťáckého charakteru odbočky Československé národní rady⁵⁴ v Rusku. Za napsání tohoto díla byl zahájen další proces a Hašek musel za své výpady podepsat na jaře roku 1917 omluvné *Prohlášení*. Nebyl to však ojedinělý incident – Hašek byl podezřelou osobou již při nástupu do legií, ba dokonce lze tvrdit, že už při nástupu na frontu v roce 1916 způsobil svým jednáním rozruch a byl za to uvězněn a nyní přidal ještě své radikální názory a uveřejnil je v časopise *Revoluce*. Hašek tím dozajista vyjadřoval i svůj názor a spřízněnost s myšlenkami Říjnové revoluce.

---

⁵¹ PYTLÍK, 2013, s. 146.

⁵² PYTLÍK, 2013.

⁵³ PYTLÍK, 2013.

⁵⁴ **Československá národní rada** vznikla v roce 1916 jako zahraniční odboj. Hlavním iniciátorem vzniku byl Tomáš Garrigue Masaryk a další jeho příznivci. Národní rada vznikla v Paříži, kde pobýval i Masaryk. Nakonec ve Francii vznikl i dekret o vytvoření česko - slovenské armády. (Národní rada československá. *Co je co: Vaše Encyklopedie* [online]. 14. 3. 2000, 18. 9. 2006 [cit. 2014-11-02]. Dostupné z: <http://www.cojeco.cz/index.php?detail=1&s_lang=2&id_desc=63524&title=Národní>.)

V květnu 1917 odjíždí Hašek z Kyjeva a musí se hlásit na velitelství 1. pluku v Remčicích. Zde je přidělen k 7. rotě a odsud ke kulometnému oddílu. V Remčicích bylo čestným soudem uveřejněno jeho „odvolání“: „*Hluboce lituji urážek, jichž jsem se dopustil vůči členům spolupracovníkům Svazu...*“⁵⁵ Hašek prohlášení podepsal a tím byla věc vyřešena. Údajně měl také přerušit veškerou spolupráci s časopisem *Revoluce*.

V červenci 1917 byl přeřazen do plukovní kanceláře a odsud československé legie míří pěším pochodem k městečku Ternopol' a Zborov – Hašek se bitvy u Zborova rovněž účastní⁵⁶ a dokonce je v této bitvě za svoji statečnost patřičně vyznamenán medailí, což dokazuje i následující úryvek z knihy Radko Pytlíka: „*Jaroslav Hašek, střelec 1. střeleckého pluku Jana Husi, t.č. u nestrojové rotě, vyznamenán za zásluhy v bitvě zborovské a ternopol'ském ústupu medailí sv. Jiří IV. stupně. Zdůvodnění: Zejména 12. a 13. července, když byla zničena plukovní kancelář, z vlastní iniciativy přešli písaři k rotám a bojovali s nimi a nesli společně tíhu ústupu.*“⁵⁷

V listopadu 1917 se Hašek objevuje v městě Berdičev, kam je vyslán jako člen delegace, odtud pak odjíždí vlakem do Kyjeva.⁵⁸ V Kyjevě je opět přidělen do redakce časopisu *Čechoslovan*. Úspěšně obnovil spolupráci díky zrušení usnesení tzv. čestného soudu. Tím, že byl Hašek zcela očištěn, mohl nadále spolupracovat s *Čechoslovanem*, k pluku se však již nevrátil.

V tomto období Hašek prochází také zásadní změnou svého myšlení a chování. „*Po ústupu českých vojsk z Ukrajiny Hašek znovu kritizoval kyjevskou odbočku Československé národní rady na Rusi, spojil se dokonce se sociálními demokraty (zapomenul na předválečné spory) s cílem strhnout legie na stranu revoluce a zadržet vpád německých vojsk. Usiloval o vytvoření Československé národní rady dělníků a vojáků v Kyjevě. Odvolával se dokonce k autoritě T. G. Masaryka.*“⁵⁹ Toto prohlášení pochází z konce roku 1917. Haška v té době považovali za vlastizrádce, protože nesdílel stejné názory spolu s vedením legií. V březnu roku 1918 odešel přes Charkov do Moskvy, stal se zde členem české sociálně demokratické levice.⁶⁰ Hašek nesouhlasil ani s domluveným přesunem Československého sboru přes Sibiř do Francie, jež vyjednal T. G. Masaryk s Ústředními mocnostmi a ruskou bolševickou vládou. Následujícím

---

⁵⁵ PYTLÍK, 2013, s. 147.

⁵⁶ SOLDÁN, 1982.

⁵⁷ PYTLÍK, 2013, s. 149.

⁵⁸ PYTLÍK, 2013.

⁵⁹ SOLDÁN 1982, s. 102.

⁶⁰ SOLDÁN, 1982.

prohlášením Hašek potvrdil svůj přechod do Ruska a potvrdil tak sám svou tzv. vlastizrada:

„Odbočce Československé národní rady

Oznamuji tímto, že nesouhlasím s politikou Odbočky Československé národní rady a s odjezdem našeho vojska do Francie.

Pokud prohlašuji, že vystupuji z českého vojska do té doby, pokud nezavládne v něm a v celém vedení Národní rady jiný směr.

Prosím, aby toto mé rozhodnutí bylo vzato na vědomí. Budu i nadále pracovat pro revoluci v Rakousku a za osvobození našeho národa.

Jaroslav Hašek

Čteno na schůzi 10. 3. 1918⁶¹

Hašek měl vždy radikální názory a vždy si za nimi pevně stál. Je známo, že mu Rusko přirostlo velmi k srdci a je velmi pravděpodobné, že o zběhnutí uvažoval již delší dobu.

1.1.2.3 Návrat J. Haška do Čech

Haškův život končí v českých zemích, ne v Rusku, které mu tolik imponovalo. Návrat do Čech je velmi důležitý pro celou tvorbu Jaroslava Haška. Mnoho autorů uvádí, že teprve toto bylo to hlavní období, kdy vznikalo jeho největší dílo *Švejk za světové války*. Dílo nebylo dokončeno, protože Hašek těžce onemocněl a v nedožitých 40 letech umřel. Poslední léta svého života strávil v Lipnici, kde má také díky svému vnukovi v současné době muzeum v domě, kde do konce svého života bydlel.

Hašek se dostal do Čech až v prosinci roku 1920. Jak již bylo řečeno ve výše uváděném životopisu spisovatele, dovezl si Hašek z Ruska do své rodné země i svou druhou ženu Šuru (Alexandru Lvovou). S Jarmilou v té době nebyl rozvedený a navíc jeho útěk do Moskvy znamenal, že se s Haškem téměř nikdo po návratu nebavil a hodně lidí ho odsuzovalo. V očích přátel byl brán jako zrádce (nejen kvůli Šuře, ale zejména v souvislosti s jeho působením v Moskvě a zběhnutím z československých legií). Haškova situace po návratu domů nebyla záviděníhodná.

V létě roku 1922 se Hašek se Šurou přestěhovali do Lipnice do svého nově zrekonstruovaného domu. Od Haškova neslavného návratu do Čech uplynuly dva roky, o návštěvy neměl Hašek nikdy nouzi. Snad možná v důsledku jeho bohaté literární

---

⁶¹ PYTLÍK, 1979, s. 185.

činnosti a vydávání Švejka na pokračování mu lidé odpustili a zapomněli. Ke konci roku 1922 již nebylo Haškovi příliš dobře. Začaly se projevovat revmatické potíže se silnými bolestmi a zvracením. I přes svou nemoc a bolesti návštěvy přijímá dále a i nadále diktuje svému písaři další stránky. Na konci roku pro své přátele ještě uspořádal bujarou oslavu Silvestra. Ještě na Nový rok vítal všechny své přátele, ti však na něm už pozorovali značnou únavu. Hašek nechtěl přiznat jakákoliv onemocnění a dokonce bylo i zakázané volat lékaře. Nakonec lékaře zavolali, ale již 3. ledna 1923 dopoledne Hašek umírá pro ochrnutí srdce. Nebylo mu ještě ani 40 let, ale následkem bohémského života a také vleklé nemoci v mládí a válkou či bojem s dalšími nemocemi v dospělosti, jako byl tyfus, byl jeho organismus dosti vyčerpán.

Na Haška nejen jeho přátelé, ale i pamětníci vzpomínají jako na dobrosrdečného člověka se srdcem na dlani, který by udělal pro své přátele cokoli. Např. Štěpánek⁶² na konci knihy poukazuje na dobrotu, kterou Hašek oplýval. Byl vždy velmi štědrý a rozdal by všechno, co mohl. Dokonce se nenašly ani druhé páry bot, které Hašek vlastnil, což se zjistilo až při jeho pohřbu. Jak ho jeho známí dobře znali (a poukazuje na to i více autorů, že skutečně poslední své peníze dal svým přátelům nebo je použil na vystrojení bujarého večírku), rozdal je dozajista někomu, kdo o ně jednoduše požádal. Takový Hašek byl. Nezkrotitelný bohémský živel s radikálními názory, smyslem pro humor a pro vystižení podstaty situace, člověk s neuvěřitelným literárním nadáním a zejména s chutí být štědrý k ostatním.

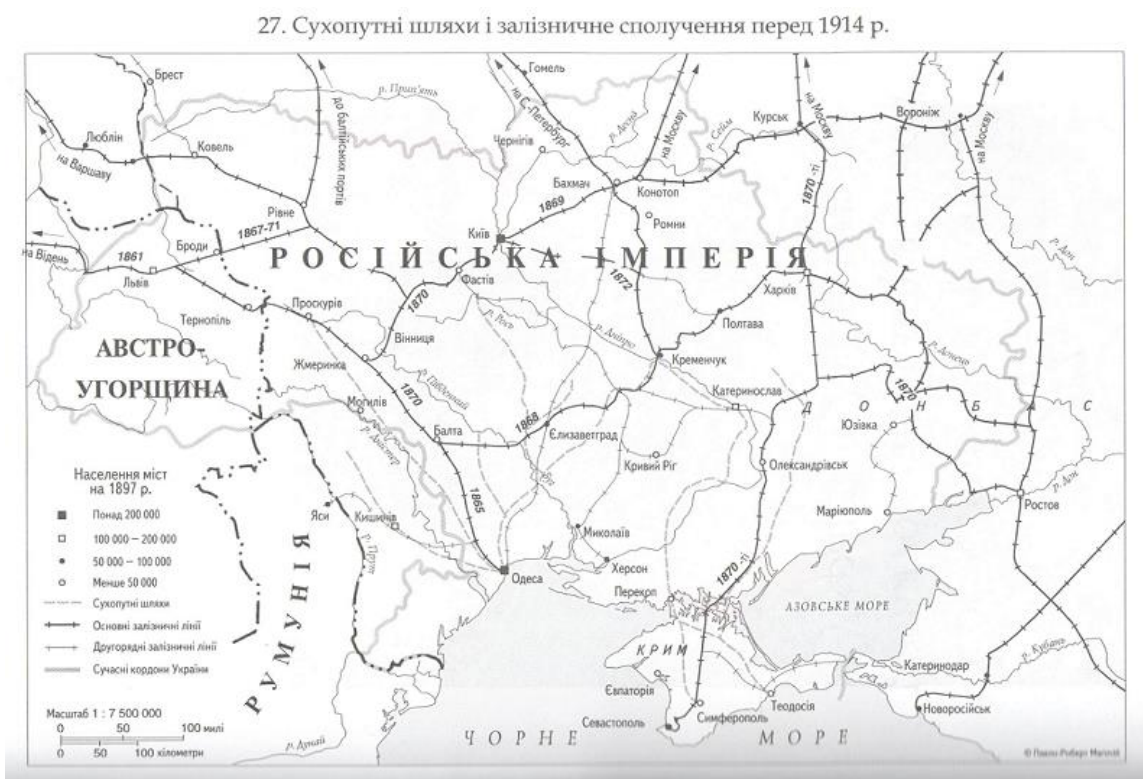
1.2 Ukrajina – zeměpisné údaje

Hned v úvodu této kapitoly je nutné osvětlit, s jakou terminologií a jakými geografickými údaji zde budeme pracovat. Jelikož se celá práce zaměřuje na Haškův pobyt na Ukrajině na počátku 20. století, konkrétně nejvíce na období 1. světové války, budeme pracovat s dostupnými informacemi týkající se zejména tohoto období. Je nutné zdůraznit, že jsme si vědomi faktu, že Ukrajina jako samostatný stát v této době neexistovala, osamostatnila se totiž až na počátku 90. let 20. století. Pro zjednodušení popisu v celé práci užíváme dnešní termín Ukrajina (pracujeme rovněž se současným geografickým vymezením státu), ačkoliv reálně v komentované době byla ukrajinská oblast pod nadvládou jiných států a zcela nesamostatná.

---

⁶² ŠTĚPÁNEK, 1960.

Na mapě (viz Obr. 3) máme znázorněnu ukrajinskou oblast před rokem 1914. Ukrajina se v tomto období rozdělovala na dvě území – část patřila Rakousko-Uhersku a část Rusku. Dokladem tohoto územního rozdělení může být i fakt, že dvě ukrajinská stěžejní města – Kyjev a Lvov – náležela každé k jinému státnímu zřízení – Lvov spadl pod Rakousko-Uhersko a Kyjev pod Rusko.

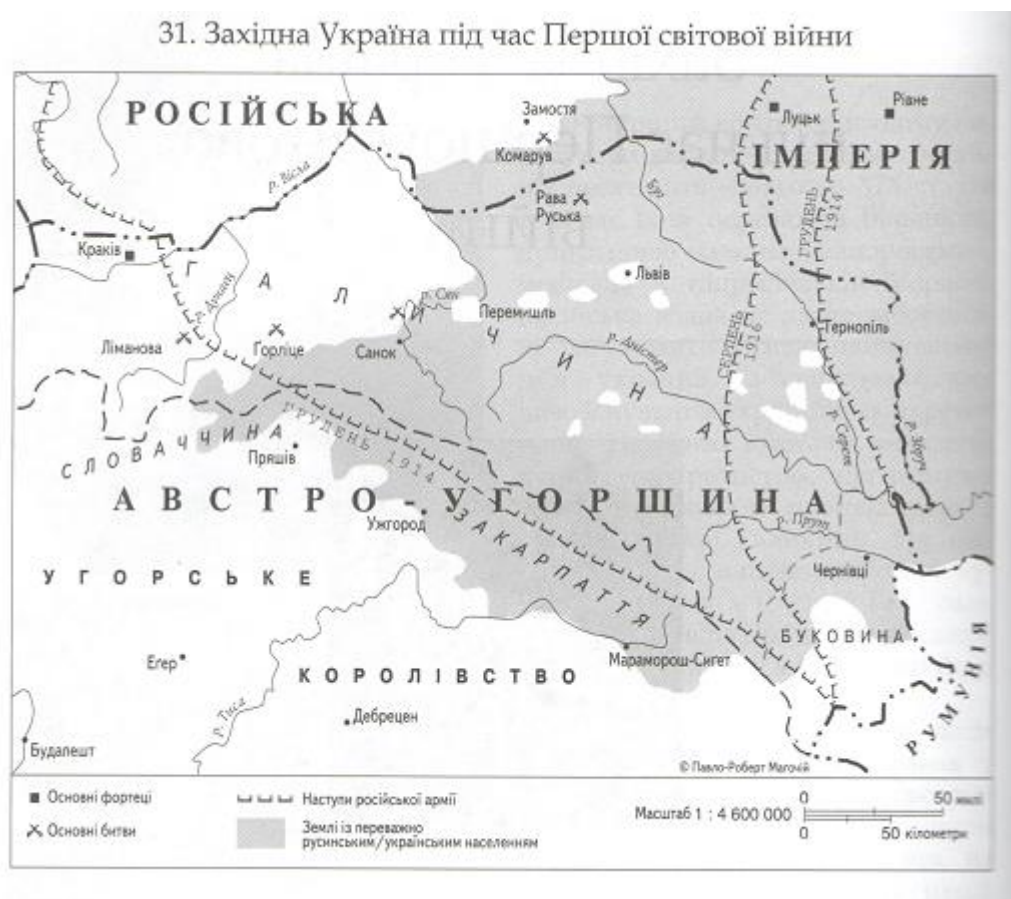
Obr. 3 – Ukrajina v roce 1914⁶³

Část Ukrajiny, jež spadala pod Rakousko-Uhersko, se nazývala Západní Ukrajina a dále se členila na tři územní celky – Halič, Bukovinu a Podkarpátí (Podkarpatský Rus). Ve druhé polovině 19. století měla rakousko-uherská monarchie 17 provincií, přičemž Halič a Bukovina byly obydleny Ukrajinci. Tyto dvě oblasti ležely na straně rakouského impéria a Podkarpátí na straně Uherska. V roce 1910 bylo obyvatelstvo ve městě Lvov složeno z Poláků, Ukrajinců, Židů a dalších národností, přičemž ukrajinských obyvatel zde bylo 19,1 %. Na území Haliče žilo 45,4 % ukrajinských obyvatel, na Bukovině 38,1 % a v Zakarpatské oblasti 54,1 %. Ukrajinci žili převážně ve vesnicích nebo v horských oblastech a údolích vzdálených několik hodin cesty od nejbližšího města. Většina zmíněných obyvatel se živila zemědělstvím nebo s průmyslem se zemědělstvím

⁶³ MAGOČIJ, 2012, s. 194.

souvisejícím. Období nadvlády Ruska a rakousko-uherské monarchie nad ukrajinským územím bylo ukončeno v létě roku 1914, kdy byla v Evropě vyhlášena první světová válka, jež trvala až do roku 1918.⁶⁴

Po vyhlášení první světové války se vytvořily dvě nepřátelská uskupení – tzv. strany Dohody, kam spadala Velká Británie, Rusko a Francie (a později také USA), a tzv. Ústřední mocnosti, kam patřilo Německo, Rakousko-Uhersko a posléze též Osmanská říše. Původně neutrální Itálie se připojila do válečných bojů v roce 1915 na straně Dohody. Dle rozdělení nepřátelských vojsk je patrné, že ukrajinský lid byl rozpolcen a díky válce postaven proti sobě samému, neboť jak již bylo zmíněno výše, Západní Ukrajina (mapa tohoto území v době první světové války je uvedena na Obr. 4) spadala pod rakousko-uherskou monarchii a zbývající část Ukrajiny válčila pod velením carské armády Ruska.⁶⁵

Obr. 4 – Západní Ukrajina na počátku první světové války⁶⁶

⁶⁴ MAGOČIJ, 2012.

⁶⁵ MAGOČIJ, 2012.

⁶⁶ MAGOČIJ, 2012, s. 248.

V tomto rozdělení je možné spatřovat určitou paralelu k situaci Čechů, neboť i my jsme byli nuceni bojovat proti těm, kteří nám byli našimi slovanskými bratry.

„Obyvatelstvo a území Ukrajiny bylo válkou – ve srovnání s jinými oblastmi Ruska i Rakouska-Uherska – mimořádně postiženo. Halič a Volyň, Bukovina a Podolí se staly bezprostředním polem frontových operací, zbytek Ukrajiny sloužil jako širší frontové zázemí Ruska. Vzápětí po vypuknutí války, již 3. srpna 1914 všichni ukrajinští političtí činitelé z Haliče ustavili společný orgán – Všeobecnou ukrajinskou radu v čele s Kostem Levyckým. Rada vyzvala Ukrajince k boji za ústavní Rakousko proti absolutistickému Rusku a jeho režimu jakožto nejúpornějšímu nepříteli ukrajinské věci. Haličtí Ukrajinci poté až do konce války preferovali další demokratizaci Předlitévska (a celého rakousko-uherského soustátí) a upevnění jeho mezinárodního postavení jako jedinou příznivou variantu z hlediska garancí svých vlastních zájmů.“⁶⁷ Nesnadnou situaci ukrajinského lidu ještě více zhoršovaly postoje okolních států – polští politikové sabotovali výzvu budovat ukrajinské legiony, proto byl vytvořen pouze jediný ukrajinský vojenský útvar, jenž čítal 2500 mužů, později se z něj vyvinuli tzv. ukrajinští sičovní střelci. Zbývající vojáci byli zařazeni do běžných jednotek rakouské armády. Ruská armáda však na několik měsíců dobyla Halič a rozvinula se zde striktní rusifikace.⁶⁸

Katastrofální vývoj na frontě a prudce postupující rozklad uvnitř Ruska během roku 1915, zejména rozklad hospodářství a rozklad organizace státní moci, nahlodaly sebevědomí režimu. Znovu mohly, byť obezřetně a omezeně, začít pracovat některé ukrajinské spolky, knihovny, vědecké organizace a alespoň několikery noviny. V poloilegalitě začalo pracovat i sdružení ukrajinských pokrokářů, agitovalo za přechod k ústavnímu režimu v Rusku a za poskytnutí autonomie pro Ukrajinu. Avšak během roku 1916, tváří v tvář blížícímu se konci režim přitvrdil, mj. opět řada dalších ukrajinských činitelů byla uvězněna, popřípadě poslána do vyhnanství.“⁶⁹

V roce 1917 proběhne bolševická revoluce, v níž spatřuje ukrajinská národní inteligence dlouho očekávaný podnět k vytvoření samostatného státu, avšak pád carského režimu nepřinese předpokládaný sled událostí. Sice proběhly určité snahy o vytvoření samostatného ukrajinského státu⁷⁰, ale výsledky těchto snad se díky tzv. občanské válce

---

⁶⁷ BOJKO, 1997, s. 23-24.

⁶⁸ BOJKO, 1997.

⁶⁹ BOJKO, 1997, s. 23-24.

⁷⁰ 20. 11. 1917 – **III. Univerzál** – vyhlášena Ukrajinská národní republika; 22. 1. 1918 – **IV. Univerzál** – Ukrajina vyhlášena svobodným suverénním státem ukrajinského národa – během předchozích třech Univerzálů ukrajinská Ústřední rada (založena bezprostředně po pádu carského režimu, přičemž je s podivem, jak úzká skupina ukrajinských intelektuálů bez jakýchkoli předchozích politických zkušeností

nedostavily. „*Proti sobě stály jednotky bolševických vojsk, jejichž vedení věřilo v rychlé obsazení Ukrajiny a jednotky ukrajinské Centrální rady, která našla pomoc u Německa a Rakouska-Uherska.*“⁷¹

Ukrajinsko-německým vojskům se v roce 1918 dokonce podařilo přimět bolševická vojska k ústupu. V této době sice ještě stále nebylo rozhodnuto o výsledcích první světové války, ale již se dalo stále více s jistotou předpokládat, že vojska rakousko-uherské monarchie a Německa vítězi nebudou. Tato skutečnost velmi ztížila Ukrajině pozici při vyjednávání s ostatními vítěznými mocnostmi.

Na počátku roku 1918 se Ukrajina stává německým protektorátem – Ukrajinci v tom spatřují možnost ochrany před pustošením Rudé armády, Německo v tom však pouze vidělo možnost vyhrát válku na západní frontě, která stále probíhala. Po nástupu generála H. von Eichhorna do vedení byli zatčeni členové Centrální rady a byly zrušeny sociální reformy, což zkomplikovalo vývoz potravin z ukrajinského území. V závěrečné fázi zorganizovali Němci cílený převrat a místo Centrální rady vznikl Hejtmanát. Vlady se ujal konzervativní proud v čele s hejtmanem Pavlem Skoropadským, byl vyhlášen tzv. Ukrajinský stát. Skoropadskij byl silně pod vlivem Němců, ale přesto se mu podařilo vytvořit silnou a schopnou vládu, která se snažila pomáhat velkostatkářům, dále také navazoval důležité diplomatické styky a celkově docházelo k rozkvětu země, neboť byly otevřeny ukrajinské školy, dvě ukrajinské univerzity a také Ukrajinská akademie věd.

Hejtmanát se snažil získat půdu zabavenou bolševiky, docházelo kvůli tomu k různým povstáním a velkému násilí. Vše vyvrcholilo atentátem na generála von Eichhorna v červenci roku 1918. Již v tuto dobu bylo zcela jasné, že Německo nebude vítězem první světové války, a proto Němci začali své jednotky z Ukrajiny stahovat. Hejtman Skoropadskij vytvořil vládu novou složenou zejména z ruských monarchistů. Reakcí socialistů bylo vytvoření tzv. Direktoriátu v listopadu 1918, jenž si získal velkou oblibu mezi ukrajinským lidem. Část Skoropadského jednotek také přešla na stranu Direktoriátu. Jejich vojenské jednotky obklíčily Kyjev, Skoropadskij posléze abdikoval a Hejtmanát přešel pod vládu Direktoriátu. V čele stanul Symon Petljura. Neúčast cizích

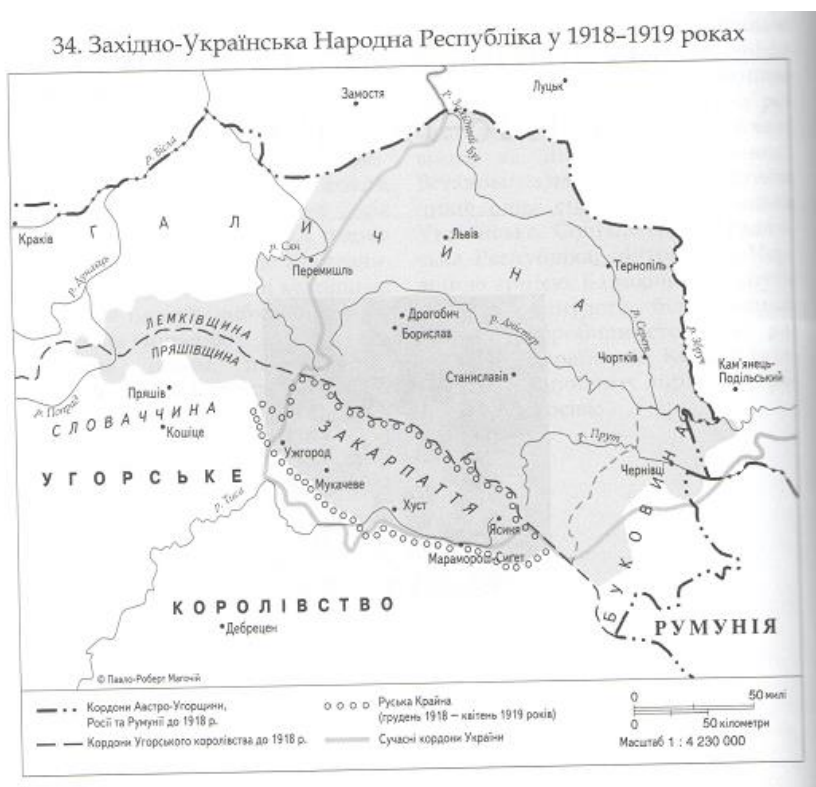
---

dokázala takto rychle reagovat) zdůrazňovala, že není jejím cílem oddělit se od Ruska, ale ustanovení autonomie s rozšířenými právy; **IV. Univerzál** – Ukrajina již vyhláší nezávislost na Rusku – důvodem byl bolševický převrat v Rusku a hrozba uchvácení Ukrajiny bolševiky (spojovala by je idea národního socialismu, i když Ústřední rada Ukrajiny, resp. její členové, nebyli tak radikální, co se týče likvidace veškerého soukromého vlastnictví, šlechtické velkostatky např. měly být zachovány), ale naprosto je rozděloval diametrálně odlišný pohled na národní svobodu a právo sebeurčení národů. (HANZLOVÁ, 2011).

⁷¹ HANZLOVÁ, 2011, s. 5-6.

vojsk na ochraně státu byla využita bolševiky, kteří napadli Ukrajinu v blízkosti Kursku. V lednu 1919 byla vyhlášena válka mezi Ruskem a Ukrajinou a už na konci ledna došlo k připojení tzv. Západoukrajinské republiky k Direktoriátu – došlo tedy ke sloučení dvou doposud odděleně fungujících ukrajinských republik.⁷² „Během sedmiměsíčního hejtmánátu Skoropadského, který nebyl kladně přijímán většinou obyvatelstva (hlavně chudým venkovem), ani vrstvou intelektuálů, dochází k odchodu německých vojsk z Ukrajiny. Po vládě Direktoria, jejímž hlavním nešvarem byla nejednotnost, dochází k opětovnému obsazení Ukrajiny bolševickými vojsky a roku 1922 k definitivnímu přičlenění Ukrajiny do Svazu socialistických republik.“⁷³

Níže uvádíme mapu Ukrajiny (viz Obr. 5) v období 1918, z níž je patrné, jakým způsobem se posunuly hranice ukrajinského státu oproti předcházejícím obdobím, přesněji řečeno - podoba ukrajinského státu na mapě odpovídala ustanovením přijatým v Pařížské mírové smlouvě v roce 1918.

Obr. 5 – Ukrajina v letech 1918 – 1919⁷⁴

⁷² Wikipedie: Otvřená encyklopedie: Ukrajinská lidová republika [online]. c2014 [citováno 2014-11-02]. Dostupný z: <http://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Ukrajinsk%C3%A1_lidov%C3%A1_republika&oldid=12022223>.

⁷³ HANZLOVÁ, 2011, s. 5-6.

⁷⁴ MAGOČIJ, 2012, s. 274.

Ukrajina se tedy zcela autonomním státem nestala a zůstala v područí jiného státu, ačkoliv snahy o osamostatnění dlouhodobě existovaly, v této době nedošlo k jejich naplnění.

2 Praktická část

V praktické části se zaměříme na geografické motivy, jež se vyskytují ve vybraných analyzovaných dílech Jaroslava Haška. V první podkapitole se věnujeme vymezení cílů a rovněž metod práce, jimiž bude proveden výzkum. V dalších podkapitolách budou postupně charakterizována zvolená období a díla v nich vzniklá.

2.1 Vymezení cílů a metod práce

V teoretické části byly sepsány podklady pro následující analýzy děl, zkoumán byl život spisovatele Jaroslava Haška, přičemž byl kladen důraz na období, v nichž pravděpodobně či skutečně navštívil oblast Ukrajiny. Empirická část práce bude zaměřena na tvorbu spisovatele Jaroslava Haška z týchž období, v dílech budou vyhledávány geografické motivy spjaté s Ukrajinou a pobytem Jaroslava Haška na tomto území.

Motivem např. dle *Slovníku literární teorie* rozumíme „nejjednodušší část slovesného uměleckého díla, která má ještě své téma, ale je již obsahově nerozložitelná.“⁷⁵ Jedná se tedy o plnovýznamovou jednotku, již nemůžeme dále rozkládat na menší celky. Je důležité však upozornit na fakt, že význam získává motiv teprve ve chvíli kooperace s motivy ostatními v daném zkoumaném celku (ať se již jedná o větu, odstavec či celou kapitolu nebo dílo).

V analýzách se budeme konkrétně zaměřovat na geografické motivy. V kontextu práce považujeme za geografický motiv přesné pojmenování určitého města či místa, ale rovněž i bližší specifikaci či popis nějakého území, dále pojmy související s náboženskými či sociálně-kulturními záležitostmi a v neposlední řadě také jména osob, jež mohou pomoci k určení reálné předlohy ukrajinského motivu v literárním díle. Tuto strategii určování motivů volíme proto, že očekáváme, že v dílech mnohdy nebudou přesně konkretizovány státy či města, v nichž se bude děj odehrávat, a je pro nás přesto podstatné místně děj zařadit, k čemuž nám mohou dopomoci právě tyto sekundární znaky určitých území.

Jako hlavní výzkumná metoda využívaná v práci byla zvolena obsahová analýza textu. Dle Gavory⁷⁶ se jedná o rozbor a hodnocení obsahu psaných textů. Obsahová analýza textu má kvantitativní a kvalitativní podobu, kdy při kvantitativní obsahové analýze je zkoumána četnost zvolených jevů v textu a při kvalitativní obsahové analýze

---

⁷⁵ VLAŠÍN, 1977, s. 238.

⁷⁶ GAVORA, 2000, s. 117.

je možné se zaměřit na výskyt určitých jevů v textu a reflektovat jejich pojetí. Pro tento výzkum se jeví být kvalitativní obsahová analýza jako nejvhodnější metoda. Jejím prostřednictvím se budeme snažit získat odpovědi na tři základní výzkumné otázky: Ovlivnil pobyt na Ukrajině Haškovu tvorbu? Jaká ukrajinská města a místa popisuje Hašek ve svých dílech? Na jaká města a místa odkazuje?

Jako sekundární výzkumná metoda bylo použito pozorování, jež bylo aplikováno během výzkumných studijních a soukromých cest na Ukrajinu. Jelikož však netvoří hlavní část práce, nýbrž pouze doplňující, nerozebíráme zde tuto metodu podrobněji.

2.2 Zvolená období a selekce děl

Na základě informací o životě Jaroslava Haška uvedených v teoretické části práce byla pro výzkum zvolena dvě období jeho života, a to konkrétně léta 1903-1905, kdy měl dle dostupných informačních zdrojů Hašek na Ukrajině pobývat během svých zahraničních cest po rakousko-uherské monarchii a okolních zemích. Druhým obdobím jeho života, v němž budeme analyzovat jeho díla, jsou léta 1914-1918, tedy doba, kdy působil jako voják rakousko-uherské armády v první světové válce a kdy prokazatelně na Ukrajině pobýval. Zvláště budeme analyzovat jeho nejznámější a světově proslulý román *Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války*, konkrétně jeho třetí a čtvrtý díl.

Na základě literárními historiky sepsané bibliografie tvorby Jaroslava Haška jsme provedli selekci děl, jež následně podrobíme obsahové analýze textu. Jelikož je spisovatelova tvorba značně rozsáhlá, přistoupili jsme k omezení množství analyzovaných děl, proto do výzkumného vzorku bylo vybráno v prvním období šest děl a ve druhém období děl pět, samostatně stojí román o Švejkovi. Ve výzkumu jsme pracovali jednak s básnickými texty, ale také s novelami, povídkami či románem. Literární druh neovlivnil při výběru děl selekci, proto jsou analyzovaná díla druhově velmi rozmanitá, pro tento výzkum nebyl literární druh ani žánr podstatnou selektivní kategorií. Naopak při volbě děl vhodných k analýze byl brán v potaz jejich název (mnohdy zavádějící), v němž byl vnímán jakýsi náznak spojitosti s ukrajinským prostředím, případně tam byl odkaz na rusky mluvící země či východní země. Tento prvek nejvíce ovlivnil výběr daných děl, proto na něj zde upozorňujeme.

U analyzovaných děl vždy uvádíme jejich stručný dějový obsah a následně analyzujeme geografické motivy s ukrajinským námětem, jež se zde mohou případně vyskytovat, všechny analýzy pro větší přehlednost dále členíme dle jednotlivých let, kdy byly vydány.

Na závěr ještě přidáváme informaci ohledně získaných prepisů názvů v ukrajinském jazyce uvážených v této práci – veškeré názvy byly přeloženy na základě slovníků, jejichž výčet uvádíme v závěru v seznamu použité literatury, v textu na ně přímo neodkazujeme. Pokud uvádíme ukrajinský, příp. ruský výraz, připojujeme také fonetický přepis výslovnosti v latince.

2.2.1 Období 1903 – 1905

V tomto období byl Jaroslav Hašek často na zahraničních cestách, existuje tedy předpoklad, že pobýval také na Ukrajině. Pro analýzy byla zvolena tato díla: *Kozák Boryško*, *Zátorská kanonie*, *Po třicíti letech*, *Obětní svíce*, *Pohádka z východu* a *Krajina z Haliče s vlky*. Jednotlivá díla jsou zařazena dle let a po analýze všech děl v daném roce bude následovat shrnutí a zhodnocení nalezených motivů.

Rok 1903 – *Zátorská kanonie*

Článek *Zátorská kanonie* napsal Hašek v roce 1903 a je součástí spisu *Črty z Haliče*. Kanonie měla vlastní strážníky, mezi nimiž byl i Tadeáš Boruňski a již měli velmi důležitou funkci – jejich úkolem bylo hlídat nepovolený lov ryb na březích řeky Skawy, neboť to měla dovoleno pouze kanonie a nikdo jiný. Zmíněný Tadeáš svou funkci však velmi často zanedbával, neboť mimo jiné šil kontuše a prodával je u sochy sv. Vendelínka a také rád vyesedával v hospodě a vypravoval své smyšlené příběhy, jimiž bavil ostatní.

Jednou si jej však předvolal jeho nadřízený, který mu vyčínil za to, že hlídá na špatných místech, ale pod okny kanonie neustále někdo krade ryby, Tadeáš se tehdy rozhodl, že svou práci bude vykonávat svědomitěji, velitel mu nařídil, aby přizval vozku a kuchaře, aby mu s hlídáním pomohli. Při večerní službě spatřili muži temnou osobu, k níž se v tichosti přiblížili a shodili ji do vody. Tonoucí však začal volat o pomoc a v té chvíli zjistili, že se jedná o kanovníka Jana Morsewského, jež přišel zkontrolovat, zda Tadeáš svou práci plní tak, jak slíbil. Velitel byl po této akci silně nachlazený a Tadeáš nedostal za trest svou slíbenou odměnu.

Poučení z děje spočívá v myšlence, že ačkoliv člověk svou práci vykonává svědomitě, tak se mu nemusí dostat náležitě odměny, pokud se znelíbí svým nadřízeným. Hašek zde s velkým umem vykresluje povahu vystupujících postav a se smyslem pro detail nechává vyznít atmosféru této črty.

Rok 1903 – *Po třicíti letech*

Povídka *Po třicíti letech* byla napsána a vydána v roce 1903. Děj povídky vypráví příběh tuláka Grobka, jenž se po třiceti letech má vrátit zpět do své rodné obce Cieple. Ve své rodné zemi si původně měl vzít jednu ženu, již však přeplatil jistý Borkatičov. Grobko mu slíbil, že se vydá do světa a po návratu mu nechá shořet chalupu. Na cestu odešel pouze se svou sekerou a v průběhu let se z něj stal dřevorubec.

Během cesty vlakem do svého rodného města Grobko řeší vnitřní svár, kam se má vydat po svém návratu v první řadě – zda má zajít do místní krčmy, nebo zda má dostat svému slibu a jít podpálit chalupu Borkatičova. Při procházení městem zjišťuje aktuální informace o životní situaci svého soka v lásce. Z rozhovorů s místními obyvateli vyplyne, že Borkatičov leží ve své chalupě, je nemocný a také opuštěný, neboť mu po nehodě, kdy mu spadlý strom urazil ruku, utekla žena a je odkázaný na pomoc druhých a chvíle, kdy mu někdo přinese kousek chleba. Grobko svému původnímu slibu nejenže nedostojí, ale ještě navíc se mu zničeného muže zželi, přijde do jeho chalupy, dá mu svých patnáct krejcarů a s doporučením, aby si za ně koupil chleba, odchází pryč.

Rok 1903 – shrnutí motivů v analyzovaných dílech

V dílech tohoto roku nebyla nalezena téměř žádná souvislost s Ukrajinou. Ve výčtu geografických motivů se nacházejí pouze polská města či polská jména – např. Morsewski či Kasieńka aj. Další odkaz na Polsko je výraz kontuše, který v překladu znamená plášť. Jedinými souvislostmi s ruským, resp. s ukrajinským odkazem, jsou dva názvy – křestní jméno *Máša*, uvedené v díle *Po třicíti letech*. Toto jméno se hojně využívá v Rusku a na Ukrajině, ale také v Polsku, jímž bylo dílo ovlivněno asi nejvíce.

Dále je zde ještě název města ležícího na západě Ukrajiny – *Stanislavov*⁷⁷. Autor však mohl velmi příhodně použít i jiné město, jež by lépe zapadalo do daného příběhu a bylo by s velkou pravděpodobností polské vzhledem ke zbývajícím obsahu. Další ovlivnění literární tvorby Ukrajinou v těchto dílech nebylo nalezeno.

---

⁷⁷ Stanislavov – jedná se o starší název města v Ivanofrankivské oblasti, která leží na západě Ukrajiny, ve východní Haliči. (ANDY_AKA_ANDY. Погляд назад (частина 4): Станіславів початку XX століття. *Наше місто* [online]. 25. 5. 2009 [cit. 2014-11-30]. Dostupné z: <<http://nashe.misto.if.ua/content/view/645/>>.

Rok 1904 – Kozák Boryško

Tento článek vznikl v roce 1904, byl otištěn v Nedělní zábavné příloze Národních listů. V povídce sděluje kozák Boryško Otcí Andrejevovi, že se chce ženit. Andrejev mu po průzkumu žen vhodných ke vdavkám v jejich okolí doporučuje, aby si vzal Mariovnu, již si shodou okolností vybral i sám Boryško. Překážka zde spočívá v nutnosti požádat o ruku Mariovny jejího otce Ivana Ivanoviče, z něžž má Boryško strach, požádá tedy svého popa, aby mu dělal na námluvy doprovod, neboť je přesvědčen, že Mariovnin otec by mu neublížil a nevztáhl na něj ruku.

Otec Andrejev se za svého syna zaručí a dojde ke svatbě, ovšem již týden po ní je Boryško zadržen carskou službou na hranici při útěku. U soudu prohlašuje, že si vzal za ženu Mariovnu, o níž se dozvěděl, že je tichá a vlídná a svým založením měla kozákovi vyhovovat. Prokáže se ovšem na základě svědectví žebráka Popova, že byl oklamán Ivanem Ivanovičem, neboť ten měl dvě dcery, jedna je skutečně hodná a tichá, avšak ta druhá je zlá a velmi výbušná a pro tento charakteristický rys v její povaze ji nikdo nechtěl, a proto Ivan Ivanovič dcery prohodil. Boryško se chtěl usadit daleko za hranicemi, aby od podvodníků a své zlé ženy unikl, soud se mu sice smál, ale nakonec jej propustil s podezřením na pomatení mysli.

I v tomto díle spatřujeme jakési morální poučení, Hašek zde poukazuje na povahové vlastnosti lidí, kteří jednají bez ohledu na poškození druhých osob, kteří využívají svého postavení k tomu, aby oklamali druhé. Zajímavá je zde také ukázka typických námluv.

Rok 1904 - Pohádka z východu

V roce 1904 vznikla také povídka *Pohádka z východu*, jež byla vybrána s ohledem na název odkazující na východní země, mezi něž počítáme také Ukrajinu. Děj povídky se odehrává v říši císaře, jenž je přezdíván sultánem a který má velké obavy o svůj život. Popisovaná událost se odehrává snad v Turecku či Persii.

Nový redaktor časopisu Idalmo spal tak, jak je zvyklá spát většina novinářů – na slavníku. V redakci bylo jednoho dne slyšet za dveřmi dupot statných osob a záhy se ozvalo také klepání na dveře doprovázené slovy provolávající, aby ve jménu Alláha otevřeli. Do redakce poté vtrhlo četnictvo i s náčelníkem a prohledávali celý slavník a redakci. Dívali se do všech koutů, do kamen i do sklenic. Poté vždy odešli. Toto se opakovalo několik nocí po sobě. Sedmý den se nový člen redakce zeptal, koho četníci hledají. Dostalo se mu odpovědi, že to je zvyk, a proto se to opakovalo každou noc.

Tento příběh byl v povídce vypravován dědečkem vnoučatům a na konci byly děti dědečkem poučeny, že si mají pamatovat, že nic nehledáme, že to je jen tak, že to je jen zvyk.

Příběh je stejně jako všechny předcházející určitým způsobem naučný a zejména je další skvělou ukázkou Haškovy práce s námětem lidských povah. Spisovatel zde prokazuje velkou znalost lidí a jeho postavy jsou velmi živým obrazem běžně prožívaných a mnohdy absurdních situací. Povídka je také značným dílem kritikou nařízení výše postavených osob, jejichž podřízení tato nařízení dodržují bez ohledu na užitečnost a účelnost této práce. Kritika společnosti nebo nadřazených osob je patrná i v dalších Haškových dílech.

Rok 1904 – shrnutí motivů v analyzovaných dílech

Dílo, jež bylo opravdu poznamenáno ruskými vlivy a částečně Ukrajinou, je povídka *Kozák Boryško*. V textu se objevují typická křestní jména pro tyto oblasti, např. *Alexandrovna, Ivan Ivanovič Mariov, Mariovna, Andrejev, Boryško, Suvarov, Němec Josif* (název hostince), žebrák *Popov*, generál *Petrovič* aj. Jména uváděná v textu díla mají společné koncovky pro rusky a ukrajinsky mluvící země, jimiž jsou –ovna, -evna, -ev, -ov aj. Pokud by se jednalo o Ukrajinu, používalo by se spíše místo Alexandrovna slovo Olexandrovna, dále Josif se více uvádí v ruštině, protože v ukrajinštině se píše s „y“. Nejčastěji užívaná jména v těchto zemích jsou Alexandr a Ivan. Nepoužívá se zde jako v naší zemi pouze jméno a příjmení, ale také střední jméno po otci, pokud se tedy otec jmenoval Ivan, bude se prostředním jménem potomek jmenovat Ivanovič. V textu byl dále zmíněn generál *Suvarov*. Správně se zřejmě jedná o ruského vojevůdce Suvorova (přízvuk je v originálu nad o – Суво́ров). Nejedná se zřejmě o překlep, ale nejspíše velmi účelné zaměnění jména. Stejně tak je tomu se jménem Adrajev, jež Hašek píše jako Anrejev.

Dále je zde možné také nalézt prvky typické pro východní země Evropy – objevují se zde pojmy jako *pop, pravoslavi*, jež jsou spojeny s pravoslavnou církví, která je v Rusku i na Ukrajině hojně rozšířená, ne tedy s římskokatolickou, příp. evangelickou, které jsou pro naši zemi typické. Pop, v našem případě se jedná o konkrétní postavu popa Andrajeva, je starý výraz pro kněze a užíval se v pravoslavné církvi. U nás se setkáváme s výrazem kněz, neboť převládá víra římskokatolická, jež pojem pop neuznává.

Text je napsán pod velmi silným vlivem Ruska. Ukrajina byla, jak již bylo řečeno v předcházejících kapitolách, v tomto období součástí ruského carství, proto její jazyk

byl pod silným vlivem ruštiny (tento vliv je patrný dodnes, neboť ani v současnosti, kdy je Ukrajina již samostatným státem, není její jazyk zcela jednotný).

V povídce se také objevují slova ruská či ukrajinská, která nepíše Hašek azbukou, ale přepisem latinkou, např. *desjatina*, *kopjejek*, *prevoschoditělstvo*, *chorošije vodky* apod. Konkrétně autor v textu užívá výraz *čtyřicet desjatin polí*. Desjatina byla ruská jednotka plochy, správně se píše děsjatina⁷⁸. V textu je desjatina psána latinkou, nejedná se o překlad, ale o samotný výraz, která autor využil. Českým ekvivalentem může být hektar. Hašek účelně používá ruskou jednotku, aby zachoval ruský, příp. ukrajinský ráz díla. V textu je dále uveden výraz *patnáct kopjejek na den*. Kopějka je druh měny a označuje nižší hodnotu než rubl nebo hřivna, jimiž se platí v Rusku a na Ukrajině. Správně se píše kopějka a při fonetickém přepisu lze tento výraz vztáhnout spíše k Rusku. V Čechách se platilo zlatými nebo později korunami, kopjejký se nepoužívaly. Autor se tedy stále vyjadřuje v duchu východních zemí a neopomněl využít ani pojmů pro místní platidla.

Ve všech svých článcích Hašek vhodně využil ruská nebo ukrajinská slova psaná latinkou, azbuku nepoužívá. *Vaše prevoschoditělstvo* (přeloženo do ukrajinského jazyka *превосходительство – prevoschodytelstvo*) v překladu z ruštiny a ukrajinštiny do češtiny znamená v obou případech Excellence nebo Jasnosti. Autor tedy opět na místo správného českého výrazu dodržuje v textu myšlenku věrohodnosti a užívá rusky/ukrajinsky znějícího pojmu. I přesto, že mohl dále v textu využít českých výrazů, jež jsou frekventované a běžně užívané, obohatil autor text o další ukrajinský prvek – *chorošije vodky* (v překladu do ruského jazyka – *хорошие водки*) v překladu z ruštiny do češtiny znamená dobrá vodka. V ukrajinštině se toto spojení přeložit nedá. Dobrá vodka se totiž překládá úplně odlišně a v textu je použit pouze ruský výraz.

Sám spisovatel ve svém článku použil dokonce výraz *ruská hlídka*, čímž naznačil, jakým směrem dílo vedl. Důležité pojmy spjaté s ukrajinským odkazem, jsou *ataman* a *kozácký rod*, kozáci jsou totiž dodnes spojováni s Ukrajinou, kdežto v Rusku se vyskytovali jen v nepatrném počtu a pouze v jižní části země, jednalo se o svobodné obyvatele ukrajinských a jihoruských stepí, byli to zemědělci, ale i válečníci a dodnes se k této příslušnosti hlásí řada lidí. Atamanem byl nazýván vojenský velitel kozáků. Využití těchto pojmů je jasným důkazem toho, že celý text je orientován na východní

---

⁷⁸ Děsjatina (rus.). *Jednotky.cz: Převody jednotek* [online]. 2002-2014 [cit. 2014-11-30]. Dostupné z: <<http://www.jednotky.cz/obsah/desjatina/>>.

země Evropy. V českých zemích není státní příslušnost ke kozákům typická, naopak pro Ukrajinu ano.

Město *Oděssa*, jež autor připomíná v souvislosti s vojenským soudem. V textu Hašek přímo píše slovo Oděssa. Propojenost Ukrajiny s Ruskem je konkrétně na tomto příkladu velmi patrná. Oděsa je ukrajinské město. V textu se opravdu jedná o ukrajinské město na jihu tohoto státu. Autor však uvádí v názvu města dvě *s* – Oděssa, pokud přeložíme správně toto město do ukrajinštiny a ruštiny zjistíme, že ukrajinsky se město píše Одеса (vyslovujeme Odesa) - rusky Одесса (vyslovujeme Aděssa). Ve výslovnosti podle ruského jazyka vidíme, že má Aděssa dvě „s“, která jsou uvedena i v textu. Pokud bychom chtěli správně napsat toto město podle jeho dnešní polohy, mělo by zde být pouze jedno „s“. Správný překlad však vzhledem k výše uvedené propojenosti nelze v současnosti poskytnout, neboť ruština skutečně silně ovlivňovala ukrajinštinu a zkomolením ruské a ukrajinské výslovnosti vznikl název pro město Oděssa.

V článku se rovněž objevují výrazy jako *carská služba* – carem byl titulován vládce Ruska. Dalším slovním spojením je *lid pravoslavný*. Křesťanství se dělí na římskokatolické, typické pro Polsko, Čechy a Slovensko, evangelické, typické pro západní země jako USA a Švýcarsko, a na pravoslavné, dominující právě na Ukrajině a v Rusku. Ukrajinský vliv je v tomto díle velmi silný, ale je také dosti dokreslen rusismy.

Ve stejném roce vznikla ještě *Pohádka z východu*. Toto dílo bylo k analýze zařazeno s ohledem na jeho zavádějící název, upozorňující na své zaměření na některou z východních zemí. Očekávali jsme, že touto zemí bude právě Ukrajina, avšak naše očekávání bylo mylné, neboť se jednalo nejspíše o Persii nebo Turecko, jež nejsou předmětem výzkumu této diplomové práce. Ačkoliv bylo v úvodu díla uvedeno, že děj se odehrává v říši jakéhosi císaře, byla tato informace záhy popřena sdělením, že se jedná o sultána. Císař je nejvyšší panovnická hodnost ve východních státech, svého času i v Rusku. Sultán je další panovnický titul, jenž je užíván v muslimských zemích, např. v Iránu, Persii, Afghánistánu, Indii aj.

Rok 1904/1905 - *Obětní svíce*

Na přelomu roku 1904 a 1905 vzniklo další Haškovo dílo s názvem *Obětní svíce*, rovněž ze spisů *Črty z Haliče*. Příběh povídky vypráví na svém počátku o pohřbu starosty, který byl předpovězen cikánovým proroctvím, v němž se říkalo, že starosta se upije k smrti, nebo se v opilosti zabije. Celé město truchlí za starostou, protože jeho

života z jejich pohledu byla velká škoda. V hostinci vzpomínají na jeho dobrotu, jak se vždy snažil i chudým žebrákům pomoci a popoháněl je k práci.

Den před starostovou smrtí, před jeho cestou do města, si vypráví se Stankem, jemuž tlumočí rozhovor s plebánem ze Stroze, jenž mu sdělil, že nikdy není jisté, kdy ze vsi odejde a zdali se vrátí zpět. Dále starosta Stanka prosí, aby po jeho případné smrti koupil ve městě v každém případě velkou svíci, neboť každý člověk je hříšník a kdyby za jeho hříchy hořela svíce v kapliče, tak by mu nebeský otec po smrti řekl, že v očistci na něj počká tak dlouho, dokud tady ta svíce nedohoří. Na koupi svíce dal Stankovi tři rýnský, aby mohl koupit tu největší a nejtlustší, která bude k prodeji, protože hříchů měl starosta mnoho.

Zeb, Maciech i Chochlicz v hostinci vzpomínají na starostovy prohřešky (vybírání daní, jež následně propil nebo je ani do pokladnice nedonesl, jeho půjčky, které nikdy nesplácel), ale i na jeden svůj, kdy si rozdělily mezi sebe starostovy tři rýnské, jež dal Stankovi na svíci. V kapliče u sv. Josefa tedy žádná svíce nesvítí, jen místní obyvatelé, když jdou kolem, se vždy pomodlí za hříšného starostu.

I na tomto díle můžeme spatřit kritiku společnosti, Hašek upozorňuje opět na prohřešky vysoce postavených osob, které se proviňují vůči slabším lidem, ale také plasticky zobrazuje schopnost lidí se s bezprávím vyrovnat po svém. Spravedlivá odplata si svého hříšníka najde vždy, ale někdy až na jeho poslední cestě, případně po ní.

Rok 1905 – *Krajina z Haliče s vlky*

Povídka z roku 1905, dle názvu pravděpodobně spadající do děl ovlivněných pobytem na Ukrajině. Do vsi Strožo přijel jednoho dne jakýsi pán, jenž byl malířem. Celá ves se divila, proč si vybral právě jejich ves, aby ji mohl namalovat, neboť ji nepovažovali za příliš krásnou ani zajímavou. V zimě se tento malíř objevil ještě s jedním dalším a všichni si špitali, že snad chtějí malovat zasněženou krajinu. Koldowski a Wlodko přemýšleli, jak by mohli udělat své obrazy více zajímavé, než jsou jen ty obyčejné se zasněženými chalupami a praskajícími krby. Rozhodli se proto, že první namaluje ves s vlky, jak jdou cestou ze Strože do Bójic, a druhý je namaluje před les za vsí.

Oba malíři bydleli u Zwarů, jejichž syn si toužil vzít Kašku. Jednou, když se otec Zwar omlouval umělcům za svého přiopilého a hlučného syna, který si dodával kuráže, aby mohl jít Kašku požádat o ruku, objevil obrazy obou malířů. Ihned běžel do hospody,

aby mohl sdělit vesničanům novinku, že se do vsi vrátili vlci, kteří zde již dlouhá léta nebyli a pravděpodobně sem přišli z Magurských nebo Tatranských hor.

Obyvatelé ihned vymýšleli různé způsoby, jak se vlků zbavit, a posléze se rozhodli, že půjdou vykopat okolo města jámy a nastraží je jako pasti. Kopat jámy šel místo námluv i mladý Zwar. Do vykopaných jam se nakonec chytli ale oba odcházející malíři, kteří poté vystavovali obrazy s dovětkem, aby se lidé podívali, jak je tamější krajina strašná, že tam jsou i vlci a oni sami se do jedné z pastí na ně chytli. Nejvíce byl však za domnělý příchod vlků vděčný mladý Zwar, jenž zůstal svobodný a zjistil, že Kaška je velmi zlá žena a její nový muž se kvůli ní chtěl již dvakrát zabít.

V díle je rovněž myšlenka nesoucí poučení – lidé by si měli ověřovat získané informace, jinak sami sebe i druhé lidi mohou dostat do složitých situací a vykonávat zbytečnou práci navíc. A pak je zde také zajímavě pojato vysvětlení úsloví, že všechno zlé je k něčemu dobré, neboť i ty neověřené informace od otce Zwara byly k užitku jeho synovi, který si nakonec nevzal zlou ženu.

Rok 1905 – shrnutí motivů v analyzovaných dílech

V díle *Obětní svíce* se nevyskytují žádné motivy spojené s Ukrajinou, případně s Ruskem. Vše se zaměřuje na Polsko, ať už jména vystupujících postav, či samotná pojmenování měst a míst. Články zařazené do souboru *Črty z Haliče* sice dokazují, že se autor pohyboval po haličské oblasti, avšak pouze na polském území.

Posledním analyzovaným dílem celého tohoto období, byl článek s názvem *Krajina z Haliče s vlky*. V textu nebyla nalezena žádná souvislost s předmětem výzkumu diplomové práce. Jediným výrazem v textu, jenž odkazoval z části na Ukrajinu, byl *řád sv. Stanislava* – celým oficiálním názvem *Imperátorský a carský řád svatého Stanislava* (rusky – Императорский и Царский Орден Святого Станислава – Imperatorskij i Carskij Orden Svjatogo Stanislava). Nejprve se jednalo o polský řád zásluh, který byl za krále Stanislava II. Poniatowského udělován ode dne 7. května 1765. Řád byl znovu obnoven za cara Alexandra I. Po polském povstání v letech 1830–1831 byl řád přímo zařazen mezi ruské imperátorské řády a sloužil k odměňování vysokých úředníků. Tento řád byl dokonce udělován až do roku 1917 a po roce 1918 opět spadl do polských řádů a zde užíván.⁷⁹ Tato zmínka, která je jako jediná v textu spojená s Ruskem, avšak

---

⁷⁹ ИМПЕРАТОРСКИЙ И ЦАРСКИЙ ОРДЕН СВ. СТАНИСЛАВА. *Российская Империя: Russian Empire* [online]. 2014 [cit. 2014-11-30]. Dostupné z: <<http://www.zasluga.net/Russia/Empire/StStanislav/Stanislav.htm>>.

nedokazuje, že byl Hašek v tomto článku ovlivněn Ukrajinou. Další zmínky o Ukrajině zde nebyly nalezeny. Vše odkazovalo pouze na území Polska.

2.2.2 Období 1914 – 1918

V tomto období byl Jaroslav Hašek vojákem v rakousko-uherské armádě a spolu s ní byl odvelen na východní frontu a prokazatelně tedy pobýval i na ukrajinském území. Pro analýzy byla zvolena tato díla: *Dopis*, *Nazdar*, *Dobrý voják Švejk v zajetí*, *Klub českých Pickwicků* a *Dopisy z fronty*, přičemž první dvě z nich jsou básně, jež napsal Hašek přímo na frontě, a další tři díla jsou prozaická, která byla napsána v době, kdy se Hašek stal opět novinářem. V této části využíváme řazení žánrové – nejprve analyzujeme básnická díla, poté prozaická, v první části je vždy uveden obsah děl, následuje shrnutí a zhodnocení nalezených motivů. Haškovu Švejkovi bude věnována jedna z následujících samostatných podkapitol, v níž bude rozebrán komplexně.

Období 1916-1918 – báseň *Dopis*

Dopis je první z frontových básní, v níž autor popisuje situaci na bojišti již v roce 1915 a byla zařazena do neznámé sbírky Haškových veršů z fronty. Líčí zde krajinu, na níž se fronta nachází, konkrétněji jde o oblast kdesi v Povolyní. Rusové na chvíli přestali útočit a vojáci mají možnost vychutnat si v klidu kouř z cigaret a autor má možnost po dlouhé době napsat opět pár veršů. Hašek v básni zmiňuje roční období podzim, konkrétněji měsíc září. *Dopis* má sice určitého, ale jmenovitě nekonkretizovaného adresáta, jemuž tímto sděluje, že neví, kdy se budou moci opět střetnout. V básni autor zároveň vyzývá všechny své známé, aby mu zaslali alespoň jedno malé psaníčko, jež by ho v této nelehké době velmi potěšilo. Báseň je ukončena popisem západu slunce a vyjádřením naděje v brzký konec války, kdy budou Rusové ustupovat.

Hašek v básni popisuje svou dlouhou chvíli, kvůli níž se stává básníkem. Ve druhé části básně hovoří o válce, zmiňuje, že útoky vedené ze strany Rusů jsou na nějakou dobu odvráceny. V další části vykresluje podzimní atmosféru a doufá v brzké shledání s přáteli. Stýská si zde po své vlasti a po svých přátelích a rodině. Závěr básně je věnován motivu západu slunce, tedy konce dne, ale i konce jedné bitvy, kdy západ již ulehá, ale autor zde naznačuje, že Rusko ještě dozajista neřeklo v této válce poslední slovo, další bitva je již očekávána, ale autor doufá, že snad tomu všemu bude brzy konec.

V básni je patrné, jak na Haška působí pobyt na frontě a v armádě, je také znatelný jeho stesk po domově a po nějaké jistotě, již by byl ochotný přijmout i ve velmi alternativní podobě, kterou by byl dopis od někoho z jemu blízkých osob.

Období 1916-1918 – báseň *Nazdar*

Druhým frontovým dílem je báseň *Nazdar*, jež byla napsána v roce 1915 a rovněž patří k básním z neznámé sbírky Haškových veršů z fronty. Hašek v ní hovoří o místě, kde se on s jejich vojskem nachází. Popisuje vysoké hory, pustou krajinu a lesy, rozbité tašky na střechách domů, líčí, jak si sám prohlíží každý kousek této oblasti, země. Zmiňuje jména pravděpodobně vojáků jeho roty – Hofman, Ježek, Masopust a další. Nacházejí se společně právě v zákopech. Mluví zde i o huculských dívkách a upozorňuje i na vagon, který je všechny veze dál na bojiště.

Tato báseň je jakýmsi téměř povzdechem nad pustošením krajin válkou, Hašek si uvědomuje, že válka je špatná, přivádí za normálních okolností chudé lidi do ještě větší bídy a je nešťastím i pro celé rodiny.

Období 1916-1918 – zhodnocení básnických děl a charakteristika nalezených motivů

V básni *Dopis*, jež je strukturována do pěti slok, autor líčí krajinu v *Povolyní*, jež se nachází v severozápadní části Ukrajiny, konkrétněji se jedná o oblast Volyně. Autor zde vylíčil v první části nejen rozlehlou krajinu, v níž se nachází, místní lesy, roviny, ale i hory, jež jsou na Ukrajině i v Rusku hojně navštěvovány, ale také situaci na frontě.

Báseň je jedna z mála, jež byla vytvořena na bojišti. V této době, jak již bylo zmíněno v teoretické části práce, byl Hašek příliš zaměstnán bojem o svůj vlastní život a vojenskou prací na frontě, že mu na psaní nezbýval téměř žádný čas a možná ani myšlenka. Tento „dopis“ je velmi výstižný a psaný pravdivě, bez okolků při vyjadřování. Je důkazem, že Hašek skutečně pobýval na východní frontě a válečné události na něj silně zapůsobily. Popisuje zde krajinu, již vidí okolo sebe a užívá přímých označení, jako je *Povolyní*, *Rusové* apod., z čehož usuzujeme, že touto oblastí byl skutečně námět v básni ovlivněn.

V básni *Nazdar* Hašek zmiňuje výraz *Huculové* – jedná se o východoslovanský národ, který se nachází na území Rumunska a Ukrajiny. Dříve se sami označovali za

Rusíny, ale nyní se většina z nich hlásí k Ukrajině. Huculové žijí v horských vesnicích a byl podle nich dokonce pojmenován i druh koně – hucul.⁸⁰

Hašek touto básní velmi vtipným způsobem líčí situaci na frontě. Popisuje zde krásu hor a oblast Haliče v protikladu k bídě, která v určitých oblastech panuje, zároveň zde však vylíčil klid, jenž panuje mezi jednotlivými bitvami. Na obou básnických textech je patrné, že Hašek je skutečně napsal přímo na místech válečných bojů, jež autenticky líčí a jimiž byl velmi citelně zasažen.

Období 1916-1918 – povídka *Dobryj voják Švejk v zajetí*

Tato povídka, vydaná roku 1917 v Kyjevě v Čechoslovanech, je první předzvěstí velkého románu *Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války*. Toto dílo je dějově situováno ještě do období počátku války a zabývá se rakousko-uherskými legiemi. Příběh vypráví o samotném Švejkovi, o jeho snaze dostat se na vojnu. Následně Švejk popisuje v díle své zážitky ze života v legiích a svoji službu v armádě. V příběhu se odehrává i pobyt Švejka ve vojenském vězení a v blázinci. Hlavní postava Švejka byla přidělena k 91. pěšímu pluku a sloužila jako vojenský sluha u sadistického Dauerlinga, jenž nenáviděl Slované.

Tato povídka zesměšňuje vojsko, je zde mimo jiné popisována příhoda s ukradeným psem nebo se psaníčkem pro jednu z místních žen, jež donutí vojáky zasáhnout proti manželovi té ženy, čímž vznikne velmi veselá situace a řádný chaos. V díle je zveřejněno plno zápletek a příběhů, často až neuvěřitelných, jež Švejk prožívá. V úplném závěru povídky se ocitá Švejk na bojišti a velitel jej požádá, aby ho postřelil. Dauerling nechtěl dále bojovat a jeho jediným přáním bylo dostat se z bojiště. Švejk se však netrefí správně a jeho velitel umírá a Švejk se posléze dostává do zajetí Rusů. Ve své vlasti je považován za vlastizrádce kvůli svému přeběhnutí na druhou stranu. Již v tomto díle Švejk všechny zdejší postavy přivádí svým jednáním při vykonávání povinností k šílenství, neboť veškeré úkoly plní bez ohledu na důsledky vždy až s absurdní dokonalostí, čímž způsobuje řadu problémů a komických situací.

Z části možná autobiografické dílo, v němž Hašek na postavě Švejka popisuje útržky ze svého života, zejména v závěru díla, kdy nechává Švejka upadnout do ruského zajetí, jako se to stalo jemu samému, je jakousi literární předzvěstí velkého románu o Švejkovi. Tato postava svým jednáním zesměšňuje vojska různými incidenty, jichž se

---

⁸⁰ *Wikipedie: Otevřená encyklopedie: Huculové* [online]. c2014 [citováno 2014-11-30]. Dostupný z: <<http://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Huculov%C3%A9&oldid=12025841>>.

dopouští a jež snižují důležitost vojáků v různých postaveních. Švejk svým zdánlivě opožděným smýšlením poukazuje na prohřešky vojsk, malost a malichernost jejich jednání. Celé dílo je ve své podstatě velmi kritické k válce.

Období 1916-1918 – politická satira *Klub českých Pickwicků*

Tento příběh, vydaný v roce 1917 v kyjevské *Revoluci*, je politickou satirou, jíž Hašek poukazoval na zbytečnost některých úkonů, které politikové dělají. Děj se zaměřuje na klub spolupracovníků Svazu. Tato stolová společnost se schází v Podvalské ulici č. p. 1 v Kyjevě. V jednotlivých odstavcích a pasážích autor popisuje hlavní postavy, jejich politickou angažovanost, charakter, jejich vlastnosti a poukazuje na souvislost s režimem. V Čechoslováku zaznějí slova: „*Včera vrátil se z Petrohradu do Kyjeva předseda spolků spolupracovníků Svazu.*“⁸¹ Hašek zde popisuje cesty diplomatů z Petrohradu do Kyjeva a zpět a poukazuje na nesmyslnost uveřejňování naprosto zbytečných informací – např. uveřejňování, jak velkou vzdálenost předseda během své cesty ujel.

Touto satirou, v níž zesměšňuje uvedené osoby, se Hašek začíná opět politicky angažovat jako za dob, kdy zakládal Stranu mírného pokroku v mezích zákona. Za uveřejnění tohoto díla měl Hašek na nějakou dobu zakázánu novinářskou činnost a byl poslán zpět na frontu.

Období 1916-1918 – korespondence *Dopisy z fronty*

Dopisy psané v letech 1916 až 1917 přímo z fronty do různých redakcí, v nichž popisoval život a situaci na frontě. Korespondence je rozdělena na několik částí – první část je datována 25. zářím 1916, kdy Hašek popisuje v dopise sjednocení českého vojska a zároveň také útok na Rakousko-Uhersko a jeho brzký pád. V dalších dopisech z tohoto období popisuje Hašek způsob ubytování, v němž spolu s vojáky přespávají, těmto místům se říká zemljanky a zmiňuje také, jak vypadala krajina v okolí těchto ubytovacích prostor.

Ve druhé části s názvem *Dějstvjuščaja armija* ze 17. října 1916 popisuje sám autor, kde se právě nachází. Zmiňuje, že nebydlí v hotelu, nýbrž u nějakého chudého muže a že za chalupou se nachází několik močálů táhnoucích se až k Severnímu moři. Z dopisu se dovídáme kupř. informaci, že se autor domnívá, že má za sebou již polovinu

---

⁸¹ Dobrý voják Švejk v zajetí. *ŠvejkMuzeum* [online]. 2014 [cit. 2014-11-30]. Dostupné z: <http://svejk.museum.cz/povidky.htm#dobry_vojak_svejk_v_zajeti>.

své práce a že za tři neděle by měl být hotov s celými dějinami českého vojska až do tehdejší doby.

Dopisy dále pokračují částmi 4 a 5 až do 15. srpna 1917 a jsou psány přímo na bitevním poli. Hašek se snaží přiblížit situaci na bojišti – a to jak náladu, tak i pochod a cestu tamního vojska.

Dopisy jsou pro nás velmi důležitým zdrojem informací nejen o Haškově životě, ale také o průběhu událostí na východní frontě, kde Hašek bojoval, neboť v nich uvádí přesná data a místa. Rovněž jsou také důležitým zdrojem informací o tamním jazyku, neboť v nich užívá nejrůznější místní pojmy. V dopisech se projevuje silný vliv pobytu na ukrajinských i ruských místech.

Období 1916-1918 – zhodnocení prozaických děl a charakteristika nalezených motivů

Jedno z nejdůležitějších děl je předzvěst velkého románu o vojáku Švejkovi – povídka *Dobry voják Švejk v zajetí*. Ačkoliv je tak důležitým počinem, po zhodnocení vzhledem k zaměření této práce je nutné konstatovat, že s Ukrajinou toto dílo motivicky spojeno není i přesto, že bylo vydáno v časopisu *Čechoslovan*, jehož sídlo bylo v ukrajinském hlavním městě Kyjevě. S Ukrajinou ho tedy pojí jen místo vydání a právě tato skutečnost byla jedním z předpokladů, na jehož základě jsme usuzovali, že s touto zemí bude mít mnoho společného i po obsahové stránce.

Hašek tímto dílem popisoval život v legiích a svou službu v armádě. Svým osobitým vypravěčským způsobem zesměšňuje a znevažuje vojenství. Hašek zde popisoval válku jinými očima, ale přesto pravdivě, bez příkras. Používal humor sobě vlastní a nezapomněl v díle zmínit ani své přátele a lidi, kteří v jeho životě zanechali značnou stopu.

Naproti tomu významné politicko-satirické dílo *Klub českých Pickwicků* prokazuje už svým námětem, že s Ukrajinou či potažmo Ruskem má mnoho společného. Hašek si vydáním tohoto díla uzavřel na nějakou dobu cestu k novinářské práci a byl místo ní poslán zpět na frontu, neboť v díle popisuje poměrně kontroverzním způsobem spolupracovníky Svazu.

V úvodu díla oznamuje spisovatel, kde Svaz sídlí, dále popisuje jednotlivé představitele Svazu, jejich politickou angažovanost a také jejich cesty z Kyjeva do Petrohradu a zpět apod. Užívá při těchto popisech cest výrazy, jako jsou *versty* (rusky

верста), což je označení pro starou ruskou délkovou míru. V textu je psána latinkou a nikde v díle nepoužívá autor žádnou z českých délkových měr.

V textu se dále nachází pojem *katorga*, jenž pochází z ruštiny a označuje nucené práce v trestaneckých koloniích⁸².

Co se týká geografických motivů, tak jediným zcela jednoznačným odkazem na Ukrajinu je název současného hlavního města *Kyjev* a dále *Podvalseké ulice* v tomto městě, zbylé názvy v textu označují města nacházející se v Rusku – konkrétně např. *Samara*.

V dopisech z vojny, jak již bylo avizováno výše, popisoval Hašek vše, co zažil nebo co viděl kolem sebe. V první ukázce se dozvídáme o sjednocení českého vojska a útoku na Rakousko-Uhersko a jeho brzký pád. V další korespondenci se objevují popisy ubytování v tzv. *zemljankách* (rusky – землянка), což se překládá do češtiny jako zákop. I zde mohl autor využít českého ekvivalentu, ale pro zachování autenticity místa využil slovo, jež se v tomto kraji hojně užívalo. S ruskými či ukrajinskými slovy bez překladu je možné se setkat i dále v textu, vždy je pouze transkribované z azbuky do latinky – např. „*vot nerazbereš*“ s hovorovým významem „to mi hlava nebere“. Dalším odkazem na Rusko je zmínění *Oněgina a Taťány*, jež jsou ústředními postavami veršovaného románu ruského spisovatele Alexandra Sergejeviče Puškina.

Druhá část sebrané korespondence je pojmenována *Dějstvujučaja armija*, což překládáme jako jednající armádu. Hašek v této době začíná spolupracovat s redakcí *Čechoslovanu* a v dopisech, které do redakce zasílal, popisuje, kde se právě nachází. Zmiňuje „*chazajina*“ (přepsáno do ukrajinské azbuky jako хазяїн – chazjajin), což v překladu z ukrajinštiny do češtiny znamená vlastník nebo majitel, u kterého Hašek přebývá. Dalším městem, které Hašek velmi často v dopisech či článcích zmiňuje, je *Kijev*⁸³ (ukrajinsky Київ – Kyjiv; rusky Киев – Kijev). Dále v textech zmiňuje také ruské platidlo *rubl*.

Ve třetí části korespondence popisuje například kozáky, o nichž jsme v rámci této kapitoly hovořili u analýzy díla *Kozák Boryško*. Z geografických motivů s přesným

---

⁸² MACHACEK, A. Dějiny ruského práva. [online]. 8. 1. 2010, 14. 8. 2010 [cit. 2014-11-30]. Dostupné z: <http://iuridictum.pecina.cz/w/D%C4%9Bjiny_rusk%C3%A9ho_pr%C3%A1va>.

⁸³ „Kyjev, Kyjiv nebo Kijev? - Pokud se podíváte na ukrajinský, respektive ruský název Kyjev, zjistíte, že Kyjiv, respektive Kijev jsou jen prosté přepisy z azbuky do latinky. Kyjev je název města používaný v češtině, přestože se nejedná o správný přepis z azbuky ani ukrajinského, ani ruského názvu města.“ (Ukrajina: Kyjev. Orbion.cz [online]. 2014 [cit. 2014-11-30]. Dostupné z: <<http://ukrajina.orbion.cz/kyjev/pruvodce/>>.)

místním určením můžeme zmínit např. oblast *Záporoží*, což je ukrajinské město, jež leží na jihovýchodě země.

V dopisech Hašek také zmiňuje tuto větu: „*Je tu kraj, opředený starými pověstmi a vzpomínkami na nájezdy Tatarů, na výpravy švédské...*“⁸⁴ Krymští Tataři velmi často podnikali nájezdy na Rus, dokonce obléhali Moskvu. Krym je součástí Ukrajiny, ale ne vždy tomu tak bylo a také podle aktuální politické situace je možné, že bude součástí Ruska.

Také v textech této části je možné se setkat s několika slovy, jež jsou používána na Ukrajině, ale v dopisech jsou přepsána do latinky – např. *chozajka* (ukrajinsky *хазяйка* – *chazajka*) označující paní nebo milenku, *balákati* (ukrajinsky *балакати* – *balakaty*) znamenající povídání, *ladňutki* (ukrajinsky *ладнютки* – *ladňutky*) překládáno jako hezčí, hodní a dále *hřečni* (ukrajinsky *гречні* – *hřečni*), což znamená dobře vychovaný.

V textu se objevují nejen ukrajinské pojmy, ale i se značné množství rusismů – např. *para goluběnkých glaz*, kdy v překladu z ruštiny rozumíme pojmem *para* (пара) slovo *pár*, výraz *galuběn* (голубой) znamená modrý a pojem *glaz* (глаз) oko a překlad celého sousloví zní *pár modrých očí*. Další pasáží, která nás v textu zaujala, je tato část věty: „*Iskala sredi uchodivších vinovníka těch milých prokaz...*“ (rusky *искала среди ухотивших виновника тех милых проказ*) – jedná se totiž o úryvek textu ruské písně⁸⁵.

Ve čtvrté části je dokonce uvedena báseň, v níž stojí následující vyjádření: „... *Louč dohořívá, třeba jíti spát. Kolébku naší české revoluce, náš Kijev zdravte nastokrát...*“⁸⁶ Z posledního verše plyne, že se Hašek hlásí i k ukrajinské části. Ve zmíněném Kyjevu autor strávil několik měsíců svého života v době první světové války, je tedy nepochybné, že tento pobyt v něm zanechal určitý dojem, jenž neváhal zpracovat do svých textů. Dalším neméně důležitým pojmem v souvislosti s Ukrajinou je zeměpisné označení *Malá Rus*, jež se v dopisech objevuje. Jedná se o historický název pro haličsko-volyňské knížectví z 12. – 14. století, jež bylo později rozděleno mezi několik států⁸⁷. Toto knížectví historicky souviselo i s dnešní Ukrajinou.

---

⁸⁴ Dopisy z fronty. *ŠvejkMuzeum* [online]. 2014 [cit. 2014-11-30]. Dostupné z: <http://svejkmuseum.cz/povidky.htm#Dopisy_z_fronty>.

⁸⁵ Текст песни Гусарская песенка, Черные Гусары. *Webkind*. [online]. 2010-2014 [citováno 2014-11-30]. Dostupný z: <http://webkind.ru/text/940221257_592768399p592713800_text_pesni_gusarskaya-pesenka.html>.

⁸⁶ Dopisy z fronty. *ŠvejkMuzeum* [online]. 2014 [cit. 2014-11-30]. Dostupné z: <http://svejkmuseum.cz/povidky.htm#Dopisy_z_fronty>.

⁸⁷ Malá Rus. *Vševěd.cz* [online]. 2005-2011 [cit. 2014-11-30]. Dostupné z: <<http://encyklopedie.vseved.cz/Mal%C3%A1+Rus>>.

V závěrečné páté části sesbírané korespondence se objevuje místo, jež je velmi důležité z pohledu kontextu této práce – jedná se o oblast východní Haliče – v textu se zmínka o tomto území kupř. objevuje v této pasáži: „...že snad teprve po válce budou náležitě oceněny všechny služby, které vykonala česká brigáda se svými pluky v dny ruského ústupu ve východní Haliči.“⁸⁸ V této pasáži Hašek doufá, že vojenské zásluhy nejen jejich pluku budou nějak oceněny, toto přání se mu skutečně vyplnilo i v reálném životě. Z dalších konkrétních geografických motivů zmiňuje Hašek města *Zborov* – menší městečko nacházející se na Ukrajině v oblasti Haliče, *Tarnopol* – město na Ukrajině (Ternopil), *Zbaraž* – město v ternopilské oblasti Ukrajiny, *Stanislavov* – další z ukrajinských měst.

2.2.3 Český Švejk X Fenomén Švejka

S ohledem na téma této diplomové práce nelze při analýzách opomenout Haškovo asi nejznámější dílo, jímž je čtyřdílný román vydaný ve dvou svazcích *Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války*. Rozbor tohoto díla byl oproti předcházejícím doplněn o ukrajinské překlady pasáží z knihy *Fenomén Švejka*, jež vyšla na Ukrajině ve Lvově v roce 2003 a jejímž autorem je Olexandr Zavadka. Účelem práce není překladová činnost, proto přeložené věty uvádíme pouze pro doplnění a srovnání s česky psanými knihami o Švejkovi. Pro rozbor byly zvoleny dvě kapitoly z díla – třetí a čtvrtá.

O vlivu Ukrajiny na toto dílo nemůže být žádných pochyb, neboť se v něm prokazatelně hovoří o ukrajinském území, ale i o Rusku – spojení Ukrajiny a Ruska je nevyučitelné. V obou analyzovaných kapitolách bylo při rozboru nalezeno mnoho geografických motivů spadajících pod ukrajinský stát. Města se zde opakovala, stejně jako v jiných Haškových dílech. Velmi často se zde vyskytovala města *Lvov*, *Sokal* a *Sambor*, dále také *Veliké Mosty*, *Starasol*, *Felštýn*, *Dobromil*, *Nižankovice*, *Milijatin* a *Bubново*, proto poukazujeme na to, že Hašek byl svým pobytem na ukrajinském území skutečně inspirován tamním životem a tento vliv se promítnul i do jeho díla. Všechna místa, která Hašek v textu popisuje, měla svůj reálný základ v nějaké konkrétní oblasti na Ukrajině, nejedná se tedy o autorovu fantazii. O jednotlivých městech se v textu ještě dále zmíníme a více je rozebereme. Také veškeré pojmy, názvy, jež autor využíval v textu, nejsou smyšleny a byly využity pro ozvláštňení, obohacení promluv a popisů

---

⁸⁸ Dopisy z fronty. *ŠvejkMuzeum* [online]. 2014 [cit. 2014-11-30]. Dostupné z: <http://svejkmuzeum.cz/povidky.htm#Dopisy_z_fronty>.

a větší autenticitu díla. Pro odlišení Čechů od jiných národností využíval Hašek v textech věty či slova v cizím jazyce, proto jsou národnosti lidí-postav v knihách od sebe jednoznačně diferencovatelné.

Celé slavné dílo *Osudů dobrého vojáka Švejka za světové války* je úzce spjato s vlastním životem Jaroslava Haška. Jedním z příkladů propojenosti obou postav – reálné Haškovy a fiktivní Švejkovy – může být i věta ze čtvrté kapitoly Marschieren Marsch: „Zde spal Josek Švejk z Prahy, kompanieordonanc 11. marškumpučky 91. regimentu, který jako kvartýrmachr upadl omylem do rakouského zajetí pod Felštýnem ...“⁸⁹ (ukrajinsky: „Тут спав Йозеф Швейк із Праги, ординарець одинадцятї маршової ротї дев'яносто першого полку, який при виконанні обов'язків квартир'єра помилково портапив до австрійського полоху під Фельштином.“⁹⁰ – Tut spav Jozef Švejk iz Prahy, ordynarec odynadcjatoji maršovoji roty devjanosto peršoho polku, jakyj pry vykonanni obovjazkiv kvartyrjera pomylkovo portapyv do avstrijskogo polochu pid Felštynom). Samotný Hašek byl na začátku roku 1915 přidělen k 91. pěšímu pluku a v městě Sambir byl v témže roce povýšen na kvartýrmachra, tedy ubytovatele.

Dále bychom chtěli upozornit také na pojmy spojené s ruštinou, jimiž obohatil Hašek svůj text – jednalo se o slova jako *Moskali, Tataři, Osjetníci, Čerkesové, Kavkaz, ruská furážka* nebo případně byla použita slova, jež pocházejí z ruského a ukrajinského jazyka, např. *tempretatura, chlum, trudnější* apod. Mezi nalezenými geografickými – ať už primárními, či sekundárními – motivy v textu, se dále objevovaly pojmy jako *východní Halič, kozáci, haličtí Ukrajinci* a jiné pojmy. Zajímavostí v tomto díle je také fakt, že zde autor poprvé použil slovní spojení ukrajinský jazyk: „... a ječivý hlas ženský, který ne polsky, ale také ne ukrajinsky oznamoval...“⁹¹ (ukrajinsky: „... озвався верескливий жіночий голос і чи то по-польському, чи то по-українському повідомив...“⁹² –ozvavsja vereslyvyj žinočyj holos i či to po-polskomu, či to po-ukrajinskomu povidomyv...) – v podstatě však Hašek uváděl informaci o neoficiálním jazyku, neboť Ukrajina v tomto období spadala pod Rusko a samostatný úřední ukrajinský jazyk neexistoval, přesto však je autorem zmíněn. Až v dnešní době, když je Ukrajina samostatným státem, je ukrajinština považována za národní jazyk, nyní již oddělený od ruštiny.

⁸⁹ Kniha třetí: Slavný výprask, 4. Marschieren Marsch! *ŠvejkMuzeum* [online]. 2014 [cit. 2014-11-30]. Dostupné z: <http://www.svejkmuseum.cz/III_04.htm>.

⁹⁰ ЗАВАДКА, 2003, s. 423.

⁹¹ Kniha třetí: Slavný výprask, 4. Marschieren Marsch! *ŠvejkMuzeum* [online]. 2014 [cit. 2014-11-30]. Dostupné z: <http://www.svejkmuseum.cz/III_04.htm>.

⁹² ЗАВАДКА, 2003, s. 408.

Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války. Třetí díl slavný výprask a čtvrtá kapitola Marschieren Marsch – *Частина третя. Славна прочуханка. Marschieren Marsch*

V následující části podkapitoly rozebereme některé z výše uvedených pojmů a odkážeme i na jejich ukrajinskou verzi v románu od Olexandra Zavadky.

Ve třetím dílu románového vyprávění Hašek uvádí i přesné polohy míst, jež sám poznal – jako příklad můžeme uvést např. následující pasáž: „... *když šla v té době fronta od Brodů na Bug a podél řeky severně k Sokalu.*“⁹³ Při analýze bylo zjištěno, že *Bug* je reálně existující řeka v Polsku, jež dále protéká také Běloruskem a částí Ukrajiny. Město *Sokal* pak leží přímo na jejích březích v haličské oblasti severně od Lvova, jedná se tedy o ukrajinské město Сокаль. V ukrajinské verzi Švejka zní zmíněný úryvek textu takto: „... *яка в той час проходив від міста Броду до річки Буг і вздовж неї на північ, аж до Сокаля.*“⁹⁴ (... *jaka v toj čas prochodil vid mesta Brody do ričky Buh i vzdovž neji na pivnič, až do Sokalja*).

Další města, jejichž reálné předlohy, byly na Ukrajině nalezeny, jsou např. *Felštýn* ležící na západě země (ukrajinsky Скелівка - Skelivka), dále *Lvov* a *Veliké Mosty* – budeme-li konkrétně citovat z díla: „...*pod Lvov i severně na Veliké Mosty.*“⁹⁵, přičemž *Lvov* (ukrajinsky: Львів - L'viv) je západoukrajinské město a *Veliké Mosty* leží rovněž na západě státu, ale jsou blíže k polským hranicím. Další místa, jež jsou Haškem v románu zmíněna, jsou polská města *Torowa*, *Wolska* a *Leskowiec* a ukrajinská města *Starasol* (Стара сіль – Stara sil) a *Sambor* (Самбір - Sambir) – všechna je zmiňuje při líčení postupu Švejкова pěšího pluku z Polska na Ukrajinu v této pasáži: „*Brigáda vystupuje z města v šest hodin večer na Turowu-Wolsku - Liskowiec - Starasol - Sambor, kde dostává další rozkazy. S ní vystupuje pochodový prapor 91.*“⁹⁶ (ukrajinsky „*Бригаді виступити з міста о шостій годині ввечері й рухатись у напрямку Турова-Вольська-Лісковець-Старасол-Самбір, де чекати наступних розпоряджень. Разом із нею виступити й маршовому батальйонові дев'яносто першого полку.*“⁹⁷ – *Brygadi vyystupuly z mesta o šostij hodyni vvečeri j ruchatys u naprjamku Turova-*

---

⁹³ Kniha třetí: Slavný výprask, 4. Marschieren Marsch! *ŠvejkMuzeum* [online]. 2014 [cit. 2014-11-30]. Dostupné z: <http://www.svejkmuseum.cz/III_04.htm>.

⁹⁴ ЗАВАДКА, 2003, 393 s.

⁹⁵ Kniha třetí: Slavný výprask, 4. Marschieren Marsch! *ŠvejkMuzeum* [online]. 2014 [cit. 2014-11-30]. Dostupné z: <http://www.svejkmuseum.cz/III_04.htm>.

⁹⁶ Kniha třetí: Slavný výprask, 4. Marschieren Marsch! *ŠvejkMuzeum* [online]. 2014 [cit. 2014-11-30]. Dostupné z: <http://www.svejkmuseum.cz/III_04.htm>.

⁹⁷ ЗАВАДКА, 2003, 395 s.

Volska-Liskovec-Starasol-Sambir, de čekaty nastupnych rozporjadžeň. Razom iz neju vystupyty j maršovomu bataljonovi devjanosto peršoho polku...).

V dalším svém popisu Švejkova putování po frontě Hašek zmiňuje, že „*cesta pánu důstojníků byla trudnější, poněvadž vedla přes chambry vzadu, kde byl výběr z druhé partie, určené pro důstojnické šarže, a kde byly krajkové košilky a pilo se víno nebo likéry...*“⁹⁸, přičemž pokud se zaměříme na překlad slova *трудний* (trudnyj) z ukrajinštiny, vykládáme jej ve smyslu nepříjemný, nemotorný, při překladu z ruštiny bychom slovo *трудный* (trudnyj) překládali jako obtížný, těžký. V kontextu románu bychom v češtině výraz vyložili jako *obtížnější*. Ve větě je také použito francouzské slovo *chambre*, což znamená pokoj nebo místnost. I zde mohl Hašek použít český ekvivalent, ale opět pro vyznění situace a atmosféry užil slova cizího původu. Při porovnání české verze s ukrajinským překladem románu však zjišťujeme, že překladatel užil slova i významu nebezpečný – je to patrné zde: „... *був небезпешніший, оскільки проходив через задні кімнати...*“⁹⁹ (buv nebezpečnější, oskilkly prochodyv čerez zadni kimnaty).

Autor také používá v textu mnoho slov, jež nejsou v běžné mluvě u nás používány – např. slovo *temperatura* ve smyslu teplota - „... *temperaturou v letě a v zimě...*“¹⁰⁰ V ukrajinském překladu zůstalo slovo i jeho význam stejné jako v českém originálu: „... *температурою влітку та взимку...*“¹⁰¹ (temperaturaju vlitku ta vzymku).

Dále bylo v této kapitole také použito slovo *chlum* při líčení další cesty pluku – putovali „*k zeleným chlům...*“¹⁰² – slovo *chlum* zde znamená zalesněný kopec nebo pahorek, což jsou v češtině čteněji využívaná slova. V ukrajinské verzi románu byla tato slova (resp. jejich význam) rovněž užita – „... *До зелених пагорків...*“¹⁰³ (do zelených pahorkiv).

V díle se objevuje i několik vět z části nebo zcela v cizím jazyce bez překladu, kdy jsou slova psaná latinkou a většinou pocházejí z ruštiny nebo ukrajinštiny – např.

---

⁹⁸ Kniha třetí: Slavný výprask, 4. Marschieren Marsch! *ŠvejkMuzeum* [online]. 2014 [cit. 2014-11-30]. Dostupné z: <http://www.svejkmuzeum.cz/III_04.htm>.

⁹⁹ ЗАВАДКА, 2003, 395 s.

¹⁰⁰ Kniha třetí: Slavný výprask, 4. Marschieren Marsch! *ŠvejkMuzeum* [online]. 2014 [cit. 2014-11-30]. Dostupné z: <http://www.svejkmuzeum.cz/III_04.htm>.

¹⁰¹ ЗАВАДКА, 2003, 397 s.

¹⁰² Kniha třetí: Slavný výprask, 4. Marschieren Marsch! *ŠvejkMuzeum* [online]. 2014 [cit. 2014-11-30]. Dostupné z: <http://www.svejkmuzeum.cz/III_04.htm>.

¹⁰³ ЗАВАДКА, 2003, 400 s.

„*Moskali zabrali i naši zabirajom...*“¹⁰⁴ (v ukrajinské verzi: „*Москалі забирали, й наші забирають!*“¹⁰⁵ (Moskali zabyraly, j naši zabyrajut'). V ukrajinštině slovo *забирати* (zabyraty) znamená odstranit, odebrat nebo vyjmout. V této konkrétní větě jej překládáme jako zabavit, vzít nebo odebrat. *Moskali* je etnická nadávka, hanlivý výraz pro obyvatele Ruska, jenž byl užíván zejm. jako neslušné označení ruského carského vojáka v Polsku, na Ukrajině a v Bělorusku, původ slova bychom mohli spatřovat v nějaké osobě přicházející z Moskvy. I zde se tedy potvrzuje, že pro zachování autentičnosti užil Hašek pojem *Moskali*, jenž se v češtině nepoužívá.

Opět se zde setkáváme s výrazem *kozák*, jenž se vyskytoval téměř ve dvou třetinách analyzovaných textů, jedná se tedy o velmi frekventované slovo. V románu můžeme toto slovo objevit např. v pasáži hovořící o jednom z druhů kozáckých vojsk sídlícím v oblasti Bajkalu, kde je Hašek popisuje jako skupinu „... *ježatých zabajkalských kozáků...*“¹⁰⁶ – ukrajinsky: „... *Бородатих забайкальських козаків...*“¹⁰⁷ (borodatych zabajkalských kozakov). V překladu zde slovo *ježatý* znamená vousatý, mající plnovous.

Čtvrtý díl, pokračování slavného výprasku, první kapitola Švejk v transportu ruských zajatců – *Частина четверта. Прочуханка триває. Швейк у ешелоні російських полонених*

V textu čtvrté kapitoly se nacházejí výrazy, jež jsou psány latinkou, ale mohou být vykládány jedním způsobem z ruštiny a jiným z ukrajinštiny. Vyložit si tuto situaci můžeme např. na následující větě: „*Ne ponymat, já krymsky Tatarin, Allah achper.*“¹⁰⁸ Pokud tuto větu přepíšeme do ruské azbuky – Не понимать, я крымский татарин (Ně panimat', ja krimskij tatarin), překládáme ji poté ve smyslu „já nerozumím, jsem krymský Tatar“. Avšak v překladové knize *Fenomén Švejka* od Zavadky nalezneme tuto větu: „*Не поміат, я кримський татарин. Аллах ахпер.*“¹⁰⁹ (výslovnost: Ne ponimat, ja krymskyj tataryn. Allach achper) – vše je však doplněno ještě dodatkem ke jménu

---

¹⁰⁴ Kniha třetí: Slavný výprask, 4. Marschieren Marsch! *ŠvejkMuzeum* [online]. 2014 [cit. 2014-11-30]. Dostupné z: <http://www.svejkmuzeum.cz/III_04.htm>.

¹⁰⁵ ЗАВАДКА, 2003, 410 s.

¹⁰⁶ Kniha třetí: Slavný výprask, 4. Marschieren Marsch! *ŠvejkMuzeum* [online]. 2014 [cit. 2014-11-30]. Dostupné z: <http://www.svejkmuzeum.cz/III_04.htm>.

¹⁰⁷ ЗАВАДКА, 2003, 412 s.

¹⁰⁸ Kniha čtvrtá: Pokračování slavného výprasku, 1. Švejk v transportu ruských zajatců. *ŠvejkMuzeum* [online]. 2014 [cit. 2014-11-30]. Dostupné z: <http://www.svejkmuzeum.cz/IV_1.htm>.

¹⁰⁹ ЗАВАДКА, 2003, 427 s.

*Allah: Аллах великий (татар.) – Allah velykyj – tatar.*¹¹⁰, z čehož můžeme usuzovat, že pojem byl úplně prapůvodně převzat z tatarštiny.

Mezi dalšími několika Haškovými větami, které nejsou v českém jazyce, ale přesto je používá ve svém díle, můžeme uvést tuto: „*Tatárin net, Čerkes*¹¹¹, *rodneja Čerkes, golovy režu.*“¹¹² Přepsáno do ruské abjazyky: Татарин нет, черкес, родная черкес, головы режу (Tatarin nět, čerkěs, rodnaja Čerkěs, galavy režu), přeloženo z ruštiny do českého jazyka: Tatar nejsem, ale Čerkes, moje rodná zem je Čerkes, řežu hlavy. V ukrajinské verzi románu nalezneme pasáž přeloženu takto: „*Татарин нет, черкес, мой родной черкес, секім башка.*“¹¹³ (Tataryn net, čerkes, moj rodnoj čerkes, sekim baška). *Башка* z ukrajinštiny překládáme do českého jazyka spíše ve smyslu hlupák, trdlo nebo pitomec.

Při analyzování níže uvedeného textu lze pozorovat, že autor poukazuje i na jiné národnosti, se kterými přišel za dob války do styku. „... *ve společnosti různých příslušníků východních národů. Byli tu v transportu Tataři, Gruzíni, Osjetínci, Čerkesové, Mordvini a Kalmykové.*“¹¹⁴ (ukrajinsky: „... *В товаристві різдних східних народів. У транспорті були татари, грузини, осетини, черкеси, мовдвини та калмики.*“¹¹⁵ – V tovaryství rízdnych schidnych narodiv. U transporti byly tatary, hruzyny, osetyny, čerkesy, mordvyny ta kalmyky). Mezi národy žijící v období první světové války na území Ruska nebo Ukrajiny patřili např. *Tataři*, kteří žijí nejvíce v Tatarstánu, což je autonomní republika Ruské federace, část z nich se objevuje i na území Ukrajiny, především na Krymu. *Gruzíni* jsou obyvatelé Gruzie, tento stát leží v jihozápadní části Asie, *Osjetínci* patří k národu, jenž obývá území Ruska a Gruzie. *Čerkesové* žijí v Ruské federaci. *Mordvini* spadají pod Mordvinsko, což je rovněž jeden ze států Ruské federace, stejně jako *Kalmycká republika*. Dále se v textu objevuje také slovo Rusín, jež označuje východoslovanský národ, nemající svůj vlastní národní stát, avšak velmi se přibližující k Podkarpatské Rusi. Při porovnání obou verzí románu nelze

---

¹¹⁰ ЗАВАДКА, 2003, 427 s.

¹¹¹ Čerkes znamená v turečtině bojovník-sekač. Nyní Čerkesové pobývají v Ruské federaci. Byli najímáni jako vrazi.

¹¹² Kniha čtvrtá: Pokračování slavného výprasku, 1. Švejk v transportu ruských zajatců. *ŠvejkMuzeum* [online]. 2014 [cit. 2014-11-30]. Dostupné z: <http://www.svejkmuseum.cz/IV_1.htm>.

¹¹³ ЗАВАДКА, 2003, 427 s.

¹¹⁴ Kniha čtvrtá: Pokračování slavného výprasku, 1. Švejk v transportu ruských zajatců. *ŠvejkMuzeum* [online]. 2014 [cit. 2014-11-30]. Dostupné z: <http://www.svejkmuseum.cz/IV_1.htm>.

¹¹⁵ ЗАВАДКА, 2003, 427 s.

opomenout skutečnost, že příslušníci národů se v češtině píší s velkým počátečním písmenem, kdežto v ukrajinštině vždy stojí na počátku slova malé písmeno.

Ukrajinská města se vyskytují i v této části románu, nalezneme zde např. odkaz na *Sokal, Milijatin* či *Bubново*. *Sokal* (Сокаль - Sokal) a *Milijatin* (Милятин – Myljatin) jsou města na západě Ukrajiny, kdežto *Bubново* (Бубнів – Bubniv) se nachází na jihozápadu země. Odkaz na další města je možné nalézt i v této pasáži: „... a s ostatními vlekli ho na *Dobromil*, odkud se měla spravovati dráha přes Přemyšl na Nižankovice.“¹¹⁶ Ukrajinské město *Dobromil* (Добромилль – Dobromyl) sousedí s Polskem a totéž platí také u města *Nižankovice* (Нижанковичі – Nyžankovyči), jež leží těsně u hranic s tímž státem. Hašek neopomněl poukázat opět ani na hlavní město Ukrajiny – *Kyjev* – „*Sloužil jsem u 6. kyjevské divise*.“¹¹⁷ A objevuje se zde také zmínka o ukrajinské části Haliče: „...kde zápasil, jak říkal, s velkoruskou agitací mezi haličskými Ukrajinci.“¹¹⁸ (ukrajinská verze: „...Де він боровся, як говорив, з великоросійською агітацією поміж галицькими українцями.“¹¹⁹ – ...de vin borovsja, jak govoryv, z velykorosijskoju ahitacijeju pomiž halyckymy ukrajincjamy).

V úvodu ke kapitole je zmíněn výraz *furažka* (Фуражка – furažka), jenž pochází z ruského jazyka, a ačkoliv mohl spisovatel použít český ekvivalent – ruská vojenská čepice, nechal se ovlivnit jazykovými vlivy místa, na němž pobýval, a využil původního slova. Hašek zde zmiňuje, jak jeho hlavní postava potkala „...člověka v ruské furažce a v ruském vojenském plášti.“¹²⁰ Furažka je tedy vojenská čepice, používaná ruskou armádou. Do její výstroje byla zavedena za cara Pavla I. v roce 1796. Je důležité zmínit, že v ukrajinském překladu románu se vyskytuje jiný pojem: „... Чоловіка у російському військовому кашкеті та в російській шинелі...“¹²¹ (výslovnost: čolovika u rosijskomu vijskomu kašketi ta v rosijskij šyneli), kde *Кашкеті* (kašketi) znamená čepice. Hašek tedy zde využil výrazu ruského, ne ukrajinského, nemůžeme však vyloučit, že se tehdy

---

¹¹⁶ Kniha čtvrtá: Pokračování slavného výprasku, 1. Švejek v transportu ruských zajatců. *ŠvejekMuzeum* [online]. 2014 [cit. 2014-11-30]. Dostupné z: <http://www.svejkmuseum.cz/IV_1.htm>.

¹¹⁷ Kniha čtvrtá: Pokračování slavného výprasku, 1. Švejek v transportu ruských zajatců. *ŠvejekMuzeum* [online]. 2014 [cit. 2014-11-30]. Dostupné z: <http://www.svejkmuseum.cz/IV_1.htm>.

¹¹⁸ Kniha čtvrtá: Pokračování slavného výprasku, 1. Švejek v transportu ruských zajatců. *ŠvejekMuzeum* [online]. 2014 [cit. 2014-11-30]. Dostupné z: <http://www.svejkmuseum.cz/IV_1.htm>.

¹¹⁹ ЗАВАДКА, 2003, 439 s.

¹²⁰ Kniha čtvrtá: Pokračování slavného výprasku, 1. Švejek v transportu ruských zajatců. *ŠvejekMuzeum* [online]. 2014 [cit. 2014-11-30]. Dostupné z: <http://www.svejkmuseum.cz/IV_1.htm>.

¹²¹ ЗАВАДКА, 2003, 434 s.

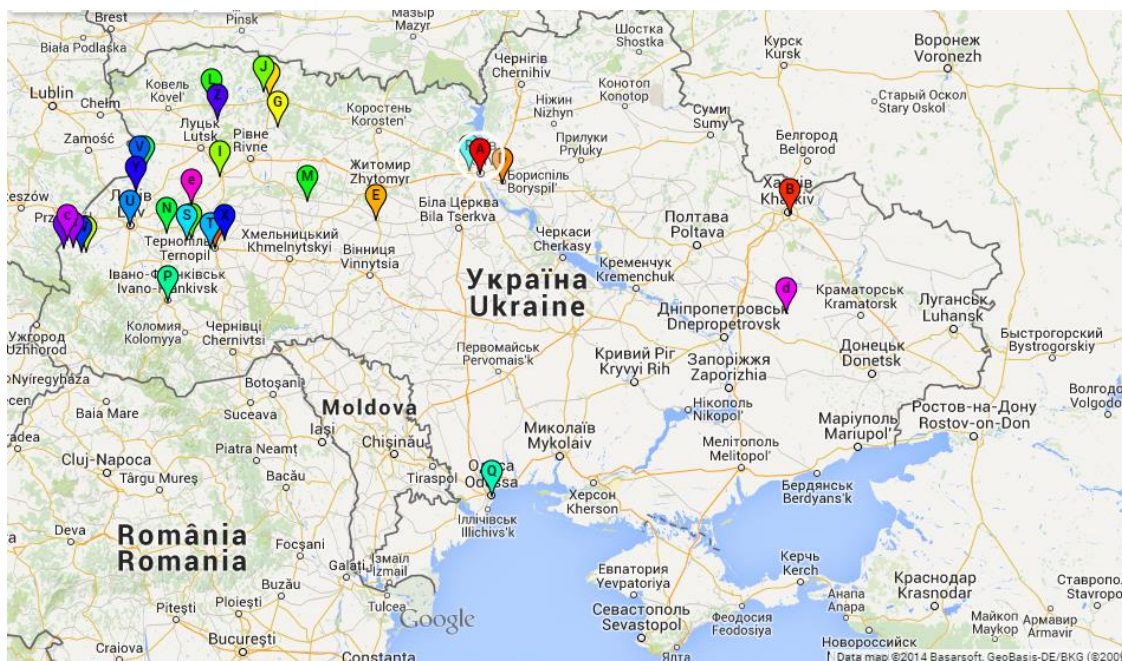
nevyskytovala v ruštině ukrajinská slova a naopak. Také v současném českém jazyce používáme výrazy pocházející z jiných jazyků, ale jsou u nás ustáleny. Je tedy možné, že tomu tak bylo i v tomto případě.

2.3 Kulturní pozůstalost J. Haška na Ukrajině

V následující kapitole se zaměříme na kulturní pozůstalost po Jaroslavu Haškovi na Ukrajině. V této části výzkumu jsme pracovali s informacemi osobně, či zprostředkovaně získanými během výjezdů na Ukrajinu. Jelikož se jednalo o sekundární část výzkumného šetření, nezmiňovali jsme metodu pozorování v popisu metod a cílů práce (přesněji v kapitole *2.1 Vymezení metod a cílů práce*), neboť se jedná spíše o doplňkový zdroj informací k podpoření našich dosavadních výsledků z analýz.

2.3.1 Ukrajinská města

V úvodu této podkapitoly uveřejňujeme vytvořenou mapu (Obr. 6), s níž budeme dále pracovat. V mapě jsou všechna města opatřena písmenným značením, přičemž jsou následně rozdělena do dvou sloupcových seznamů, kdy v levém sloupci jsou vyznačena města, kde Hašek během svého života nějakou dobu pobýval, v pravém sloupci pak jsou vyznačena města, o nichž se Hašek ve svých dílech zmínil a jež byla uváděna v analýzách této diplomové práce. Většina z nich má své ukotvení v této diplomové práci v její teoretické části (ne všechna jsou v této souvislosti však v práci uvedena, neboť z důvodu přílišné obsáhlosti životopisu bylo nutné upravit text práce tak, aby byl přehledný a obsahově logicky vystavěný).

	Kyjev		Stanislavov, Ivano-Frankivsk
	Charkov		Oděsa
	Ternopol		Kyjev
	Borispol		Zborov
	Berdičev		Tarnopol, Ternopol
	Sarny		Lvov
	Berezne		Sokal
	Sambir		Sambir
	Chorupany		Zbaraž
	Remčice		Veliké Mosty
	Zborov		Starasol
	Okonsk		Dobromil
	Labuň, Novolabin'		Felštýn, Skelivka
	Gologór		Nižankovice
	Sokal		Bubново
			Brody

Obr. 6 – Mapa Ukrajiny s vyznačenými městy a legendou (mapa vytvořena autorkou práce přes google.maps.cz)

Nyní krátce pojednáváme o zajímavých informacích u jednotlivých měst v souvislosti s osobností Jaroslava Haška, jeho životním osudem a také v souvislosti

s postavou Švejka. Veškeré poznatky byly získány z mapy zpracované Alexandrem Drbalem, Jaroslavem Křížkem, Radko Pytlíkem a Františkem Langrem, do češtiny ji přeložil Jaroslav Šerák z virtuálního Švejkova muzea. V následujícím bodovém výčtu je ke každému názvu města vždy doplněna upravená citace ze zmíněné mapy, v níž je obsažena zajímavá spojitost s Haškovým životem a daným místem:

- **A, R** → Kyjev (Київ) – Hašek zde vstupuje do Československých legií, v nichž sloužil od 29. června 1916 do března 1918.
- **B** → Charkov – (Харків) – toto město Hašek navštívil v březnu 1918. Byl na cestě do Moskvy po rozchodu s Československými legiemi. Setkal se zde také se svými švagry Slávou a Josefem Mayerovými.
- **C, T** → Ternopol, Ternopil (Тернопіль) – přes toto město pochoduje Haškova legie ke Zborovu.
- **D** → Borispol – Borispol (Бориспіль, Бориспіль) – Hašek je sem internován na začátku roku 1917 za urážku ruského důstojníka.
- **E** → Berdičev – Berdyczów (Бердичів, Berdychiv) – Hašek se zde zúčastňuje zasedání Výboru jako delegát v listopadu 1917, nikdy se pak už odtud nevrátil do Berezna, šel do Kyjeva, kde začal opět pracovat pro Čechoslovan.
- **F** → Sarny – Sarny (Сарни) – zde se Hašek v roce 1916 stává redaktorem Čechoslovanu v České družině.
- **G** → Berezno, Berezne (Березне) – zde byla v roce 1916 umístěna část Československé brigády, Hašek toto místo zcela určitě navštívil.
- **H, W** → Sambir (Самбір) – Sem kolem 1. července 1915 dorazil XII. maršbatalion., 91. regimentu.
- **I** → Chorupany (Хорупань – Chorupaň) – zde byl Hašek zajat 24. září 1915.
- **J** → Remčice, Remczyca (Ремчиці) – další místo, kde pobývala Haškova vojenská skupina, zde se také Hašek musel zodpovídat kvůli napsání *Klubu českých Pickwicků* – bylo to v květnu 1917.

- **K, S** → Zborov (Zboriv, Зборів), Zborów – Zborov (Cecova) – 2. července 1917 se Hašek zúčastnil první bitvy Československých legií proti rakousko-uherské armádě.
- **L** → Okonsko – Okons'k (Оконськ) – také zde se vyskytovala část Československé brigády v polovině srpna roku 1916.
- **M** → Labuň – Labun' (Новолабунь) – zde se Hašek zúčastnil zasedání pluků v roce 1917 (informace získali autoři zdrojového materiálu z publikace Josefa Pospíšila – *Znal jsem Haška*).
- **N** → Gologór (Гологори) – holohory, další místo zmíněné Haškem v románu o Švejkovi.
- **O, V** → Sokal – (Сокаль) – v době okolo 22.července 1915 východně od řeky Bug se Hašek účastní bitvy o Sokal. Toto město zmiňuje i ve svém díle.
- Dárnyca u Kyjeva (Дарниця – Darnica) – jednalo se o tranzitní zajatecký tábor na předměstí Kyjeva, kam Hašek dorazil na podzim 1915. Z Chorupaně museli všichni zajatci dojít až sem.
- Ščerš - Szczerzec, (Щирець), Schtschyrez, Shchyrets' – jedná se o město ležící v oblasti Lvovské na Ukrajině.
- Tockoe – Tockoje (Тоцкое) – další zajatecký tábor, v němž Hašek po určitou dobu pobýval. Jedná se o město v Rusku.
- Zdzary – Żdzary, Ždzary – zde pobýval 3. 8. 1915 – 27. 8. 1915 po bitvě o Sokal.¹²²

Jak je patrné z mapy a také z bodového seznamu, některá města se vyskytují v obou sloupcích, z čehož plyne, že v nich Hašek nejen nějakou dobu pobýval, ale také se jimi nechal inspirovat a zapracoval je jako geografický motiv do svých děl. Výše uvedené informace jsou spíše pro doplnění a slouží jako shrnutí dosavadních poznatků.

---

¹²² Informací k popiskům jednotlivých měst byly získány ze zdroje: Jaroslav Hašek ve válce: Mapa cesty Jaroslava Haška od roku 1915 do roku 1920. *www.google.cz/maps* [online]. 2014 [cit. 2014-11-30]. Dostupné z: <https://www.google.com/maps/d/edit?mid=zq6Q_asrMnzQ.kYN1avtRoLzI&msa=0&ll=58.813742%2C42.890625&spn=35.60358%2C79.013672>.

Upozorníme ještě na fakt, že ne všechna města jsou na mapě zaznačena (jsou to ta bez písmenného označení), neboť pro další práci byla bezpodmínečně důležitá.

Spisovatel Jaroslav Hašek nezanechal jen odkaz Ukrajiny ve svém díle, ale zanechal také vzpomínky a velký odraz svého pobytu na Ukrajině samotné. V mnoha městech jemu, příp. jeho nejslavnější románové postavě Švejkovi, na počest postavili pomník. V mnoha ukrajinských městech se nacházejí pamětní desky, menší sochy, v knihovnách naleznete Haškova díla a dokonce jsou zde podle spisovatele pojmenovány i některé ulice.

V první řadě jsme se zaměřili na města, o nichž je v souvislosti s Haškovým životem či jeho dílem zjištělá nějaká ověřitelná informace – jednalo se o místa, v nichž Hašek během svého života někdy pobýval. Spisovatel se prokazatelně vyskytoval minimálně ve válečné době na Ukrajině ve městech Lvov, Kyjev a Sokal. Všechna tato tři místa se objevují i v autorových dílech – např. *Dobrý voják Švejk za světové války* nebo v *Dopisech z fronty*. A ve všech třech zmíněných městech jsou nalezeny určité kulturní pozůstatosti po Haškovi. Postupně se všem třem městům budeme věnovat a rozebereme je podrobněji.

Název města *Lvov* Hašek používá hned v několika svých dílech. Nejprve v *Dopisech z fronty* a následně i v obou analyzovaných kapitolách z románu o Švejkovi. Hašek se fyzicky vyskytl ve Lvově minimálně jednou. Zde po sobě zanechal značnou stopu. Vyskytuje se zde ulice s názvem *Ярослава Гашека* (Jaroslava Hašeka). Dále jsme objevili na stěně radnice (nám. Rynok 1) kovovou siluetu Josefa Švejka na kole, která byla odhalena v roce 2007 na závěr místních cyklistických závodů. Další socha Josefa Švejka je u Vídeňské kavárny na třídě Svobody. Švejk, sedící na židli a držící sklenici, záhy poskytl procházejícím návštěvníkům města prostor pro vytvoření rituálu, kdy tito lidé začali do sklenice házet mince jako symbol opětovné možnosti návratu do města Lvov. Tato bronzová socha nenes žádný nápis Švejka, i přesto ji všichni poznají.

Hra o Dobrém vojáku Švejkovi je pravidelně hranou inscenací v divadle Marie Zankovecké. Další divadelní scénou uvádějící inscenaci *Швейк у Львові* (Švejk u Lvovi) je divadlo *Перший український театр для дітей та юнацтва* (Peršyj ukrajinskýj teatr dlja ditej ta junactva), premiéru měla hra v roce 2003.

Půjdeme-li do důsledků, je nutné také připomenout, že ve Lvově byla vydána překladová kniha *Fenomén Švejka* – ukrajinsky *Феномен Швейка* (Fenomen Švejka), jejímž autorem je Oleksandr Zavadka. Tato kniha však není jenom pouhým překladem, je

doplněna o soudobé ilustrace a fotografie s množstvím vysvětlivek k textu románu od Jaroslava Haška.

Hlavní město Ukrajiny – *Kyjev* – bylo místem, na němž Hašek strávil podstatnou část svého ukrajinského pobytu během první světové války. Ze spisovatelovy činnosti v tomto městě nelze opomenout jeho působení v redakci časopisu *Čechoslovan*. O Kyjevu se zmiňuje ve svých dílech *Dobrý voják Švejk v zajetí*, *Klub českých Pickwicků* a *Dopisy z fronty*. Zaměříme-li se na publikace z Haškova díla, jež zde vyšly, upozorníme zejména na vydání povídky *Dobrého vojáka Švejka v zajetí* v roce 1917, což považujeme za důkaz, že zde Hašek skutečně po nějakou dobu svého života pobýval.

Přímo ve městě se nachází bulvár Jaroslava Haška *Бул'в. Ярослава Гашека* (bulv. Jaroslava Haška). Dále zde nalezneme také pamětní desku věnovanou samotnému Haškovi (fotografii této desky uvádíme jako Obr. 7).

Obr. 7 – Pamětní deska na bulv. Jaroslava Haška v Kyjevě¹²³

Pamětní deska je umístěna na stěně bývalého hotelu Praha ve Volodymyrské ulici. Na kyjevské divadelní scéně s názvem *Національний академічний драматичний театр імені Івана Франка* (Nacionalnyj akademičnyj dramatyčnyj teatr imeni Ivana Franka) hráli divadelní představení s názvem *Švejk*, premiéra se konala v roce 1999. V neposlední řadě se ve městě nachází socha *Пам'ятник Гнату Юра в ролі Швейка* (pamjatnyk Hnatu Jura v roli Švejka), jedná se o sochu jednoho ze spoluzakladatelů a ředitelů zmíněného divadla.

¹²³ Kyjev: Pamětní deska Jaroslav Hašek. *Spolek pro vojenská pietní místa: vest.cz* [online]. 2014 [cit. 2014-11-30]. Dostupné z: <<http://www.vets.cz/vpm/17722-pametni-deska-jaroslav-hasek/>>.

Další ulici pojmenovanou po Jaroslavu Haškovi lze nalézt i v městě *Sokal*, kde se Hašek ocitá v roce 1915 a zmiňuje ho i v díle *Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války*.

Nyní se zaměříme na sochy Josefa Švejka. Skulptury je možné nalézt ve městech *Luck*, *Užhorod*, *Doněck* a *Felštýn*. Tato města nebyla v teoretické části zmíněna, přesto však byla autorovou tvorbou silně zasažena – a to tak, že místní lidé nechali ve městech postavit sochu hlavní postavy Haškova slavného románu. Město Luck má pivní restauraci s názvem *Bravýj Švejk* (ul. Lesi Ukrajinky). Před touto restaurací se nachází sedící socha Josefa Švejka. *Felštýn* (dnešní název města je *Skelivka*) byl zmíněn i v románu samotném a socha, jež v tomto městě stojí, na sobě nese přepsané věty z románu jednak v ukrajinském jazyce, ale i v českém jazyce. Tento pomník byl otevřen 17. listopadu roku 2007 a je na něm napsáno: ... *všechny cesty musejí vést do toho Felštýna* (úryvek pochází z knihy *Dobrý voják Švejk za světové války*, ze třetího dílu Slavný výprask a čtvrté kapitoly Marschieren Marsch), v ukrajinštině je zde psáno: „... *usi dorozu musjat' vesty do toho Felšytyna*“ (čteno: usi dorohy musjat' vesty do toho Felštyna). Pomník byl slavnostně otevřen k příležitosti 140 let existence České besedy ve Lvově. Další nápis na pomníku se týká samotné České besedy, která je pod tímto nápisem podepsána: „*Тут у колишньому Фельштині бравий вояк Йозеф Швейк волею чеського письменника Ярослава Хашека, потрапив у полон до своїх.*“ (Tut u kolišňomu Felštyni bravýj vojak Josef Švejk voleju českoho pysmenyka Jaroslava Haška, potrapyv u polon do svojich), překlad do češtiny: „Tady, v bývalém Felštýnu, z vůle českého spisovatele Jaroslava Haška padl do zajetí ke svému dobrý voják Josef Švejk“.

V *Užhorodě*, jenž doposud nebyl nikde v práci zmíněn, se vyskytuje nejmenší socha Švejka na světě, sedící na lávce u řeky Už, a také zde čeští rodáci, nyní žijící na Ukrajině, provozují hostinec, který se jmenuje *Švejk*. U tohoto města, v obci *Strypa*, se také nachází hospoda s názvem *U Švejka*. Na první pohled je hned patrné, že v případě majitelů se jedná o obdivovatele Švejka, jsou zde jeho siluety na venkovních stěnách a menší sošky ve vnitřních prostorách. V *Doněcku* má Hašek také svou sochu, jmenuje se zde podle něj jedna z místních ulic – *вул. Ярослава Гашека* (vulycja Jaroslava Haška) a také se zde nachází kavárna s názvem *V gostjach u Švejka* (ul. Polihrafična).

Pozoruhodnou zajímavostí a zároveň důkazem nesporného obdivu k Haškově tvorbě mezi ukrajinskými lidmi je fakt, že i ve městech, u nichž není o Haškově pobytu

nikde žádná zmínka, má na svou osobu spisovatel vzpomínky v podobě ulic nesoucích jeho jméno – jedná se například o města *Rivno*, *Horlivka* či *Pervomajsk*.

2.3.2 Související zajímavosti vzhledem k pozůstalosti

Skutečnost, že Hašek svou osobností a svým pobytem či dílem ovlivnil ukrajinský lid a že na něj dodnes vzpomínají, je zcela nepopíratelná. Odkazy na spisovatele a jeho nejznámější postavu nacházíme i na jiných místech než jen ve městech v podobě po něm pojmenovaných ulic či umístěných soch a pamětních desek. O Švejkovi lze nalézt mnoho informací i na ukrajinských webových stránkách¹²⁴, kde se vyskytují i ilustrace přímo od Josefa Lady. V ukrajinských obchodech lze také zakoupit CD-ROM s názvem *Pryhody Bravoho vojaka Švejka*.

Dále např. na internetových stránkách generálního konzulátu České republiky ve Lvově můžeme objevit odkazy na Dobrého vojáka Švejka. Konzulát poukazuje na sochy vytvořené podle předlohy postavy Švejka a stránka *Po stopách dobrého vojáka Švejka* je pak doporučována návštěvníkům Ukrajiny a zároveň je také určena milovníkům této postavy, kteří zde mohou nalézt tipy, kam se mohou vydat obdivovat vystavené sochy tohoto fenomenálního Haškova románového hrdiny. Webová stránka *ukrajinci.cz* informuje o zajímavostech na Ukrajině, ale také sděluje poznatky o samotném českém spisovateli a spojitostech jeho života s ukrajinským územím.

Muzea spojená s osobností Haška, příp. s jeho ústřední románovou postavou, nebyla na Ukrajině nalezena. Naproti tomu v Rusku ve městě *Bugulmu* kde Hašek také strávil poměrnou část svého zahraničního pobytu, se takové muzeum nachází.

Stejně jako u nás existuje filmová podoba románu o Švejkovi, také na Ukrajině mají svou vlastní filmovou verzi, jedná se o animovaný film *Походження бравого солдата Швейка* (*Pochodženyja bravoho soldata Švejka*), natočený sice v ruském jazyce, ale pod vedením ukrajinské režie.

Další ze zajímavostí je nepochybně skutečnost, že dle návrhu ukrajinského astronoma M. Černycha z Krymské astronomické observatoře nese od roku 1987 *asteroid* č. 2734 jméno spisovatele Jaroslava Haška a dle dostupných informací má být údajně dle postavy Švejka pojmenován *asteroid* č. 7896.

Výroční turistická známka věnovaná 125. výročí narození Jaroslava Haška je první vydanou ukrajinskou výroční turistickou známkou vůbec. Motiv je stejný na obou

---

¹²⁴ Například tyto webové stránky: <http://litopys.org.ua/hasek/has.htm>.

stranách – je zde portrét spisovatele a vnější kruhový text: *Ярослав Гашек 30. 4. 1883 - 3. 1. 1923 1. Щорічна Туристична марка* (Jaroslav Hašek 30. 4. 1883 – 3. 1. 1923 1. Ščorična turystyčna marka, v překladu: 1. výroční turistická známka) a vnitřní text v horní části: *Батько бравого вояка Швейка* (Baťko bravoho vojaka Švejka – přeloženo do českého jazyka: Otec dobrého vojáka Švejka).

K příležitosti 130. výročí narození Jaroslava Haška byl v roce 2013 uspořádán již 8. ročník Mezinárodního festivalu *Шляхами пригод бравого вояка Швейка* (šljachamy pryhod bravogo vojáka Švejka). Tento cyklofestival, jehož trasa je celkem 800 kilometrů dlouhá, začíná ve Lvově a končí v rakouské Vídni. Festival se v daném roce konal na území Ukrajiny, Polska, Slovenska, Maďarska a Rakouska a nově se ho v tomto ročníku zúčastnili také zástupci z Německa a Spojených států amerických.

Zmínky o Haškovi nalezneme i v článcích v některých ukrajinských periodických či časopisech, např. v časopisu *Порога – часопис для українців у Чеській Республіці* (Poroha – časopys dlja ukrajinciv u Českij Respublici), kde bylo publikováno několik článků o samotném spisovateli, dále *Празьке дзеркало* (Prazke dzerkalo) vydalo další články věnované fenomenálnímu českému spisovateli a jeho postavě. Jeden z nich napsal Александр Дрбал (Aleksandr Drbal) pod názvem *Про Ярослава Гашека і Йозефа Швейка у Липниці над Сазавою, у Львові... та у світі* (Pro Jaroslava Hašeka i Josefa Švejka u Lipnici nad Sazavoju, u Lvoví... ta u sviti), druhým autorem byl Ігор Сьондюков (Ihor Sjudjukov) a otiskl článek s názvem *Сміх проти ідиотизму* (Smich proty idiotyzmu).

2.4 Diskuze

Výzkum vlivu pobytu na Ukrajině na tvorbu Jaroslava Haška a následně také vliv Jaroslava Haška na ukrajinský lid probíhal v několika fázích. V první části jsme zaměřili pozornost na zdokumentování Haškova života s důrazem na klíčové okamžiky ve vztahu k ukrajinskému území. V empirické části výzkumu jsme se věnovali analýze Haškových děl pomocí kvalitativní obsahové analýzy textů a sekundárně také bylo zkoumáno, jaká kulturní pozůstalost zůstala po spisovateli na území dnešní Ukrajiny. K této části výzkumného šetření byla využita metoda pozorování, příp. dohledávání informací na webových portálech, věnovaných spisovatelově životu.

Praktická část práce obsahovala podrobnější rozbor vybraných Haškových děl ze dvou etap jeho života – první zkoumané období bylo **mezi lety 1903 – 1905**, kdy Hašek

podnikal množství zahraničních cest a není tedy vyloučeno, že během některé z nich na Ukrajině nějakou dobu pobýval.

V tomto období vycházela autorovi některá díla s tematikou Haliče. Dílo *Kozák Boryško* bylo zasazeno geograficky na východ – je to patrné ze jmen, používaných v díle, neboť jsou značně ovlivněna ruskými jmény, v textu jsou frekventovaná jména jako Alexandr či Ivan. Koncovky jmen jasně dokazují, že dílo je ovlivněno rusismy a ukrajinskými pojmy, Hašek v povídce využil výrazy jako pravoslaví, pop, desjatina, carská služba, ruská hlídka, kopjejka apod., které byly v díle přepsány do latinky. Podstatným odkazem na Ukrajinu v tomto díle je zmínka o městu Oděsa, což je i v současné době ukrajinské město.

Dalším analyzovaným dílem byla *Zátorská kanonie*, povídka, jež vyšla ve spisu *Črta z Haliče*. Výběr tohoto díla byl spíše zavádějící, neboť Halič se nevyskytovala pouze na území Ukrajiny, ale také na území Polska, jehož vliv se v tomto díle silně projevil. Jediným odkazem na Ukrajinu je v této povídce odkaz na město Stanislavov, jež se prokazatelně nalézá na ukrajinském území. Na toto dílo navazuje volně povídka *Po třicíti letech*, rovněž ze spisu *Črta z Haliče*. I v tomto případě byl Hašek ovlivněn spíše než Ukrajinou polskými podněty. Snad jediným Ukrajinu více přibližujícím motivem bylo využití křestního jména Máša, jež je ale hojně užíváno i v Rusku.

Také čtvrtá analyzovaná povídka pochází ze spisu *Črta z Haliče*, jedná se o *Obětní svíci*, avšak ani v tomto prozaickém díle nelze jednoznačně prokázat, že by Hašek byl ovlivněn nějak silněji Ukrajinou jako takovou, neboť v textu se vyskytují pouze polské názvy, města a jména.

Shrnuli-li bychom na základě analýz poznatky o spisu *Črta z Haliče*, můžeme vyvodit domněnku či spíše závěr, že tento soubor črt a povídek byl inspirován více polským územím a Ukrajina zde nesehrála v motivickém ovlivnění podstatnější roli.

Dalším analyzovaným dílem tohoto období byla *Pohádka z východu*, jež však zcela jednoznačně nesouvisela s předmětem výzkumu této diplomové práce, neboť geografické umístění děje pohádkového příběhu bylo situováno do oblasti Persie nebo Turecka. Zavádějící slovo *východ* v názvu díla nepoukazoval tedy na Ukrajinu ani Rusko, jak jsme se při výběru domnívali. Posledním rozebíraným dílem z tohoto období Haškova života je *Krajina z Haliče s vlky*. Stejně jako předešlá díla odkazoval spíše na Polsko než Ukrajinu. V textu je však zmíněn řád sv. Stanislava, oficiálním názvem Imperátorský a carský řád svatého Stanislava, jenž byl později udělován v carském Rusku.

Shrneme-li výsledky z výzkumu děl tohoto období, vyvozujeme závěr, že až na výjimky se v dílech objevují zmínky pouze o Polsku, ale i ty ojedinělé prvky, motivy objevující se v některých z analyzovaných děl lze připočítat k jistému vlivu ukrajinského prostředí na Haškův život a vnímání. Podíváme-li se totiž na Haškovu tvorbu, velmi pravděpodobně dojdeme k domněnce, že Hašek byl během psaní vždy velmi ovlivněn místem, na němž pobýval, impulzivně a spontánně zapracovával pozorované jevy kolem sebe do svých děl, proto bychom se mohli domnívat, že i tyto drobné zmínky o Ukrajině nasvědčují, že k jakési interakci spisovatele s tímto územím došlo. Nemůžeme však zcela prokazatelně sdělit konkrétní data pobytu a území, kde se Hašek vyskytoval. Také je nutné upozornit na fakt, že ze současného hlediska je velmi obtížné určovat hranice mezi jednotlivými státními územími, neboť jak již bylo v textu kapitoly 1.2 *Ukrajina – zeměpisné údaje* zmíněno, současné, jasně stanovené hranice mezi státy v té době neexistovaly. Všechny ukázky, jež byly pro rozbor vybrány ze spisu *Črta z Haliče*, byly inspirovány polskou částí Haliče, žádný z motivů v textu neodkazoval na část ukrajinskou, avšak ojediněle bylo možné v textech nalézt ukrajinské názvy a pojmy.

Druhé období, z něž byla vybrána díla na analýzu, **spadalo do let 1914 – 1918**. V této době Hašek narukoval do rakousko-uherské armády a později se nechal zajmout ruskými vojáky a stal se členem Československých legií. Mezi analyzovanými ukázkami byly básně přímo z fronty a také články, jež Hašek uveřejnil např. v časopisu *Čechoslovan* apod.

Krátká báseň *Dopis* byla napsána přímo na bojišti. Hašek v ní poukazuje na krásná místa kolem sebe, zalesněné krajiny, hory, jež se mají nacházet v oblasti Volyně. Často zde zmiňuje frontu, na níž se měl nacházet, a také Rusko. Z básně lze vyčíst i stesk po domovině. Text vznikl díky Haškovu působení v armádě. Z dostupných informací o jeho životě je prokazatelné, že se několika bitev osobně zúčastnil a byl řádným vojákem na frontě, díky čemuž mohla vzniknout tato báseň.

Druhá z frontových básní se nazývá *Nazdar* a byla psána v období pro Haška velmi nelehkém, neboť vznikla v době, kdy bojoval na frontě o svůj vlastní život. V básni se vyskytl název oblasti *Halič*, ale také označení národnosti *Huculů*, kteří pobývali na Ukrajině. Verše popisují bídu, s níž se autor setkával při pobytu na tomto území, v protikladu ke krásné a divoké přírodě. Stejnou bídu, jež v básni byla odrazem důsledků válečných událostí, můžeme však v některých nezaopatřených ukrajinských vesnicích nacházet dodnes. Autor však neztratil svůj nadhled a schopnost vtipně

komentovat příhody, jež se mu udály na cestách i na frontě, či lidi, s nimiž se na nich potkával.

Jednou z předzvěstí slavného románu *Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války* bylo vydání povídky *Dobrý voják Švejk v zajetí*. Toto dílo vyšlo přímo v Kyjevě, v současném ukrajinském hlavním městě. Hašek zde v době vydání díla (rok 1917) pracoval v redakci časopisu *Čechoslovan*, jenž se zhostil publikování. Ačkoliv však bylo dílo vydáno přímo na Ukrajině, nevyskytuje se v něm žádný odkaz na toto území. V ději je popisována situace, jak se Švejk (v reálném životě však Hašek samotný) dostane do zajetí ruské carské armády. Důležitost existence tohoto díla pro výzkum této diplomové práce je i přes absenci ukrajinských motivů velká, neboť je díky tomu prokazatelné, že se Hašek na Ukrajině pohyboval, žil zde a vnímal podněty z této oblasti, s nimiž denně přicházel do styku a jež na něj působily.

Vydání zásadního Haškova díla tohoto období s názvem *Klub českých Pickwicků* způsobilo autorovo vyloučení z redakce *Čechoslovanu* a opětovné poslání na bojovou frontu do předních linií. Tato politická satira pobouřila nejednoho politika, Hašek se zde opět projevil jako kritik, famózní glosář, člověk s jasným názorem, který má stále co říct. Dílo bylo také vydáno na Ukrajině. V textu se objevují slova, jež jednoznačně popisují místa na sledovaném území – zmiňuje konkrétní ulici v *Kyjevě*, město *Samara*, dále ale také ruské město *Petrohrad* aj., používá výrazy jako *versta*, *katorga* atp. Ačkoliv se političtí představitelé Svazu cítili být uraženi tím, co Hašek v textu psal, nemůžeme tvrdit, že by dílo bylo špatné nebo neopodstatněné, byly v něm totiž promítnuty Haškovy názory na to, co viděl a prožíval, a za tuto svobodně projevenou, subjektivně prožívanou, ale pravdivou výpověď byl Hašek poslán zpět do války jako řadový voják. V díle je patrná Haškova přesná znalost města Kyjev a také Ukrajiny, proto bychom o tomto díle mohli říct, že vzniklo pod jejich vlivem.

Velmi významné jsou *Dopisy z fronty*, prostřednictvím nichž Hašek sděloval, jak vypadá situace nejen na bojišti. V jejich textech využíval hodně rusismů jako *zemljanka*, *vot nerazbereš*, *Taťána a Oněgin*, *dějstvjuščaja armija*, *para goluběnskych glaz*, *iskala sredi uchodivších vinovníka těch milých prokaz* apod., avšak vyskytuje se zde i spousta ukrajinských slov, názvů měst, např. *Chazajin*, *Kijev*, *Kozáci*, *Tataři*, *chozajka*, *balákati*, *ladňutki*, *hřečni*, *Malá Rus*, *Lvov*, *Zborov*, *Tarnopol*, *Zbaraž*, *Stanislavov* aj. Těchto dopisů bylo větší množství a vždy se v nich silně projevoval vliv místa, na němž se Hašek nacházel, a pro pochopení některých slov v textu je důležité znát jejich překlad

z ukrajinštiny, abychom mohli vyložit jejich správný smysl, neboť při překladu z ruštiny může dojít k významovým odchylkám.

Posledním rozebíraným dílem je český román *Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války* v porovnání s ukrajinským překladem románu s názvem *Fenomén Švejka*. V případě této analýzy byl pozměněn způsob provádění rozboru díla. V českém textu byly vyhledány věty či slovní spojení, jež souvisí s Ukrajinou, následně k nim byl vyhledán překlad v ukrajinské verzi díla, aby mohlo dojít k porovnání obou verzí románu.

Ve třetí kapitole s názvem *Marschieren Marsch* jsou vyjmenována ukrajinská města – např. *Sokal, Sambor, Starasol, Lvov, Veliké Mosty, Nižankovice* aj., ale také výrazy, jež lze považovat za ukrajinské – *temperatura, trudnější* ve významu nebezpečný aj. Hašek odkazoval také na východní haličskou oblast, haličské Ukrajince a zmíněni byli rovněž kozáci, tradiční obyvatelé ukrajinského a ruského území. Zajímavostí je výskyt etnické nadávky *Moskali*, jež náležela vojákům přicházejícím z ruského území. Autor využíval v průběhu textu slova, jež byla pouhým přepisem ukrajinských výrazů do latinky, nebyla tedy českým ekvivalentem daných pojmů.

Spisovatel zde rovněž hovoří o ženě, která nemluví ukrajinsky, čímž poukázal už tehdy na její existenci, ačkoliv v dané době nebyla svébytným úředním jazykem. Ruský vliv v díle je silně patrný, neboť Rusko vládlo v té době i Ukrajině, jež byla jeho nedílnou součástí. Stejně jako jsou do češtiny vnášeny vlivy jiných jazyků a čeština je obohacována o nová vyjádření a slovní spojení, právě tak tomu bylo i mezi ukrajinštinou a ruštinou, jež byly rovněž navzájem ovlivňovány a přijímaly jedna od druhé nová slova a pojmy.

Při porovnávání překladu švejkovského románu s originálem jsme zaznamenali, že názvy příslušníků národností jsou psány v obou verzích odlišně, zatímco v češtině je zvykem psát je s velkým počátečním písmenem, v ukrajinštině tomu tak není.

V poslední kapitole práce jsme se zaměřili na kulturní pozůstalost po Jaroslavu Haškovi na ukrajinském území. Z výzkumu vyplynulo, že spisovatel byl na Ukrajině uznávanou osobou a zanechal za sebou poměrně rozsáhlou kulturní stopu i přesto, že byl v dané zemi cizincem. Na území dnešní Ukrajiny nalezneme v mnoha městech sochy Haška, resp. jeho nejslavnější románové postavy Švejka, také se zde nachází velké množství ulic, jež nesou spisovatelovo jméno. Dalším způsobem, jak si ukrajinský lid neustále připomíná Haškovu tvorbu, je hraní divadelních her na motivy románu o Švejkovi či vydávání románu na CD nosičích. Na počest narození spisovatele se na

Ukrajíně pořádá již osm let cyklofestival a dokonce byla vydána i turistická známka s portrétem Haška.

Je zcela nepochybné, že Hašek si podmanil určitým způsobem ukrajinský lid, který mu dodnes prokazuje čest a uznání přijetím jeho osoby a románové postavy do své země, kde na jejich počest vzniká množství památek či dárkových upomínkových předmětů.

Závěr

V této diplomové práci jsme si v úvodu kladli za cíl zjistit, jestli Jaroslav Hašek byl ovlivněn svými pobyty na ukrajinském území touto zemí a zda se nějak tento vliv promítnul do motivů v jeho dílech vydaných ve zkoumaných obdobích. Abychom mohli analyzovat díla, bylo nejprve nutné shrnout poznatky o autorově životě a díle, abychom mohli vymezit výzkumná období a následně v těchto obdobích zvolit díla vhodná k rozboru.

V úvodní kapitole teoretické části jsme shrnuli Haškovy životopisné údaje a následně se zaměřili na Ukrajinu na počátku 20. století. Důraz byl kladen na geografické údaje o této zemi, ale také na údaje o jejím vývoji v tomto období. Na základě získaných údajů jsme na počátku praktické části práce vymezili jako nejvhodnější období pro výzkum dvě etapy Haškova života – léta 1903-1905, kdy byl pravděpodobný jeho výskyt na ukrajinském území z důvodu jeho častých zahraničních cest, a léta 1914-1918, kdy Hašek prokazatelně na ukrajinském území pobýval, neboť byl vojákem v armádě během první světové války. Z obou těchto období jsme vybrali šest, resp. pět děl, vybrány byly jak prozaické, tak i básnické texty, samostatná podkapitola byla věnována románu *Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války*, všechna díla jsme analyzovali pomocí kvalitativní obsahové analýzy textu. Z rozborů vyplynulo, že Hašek byl Ukrajinou a pobytem na ní zasažen méně, než jsme očekávali. Silnější ovlivnění ukrajinskou oblastí bylo ve druhém zkoumaném období, kdy zde pobýval během válečných bojů, ale ani zde není možné konstatovat, že by vliv byl natolik silný, abychom o dílech mohly říct, že byla napsána zcela pod vlivem Ukrajiny. Hašek velmi často tvořil spontánně pod aktuálním dojmem z místa či situace, i tato spontaneita mohla být příčinou pro jakési zaznamenání navštíveného území, je ovšem důležité zdůraznit, že toto vyplývá pouze z našich domněnek. Jaké podněty či popudy vedly Haška k užití toho či onoho motivu v díle, věděl ve své době pouze sám autor. Ale ačkoliv nebylo ovlivnění motivů tak rozsáhlé, můžeme prostřednictvím jeho děl získat četné informace o Ukrajině v daném období a také o ukrajinském jazyce, neboť Hašek nezřídka používal ukrajinské (příp. ruské) výrazy ve svých textech. V tomto směru se tedy naše původní domněnka o vlivu pobytu na Ukrajině na tvorbu Jaroslava Haška potvrdila jen částečně.

Na analýzy děl navazoval pak také sekundární výzkum, jenž byl zaměřen na kulturní pozůstalost po Jaroslavu Haškovi na Ukrajině. Pro tuto část výzkumu byla využita metoda pozorování či excerpování dostupných informačních zdrojů, např.

webových stránek muzeí a kulturních portálů. Z této fáze výzkumu vyplynulo, že Hašek svou tvorbou a snad také sám svou osobností a osobitostí okouznil ukrajinské obyvatele a zanechal silnou stopu v jejich myslích, neboť na jeho počest vznikaly různé památky – sochy, názvy ulic apod., ale také jsou hrány divadelní hry s námětem jeho děl, byla vydána turistická známka s jeho portrétem či je na jeho počest uspořádán festival. Přijetí Jaroslava Haška i jeho tvorby na území cizího státu je velmi pozitivním jevem, stejně jako Haškovo přijímání vnímaných podnětů při pobytu na Ukrajině a jejich zapracovávání do textů děl, jež velmi nadneseným způsobem pomyslně bořily a boří hranice mezi jednotlivými územími a státy.

Shrneme-li výsledky výzkumů, můžeme konstatovat, že naše cíle byly naplněny, neboť bylo prostřednictvím rozborů a porovnání s teoretickým ukotvením práce prokázáno, že došlo ke vzájemnému ovlivnění Haškovy tvorby Ukrajinou a ukrajinského lidu Haškovou tvorbou, jež je jí dodnes inspirován, ale naše domněnka, že v případě vlivu na Haškovu tvorbu bude toto ovlivnění silné, byla potvrzena jen částečně – vliv zde bezesporu patrný je, ale není tak rozsáhlý, jak bylo předpokládáno.

Резюме

В історії існують різні історичні періоди, які вплинули на життя відомих та менш відомих постатей, а також на культуру в багатьох країнах. Серед цих подій визначне місце посідає Перша світова війна (1914-1918), яка мала вплив на розвиток історії Європи та на життя не лише на нашому континенті.

Для Чеських земель, які були у складі Австро-Угорщини, Перша світова війна була періодом, коли мали вирішуватись питання внутрішніх розбіжностей, у вигляді прагнення до незалежності, співчуванні ворожим арміям та державам замість того, щоб служити «вітчизні», своєму господареві, під чією владою вже не хотіли перебувати. Багато військових добровільно здавалися в полон ворожими військами та наймалися в легіони, таким чином воюючи проти Австро-Угорщини.

До війська були прикликані всі військовоздатні чоловіки, також часто батьки сімейств та визначні діячі, серед яких і чеський письменник Ярослав Гашек. З початком війни Гашек вже повністю присвятив себе журналістиці та літературі, однак в результаті військових подій потрапляє на російський фронт, де його було заарештовано і він був прийнятий до чехословацького легіону. Завдяки цьому він дістався на територію сьгоднішньої Словаччини, України, Польщі та інших держав. Його перебування на Україні в результаті відбивається і в декількох його творах, Гашек згадує різні місця та міста, де він деякий час знаходився, до цих територій він прив'язує події своїх романів та новел. Однак вплив не був лише одностороннім – Ярослав Гашек залишив вагомий слід під час свого перебування в пам'яті українського народу, що триває донині.

Саме сумісна взаємодія Гашека та українського оточення є предметом дослідницької діяльності цієї дипломної роботи. Більш детально зосереджуємося на збірці вибраних творів з творчості Ярослава Гашека під час його перебування в Україні під час Першої світової війни, а також після повернення на батьківщину до Чехії, звертаємо увагу на образ України та її реалії в даних творах. Оскільки існує ймовірність, що цей візит на Україну не був першим у його житті, ми також сфокусуємось на його літературній творчості початку 20 століття, коли Гашек подорожував не лише країнами Австро-Угорської монархії, та будемо аналізувати його твори і з цього періоду.

Вступна частина роботи присвячена життю та творчості Ярослава Гашека із зосередженням уваги на обрані періоди часу. В наступному розділі ми узагальнили

інформацію про ситуацію в Україні на початку 20 - го століття та під час війни, доповнюючи тематичним наочним супроводом. Отримані результати використаємо у третій частині роботи під час конкретизації основних понять та методів дослідження. На основі аналізу вибраних творів з початку 20-го століття та перебування Гашека в Україні під час війни та після його повернення до Чехії, зосередимось на географічних мотивах та відображенні України у творчості письменника, оскільки ми вважаємо, що перебування на Україні залишило у творах Гашека свій слід.

Дипломна робота спрямована на вивчення особистості Ярослава Гашека та його перебування в Україні. В теоретичній частині ми приділяємо увагу життю Ярослава Гашека, переважно періоду його перебування в Україні, робимо загальну оцінку періоду, коли Ярослав Гашек знаходився у легіонах (в Україні), і далі все наводимо у хронологічному порядку:

24 вересня 1915 року Гашек добровільно переходить біля українського селища Хорупань (недалеко від міста Дубно, на північному заході від Львова) на російську сторону в полон.

Від жовтня 1915 року до червня 1916 року знаходиться в таборі для військовополонених в Дарниці біля Києва, пізніше в Тоцькому в Самарівській губернії, де він важко занедужує на тиф.

На початку червня 1916 року стає членом 1-го полку так званої Чеської дружини в Києві, яка пізніше стала основою чехословацьких легіонів в Росії. Під час його перебування в Україні, відбувається падіння царизму та жовтнева революція.

10-го липня 1916 року в київському Чехословані, газеті чеських співвітчизників за кордоном, пізніше у легіонській газеті, після тривалого творчого мовчання виходить перша гумореска Гашека – «Доля пана Гурта». Для Чехословану автор писав з перервами до кінця лютого 1918.

16-го травня 1917 в Ремчицях в Україні Гашека було притягнуто до кримінальної відповідальності до суду легіонів за сатиру на деяких легіонарів та було засуджено до тюремного ув'язнення протягом одного тижня.

У червні 1917 видавництво Чехослован в Києві надрукувало новелу Гашека «Бравий солдат Швейк у полоні».

21-го жовтня 1917 року за наказом 1-го стрілецького полку майстра Яна Гуса, письменника було нагороджено медаллю Святого Їржі 4-го ступеню за участь у битві біля Зборова.

Наприкінці лютого 1918 року Гашек іде з легіонів, оскільки він не розділяв рішення їх контрреволюційно орієнтованих лідерів про виїзд з Росії через Сибір до Франції.

На початку березня 1918 року письменник приїхав до Москви.

Практична частина роботи включає у себе докладний аналіз вибраних творів Гашека з двох етапів його життя – перший період, що розглядається, припадає на 1903 – 1905 роки, коли Гашек мав багато закордонних поїздок, а також не є виключенням, що під час деяких з них він перебував деякий час і на Україні.

У цей період виходили деякі твори автора з тематикою Галичини. Твір «Козак Борисько» був географічно пов'язаний зі сходом, що можна зрозуміти з імен, які використовуються у творі, оскільки вони в значній мірі мають вплив російських імен, в тексті часто зустрічаються імена Александр або Іван. Кінцівки імен вказують на те, що твір писався під впливом російської та української мов. Гашек використав у оповіданні наступні вирази: *pravoslaví, pop, desjatina, carská služba, ruská hlídka, korješka* та інші, які були у творі переписні латиницею. Суттєвим посиланням на Україну у цьому творі є згадка про місто Одеса, що і на сьогодні є українським містом.

Наступний твір, що аналізувався, було оповідання «Заторська канонія», яке вийшло у збірці «Нариси з Галичини». Вибір цього твору був скоріше оманливим, оскільки Галичина була не лише на території України, але також частиною Польщі. Цей вплив також сильно виражений у творі. Єдина згадка про Україну в цьому оповіданні - це місто Станіславів, яке, як доказ, знаходиться на території України, але від 1962 року це місто було переіменовано на Івано-Франківськ. Далі слідує вільне оповідання «Після тридцяти років», що також є частиною збірки «Нариси з Галичини». І в цьому випадку на творчість Гашека вплинула скоріше Польща, ніж Україна.

Третє аналізоване оповідання також зі збірки «Нарис з Галичини» є «Жертовна свічка». Однак за цим прозаїчним твором не можна однозначно зробити висновок, що Гашек був під більш сильним впливом України як такої, адже у тексті зустрічаються лише польські назви, міста та імена.

Наступним твором з даного періоду, що аналізувався була «Казка сходу», яка здебільшого не була пов'язана з предметом дослідження цієї дипломної роботи, оскільки події казки відбуваються на території Персії чи Туреччини. Хибним у назві виявилось слово «Схід», яке в назві не вказувало на Україну чи Росію, як ми здогадувались при виборі творів.

Останнім твором, що розглядався з цього періоду життя Гашека, був «Пейзаж Галичини з вовками». Так само, як і в попередніх творах, автор посилався більше на Польщу ніж на Україну. Однак у тексті згадується Орден Святого Станіслава, офіційна назва - Імператорський та царський Орден Святого Станіслава, яким пізніше нагороджували в царській Росії.

Підводячи підсумки аналізу творів цього періоду, можна зробити висновок, що у них з'являються згадки лише про Польщу, але і ті поодинокі елементи та мотиви, що зустрічаються в деяких аналізованих творах, можна віднести до безперечного впливу українського середовища на життя Гашека та його сприйняття. Якщо ми подивимось на творчість Гашека, то дуже вірогідно, що дійде до припущення, що на Гашека весь час упливало місце, де він перебував, імпульсивно та спонтанно автор залучав явища які спостерігав навколо себе до своїх творів. Тому можна припустити, що і ці дрібні спогади про Україну свідчать про те, що все ж таки дійшло до якоїсь взаємодії автора цією країною. Також варто зауважити той факт, що, з сучасної точки зору, дуже важко визначити кордони між окремим національними територіями (більше див. 1.2. *Ukrajina – zeměpisné údaje*), на сьогодні зрозуміло, що сучасні встановлені кордони між державами в ті часи не існували. Всі наведені приклади, які були вибрані для аналізу зі збірки «Нариси з Галичини», були інспіровані польською частиною Галичини, жоден з мотивів в тексті не посилається на українську частину, однак іноді можна зустріти в текстах українські назви та поняття.

Другий період, з якого були обрані твори для аналізу, припадає на 1914 – 1918 роки. В цей час Гашек був зарахований до австро-угорської армії та пізніше добровільно здався в полон російським солдатам і став членом Чехословацького легіону. Серед аналізованих творів також наявні вірші прямо з фронту, а також статті, які Гашек опублікував, наприклад у газеті «Чехослован» чи «Лідові новіни».

Короткий вірш «Лист» був написаний безпосередньо на полі бою. Гашек у ньому звертає увагу на гарні місця навколо себе, лісові пейзажі, гори, які мають

знаходиться в області Волині. Часто згадує фронт, де він міг знаходитись, а також Росію. Вірш з'явився завдяки перебуванню Гашека у складі війська. Із доступної інформації про його життя випливає те, що у кількох битвах він особисто брав участь та був рядовим солдатом на фронті, завдяку чому і з'явився цей вірш.

Другий вірш з фронту називається «Привіт», який був написаний у дуже нелегкий період для Гашека, оскільки це був той час, коли він боровся на фронті за своє власне життя. У вірші з'явилась назва області Галичина, а також було означення етнічної групи гуцулів, які проживали в Україні.

Одним із предвісників відомого роману «Пригоди бравого вояка Швейка під час світової війни» було видання роману «Добрий вояк Швейк у полоні». Цей твір вийшов безпосередньо в Києві – теперішній столиці України. На момент публікації твору (1917) Гашек працював в редакції газети Чехослован, де твір і був опублікований. Тим не менш, хоча твір і був виданий в Україні, у ньому немає жодного посилання на цю країну. У сюжеті описується ситуація, як Швейк (однак в реальному житті автора сам Гашек) потрапляє у полон російської царської армії. Існування цього твору для дослідницької діяльності, незважаючи на відсутність українських мотивів, має дуже велике значення, адже це підтверджує, що Гашек знаходився в Україні, жив тут і цих країв черпав натхнення для творчості.

Видання основного твору Гашека цього періоду під назвою «Клуб чеських Піквіків» спричинило виключення Гашека з редакції Чехослована та повторному відрядженню на військовий фронт на передову. Ця політична сатира обурила не одного політика. Гашек тут знову проявився як критик, відомий глосарій, людина з конкретною думкою, яка все ще має, що сказати. Ця праця була також видана в Україні. У тексті з'являються слова, які однозначно описують місця, що спростерігаються – згадує конкретні вулиці Києва, місто Самара, а також російське місто Петроград та ін., використовує такі вирази, як: верста, каторга та ін.

Дуже відомим є «Листи з фронту», у яких розповідається яка була ситуація не лише на полі бою. В цих текстах він використовував багато русизмів, такі як: землянка, вот нерезберешь, Татьяна и Онегин, действующая армия, пара голубенских глаз, искала среди уходивших виновника тех милых проказ, надоело, землю и волю, мы неподумали. Також у тексті зустрічається зустрічається багато й українських слів, назв міст, наприклад: хазяїн, Київ, козаки, Станіславів та ін. Таких листів була більша кількість, та в них завжди сильно проявлявся вплив місця, на якому Гашек знаходився.

Останнім твором, що розглядався, був роман «Пригоди бравого вояка Швейка під час Світової Війни» у порівнянні з українським перекладом роману з назвою «Феномен Швейка».

У розділі «Marschieren Marsch» перелічені українські міста, напр. : Сокаль, Самбір, Старасоль, Львів, Великі Мости, Ніжанковиці та ін. Гашек також посилався на східну Галицьку область, галицьких українців та згадки про козаків, традиційних мешканців української та російської землі. Цікавим є виникнення етнічної лайки «москалі», яка адресувалась військовим, що прходили з російської території. Автор використовував у творі слова, які були лише переписом українських виразів латинськими літерами, що однозначно не було чеським еквівалентом даних термінів.

Також автор розповідає про жінку, яка не говорить українською, чим вже тоді вказав на її походження, хоча на той період українська мова не була державною мовою. Російський вплив у творі відчувається дуже сильно, оскільки Росія в тій добі панувала і над Україною, яка була її невід'ємною частиною.

Під час аналізу було виявлено, що Україна, та проживання на її території справило менший вплив на Гашека, ніж ми очікували. Більший вплив від українського середовища відбувся у другому періоді, що досліджується, коли він перебував ту під час військових подій, однак і в цьому випадку не можна констатувати, що вплив був настільки сильним, аби ми могли сказати про твори те, що вони були написані під впливом вражень від України. Гашек доволі часто писав спонтанно під моментальним впливом від місця чи ситуації, і ця спонтанність могла бути причиною будь якого зазначення про відвідану територію. Загалом важливо зазначити те, що це впливає лише з наших припущень. А які ідеї чи імпульси привели Гашека до вживання того чи іншого мотиву у творі, знав лише сам автор. Хоча вплив і не був дуже великим, через його чисельні твори ми можемо дізнатись багато інформації про Україну в даний період а також про українську мову, адже Гашек дуже часто використовував українські (або російські) вирази у своїх творах. Отже, у цьому відношенні наші припущення щодо впливу на творчість Ярослава Гашека від перебування в Україні підтвердились лише частково.

В останньому розділі цієї роботи ми зосередились на культурну спадщину на території України. Сьогодні ми можемо знайти пам'ятники Ярославу Гашеку у багатьох містах України, а саме його найвідомішого вигаданого персонажа

Швейка. Також тут знаходиться багато вулиць, які названі на честь автора. Інший спосіб, яким український народ і сьогодні вшановує творчість Гашека, це постановка театральних вистав за мотивами роману про Швейка або ж видання роману на CD носіях. На честь дня народження автора в Україні проводився велофестиваль, і навіть була видана туристична відзнака з портретом Гашека. Для цієї частини дослідницької роботи було використано такі методи як спостереження та було взято інформацію з доступних інформаційних джерел, наприклад, з веб-сторінок музеїв та культурних порталів. З цієї фази дослідницької роботи випливає те, що Гашек своєю творчістю, а можливо і своєю особистістю та індивідуальністю, зачарував український народ та залишив значний відбиток у їх пам'яті, оскільки на його честь з'явилися не лише різні згадки – пам'ятники, назви вулиць та ін., але також відбуваються театральні вистави за тематикою його творів. Прийняття Ярослава Гашека та його творчості на території іншої держави є дуже позитивним явищем, так само як і сприйняття Гашеком українських реалій, що були отримані під час перебування в Україні, а також залучення їх до своїх творів, які дуже піднесеним способом руйнували та руйнують кордони між окремими територіальними державами.

Підводячи підсумки результатів дослідження, можна зробити висновок, що наші цілі були досягнуті, оскільки на основі аналізу та порівняння разом із теоретичною роботою, було продемонстровано, що відбувся взаємний вплив як України на творчість Ярослава Гашека так і вплив автора на український народ, творчістю якого надихає його і сьогодні. Але наше припущення про те, що вплив на творчість Гашека буде сильним, підтвердився лише частково – беззаперечно, вплив спостерігається, але не на стільки великий, як очікувався.

Seznam použitých zdrojů

Knihy

1. BOJKO, O. *Nejnovější dějiny Ukrajiny*. 1. vyd. Brno: Jota, 1997. 267 s. ISBN 8072170317.
2. FORST, V. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. 1.vyd. Praha: Academia, 1993. 589 s. ISBN 80-2000-468-8.
3. GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6.
4. HANZLOVÁ, M. *Historicko-umělecký rozbor filmu Holod 33*. Olomouc, 2011. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci.
5. KURIMSKÝ, A., ŠIŠKOVÁ, R., SAVICKÝ, N. *Ukrajinsko-český slovník. I, A-O*. Praha: Academia, 1996. ISBN 80-200-0144-1.
6. KURIMSKÝ, A., ŠIŠKOVÁ, R., SAVICKÝ, N. *Ukrajinsko-český slovník.: II, P-Ja*. Praha: Academia, 1996. ISBN 80-200-0157-3.
7. LUDVÍK, B. *Jaroslav Hašek*. 1.vyd. Praha: Orbis, 1946. 39 s.
8. MAGOČIJ, P.-R. *Ilustrovaná historie Ukrajiny*. Kyjev: Krytyka, 2012. 446 s. ISBN 978-966-8978-52-4.
9. PYTLÍK, R. *Bibliografie Jaroslava Haška: soupis jeho díla a literatury o něm*. 1.vyd. Praha: SPN, 1960. 335 s.
10. PYTLÍK, R. *Jaroslav Hašek: data, fakta, dokumenty*. 1.vyd. Praha: Emporius, 2013. 239 s. ISBN 80-86346-18-8.
11. PYTLÍK, R. *Lidský profil Jaroslava Haška: korespondence a dokumenty*. 1.vyd. Praha: Československý spisovatel, 1979. 271 s.
12. PYTLÍK, R. *Toulavé house: život Jaroslava Haška, autora osudů dobrého vojáka Švejka*. Praha: XYZ, 2012. 395 s. 978-80-7388-688-2.
13. *Rusko-český, česko-ruský velký slovník*. 1. vyd. Brno: Lingea, 2009. 1359 s. ISBN 978-80-87062-65-4.

14. SOLDÁN, L. *Jaroslav Hašek*. 1. vyd. Praha: Horizont, 1982. 208 s.
15. ŠIŠKOVÁ, R., SAVICKÝ, N. *Ukrajinsko-český, česko-ukrajinský slovník*. 1.vyd. Voznice: Leda, 2008. 1026 s. ISBN 978-80-7335-113-7.
16. ŠTĚPÁNEK, K. *Vzpomínky na poslední léta Jaroslava Haška*. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Krajské nakladatelství, 1960. 48 s.
17. VLAŠÍN, Š. *Slovník literární teorie*. Praha: Československý spisovatel, 1977. 465 s.
18. ЗАВАДКА, О. *Феномен Швейка*. Львів: Наутилус, 2003. 486 s. ISBN 966-95745-4-4.

Elektronické zdroje

19. ANDY_AKA_ANDY. Погляд назад (частина 4): Станіславів початку ХХ століття. *Наше місто* [online]. 25. 5. 2009 [cit. 2014-11-30]. Dostupné z: <<http://nashemisto.if.ua/content/view/645/>>.
20. Československé legie: Československé legie v Rusku. *Ministerstvo obrany* [online]. 2014 [cit. 2014-11-02]. Dostupné z: <http://www.valecnehroby.army.cz/htm/3_0_1.html>.
21. Дєсјатина (rus.). *Jednotky.cz: Převody jednotek* [online]. 2002-2014 [cit. 2014-11-30]. Dostupné z: <<http://www.jednotky.cz/obsah/desjatina/>>.
22. Dobrý voják Švejk v zajetí. *ŠvejkMuzeum* [online]. 2014 [cit. 2014-11-30]. Dostupné z: <http://svejkmuseum.cz/povidky.htm#dobry_vojak_svejk_v_zajeti>.
23. Dopisy z fronty. *ŠvejkMuzeum* [online]. 2014 [cit. 2014-11-30]. Dostupné z: <http://svejkmuseum.cz/povidky.htm#Dopisy_z_fronty>.
24. Hašek: Rodný list. In: *ŠvejkMuzeum* [online]. 2014 [cit. 2014-11-02]. Dostupné z: <http://www.svejkmuseum.cz/imgs/hasek_rodny_list.jpg>.
25. Jaroslav Hašek ve válce: Mapa cesty Jaroslava Haška od roku 1915 do roku 1920. *Www.google.cz/maps* [online]. 2014 [cit. 2014-11-30]. Dostupné z: <https://www.google.com/maps/d/edit?mid=zq6Q_asrMnzQ.kYN1avtRoLzI&msa=0&ll=58.813742%2C42.890625&spn=35.60358%2C79.013672>.

26. Kniha čtvrtá: Pokračování slavného výprasku, 1. Švejk v transportu ruských zajatců. *ŠvejkMuzeum* [online]. 2014 [cit. 2014-11-30]. Dostupné z: <http://www.svejkmuseum.cz/IV_1.htm>.
27. Kniha třetí: Slavný výprask, 4. Marschieren Marsch!. *ŠvejkMuzeum* [online]. 2014 [cit. 2014-11-30]. Dostupné z: <http://www.svejkmuseum.cz/III_04.htm>.
28. Kyjev: Pamětní deska Jaroslav Hašek. *Spolek pro vojenská pietní místa: vest.cz* [online]. 2014 [cit. 2014-11-30]. Dostupné z: <<http://www.vets.cz/vpm/17722-pametni-deska-jaroslav-hasek/>>.
29. LUDVÍK, B. Kdo je Jaroslav Hašek?. *ŠvejkMuzeum* [online]. 2014 [cit. 2014-11-02]. Dostupné z: <<http://svejkmuseum.cz/ludvik.htm>>.
30. MACHACEK, A. Dějiny ruského práva. [online]. 8. 1. 2010, 14. 8. 2010 [cit. 2014-11-30]. Dostupné z: <http://iuridictum.pecina.cz/w/D%C4%9Bjiny_rusk%C3%A9ho_pr%C3%A1va>.
31. Malá Rus. *Vševěd.cz* [online]. 2005-2011 [cit. 2014-11-30]. Dostupné z: <<http://encyklopedie.vseved.cz/Mal%C3%A1+Rus>>.
32. Národní rada československá. *Co je co: Vaše Encyklopedie* [online]. 14. 3. 2000, 18. 9. 2006 [cit. 2014-11-02]. Dostupné z: <http://www.cojeco.cz/index.php?detail=1&s_lang=2&id_desc=63524&title=Národní>.
33. Haškovi: Zdravotní stav. *ŠvejkMuzeum* [online]. [cit. 2014-11-02]. Dostupné z: <http://www.svejkmuseum.cz/o_haskovi.htm#zdravotni_stav>.
34. Osudy dobrého člověka Jaroslava Haška: Jaroslav Hašek. *ŠvejkMuzeum* [online]. [cit. 2014-11-02]. Dostupné z: <<http://www.svejkmuseum.cz/hasek.htm>>.
35. Podhale. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. 2014 [cit. 2014-11-02]. Dostupné z: <<http://en.wikipedia.org/wiki/Podhale>>.
36. PYTLÍK, R. Toulavé house. *ŠvejkMuzeum* [online]. 2014 [cit. 2014-11-02]. Dostupné z: <http://www.svejkmuseum.cz/toulave_house.htm>.
37. Ukrajina: Kyjev. *Orbion.cz* [online]. 2014 [cit. 2014-11-30]. Dostupné z: <<http://ukrajina.orbion.cz/kyjev/pruvodce/>>.

38. *Virtuální muzeum Jaroslava Haška a Josefa Švejka*. [online]. [citováno 2013-11-02]. Dostupný z WWW: <<http://www.svejkmuseum.cz/>>.
39. *Wikipedie: Otevřená encyklopedie: Halič* [online]. c2014 [citováno 2014-11-02]. Dostupný z: <<http://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Hali%C4%8D&oldid=12025806>>.
40. *Wikipedie: Otevřená encyklopedie: Huculové* [online]. c2014 [citováno 2014-11-30]. Dostupný z: <<http://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Huculov%C3%A9&oldid=12025841>>.
41. *Wikipedie: Otevřená encyklopedie: Strana mírného pokroku v mezích zákona* [online]. c2014 [citováno 6. 12. 2014]. Dostupný z: <http://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Strana_m%C3%ADrn%C3%A9ho_pokroku_v_mez%C3%ADch_z%C3%A1kona&oldid=11687029>.
42. *Wikipedie: Otevřená encyklopedie: Ukrajinská lidová republika* [online]. c2014 [citováno 2014-11-02]. Dostupný z: <http://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Ukrajinsk%C3%A1_lidov%C3%A1_republika&oldid=12022223>.
43. Životopis: Jaroslav Hašek. *DatabazeKnih.cz: Váš knižní svět* [online]. 2008-2014 [cit. 2014-11-02]. Dostupné z: <<http://www.databazeknih.cz/zivotopis/jaroslav-hasek-1>>.
44. Životopis: Jaroslav Hašek. *Městská knihovna v Praze* [online]. 2014 [cit. 2014-11-02]. Dostupné z: <<http://www.mlp.cz/cz/projekty/on-line-projekty/jaroslav-hasek/zivotopis/?knihovna=>>>.
45. ИМПЕРАТОРСКИЙ И ЦАРСКИЙ ОРДЕН СВ. СТАНИСЛАВА. *Российская Империя: Russian Empire* [online]. 2014 [cit. 2014-11-30]. Dostupné z: <<http://www.zasluga.net/Russia/Empire/StStanislav/Stanislav.htm>>.
46. Текст песни Гусарская песенка, Черные Гусары. *Webkind*. [online]. 2010-2014 [citováno 2014-11-30]. Dostupný z: <http://webkind.ru/text/940221257_592768399p592713800_text_pesni_gusarskaya-pesenka.html>.

Seznam obrázků

Obr. 1 – Křestní list Jaroslava Haška

Obr. 2 – Vzdálenost mezi zajateckými tábory (mapa vytvořena autorkou práce přes google.maps.cz)

Obr. 3 – Ukrajina v roce 1914

Obr. 4 – Západní Ukrajina na počátku první světové války

Obr. 5 – Ukrajina v letech 1918 – 1919

Obr. 6 – Mapa Ukrajiny s vyznačenými městy a legendou (mapa vytvořena autorkou práce přes google.maps.cz)

Obr. 7 – Pamětní deska na bulv. Jaroslava Haška v Kyjevě

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Bc. Eliška Žahourová
Katedra:	Slavistiky
Vedoucí práce:	Mgr. Radana Merzová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2015

Název práce:	Pobyt Jaroslava Haška na Ukrajině a vliv jeho tvorby na česko-ukrajinské vztahy.
Název v angličtině:	Jaroslav Hasek's stay and the influence of his work on Czech and Ukrainian relations.
Anotace práce:	Diplomová práce je zaměřena na pobyt Jaroslava Haška na Ukrajině. Cílem práce je uvést období a místa, kdy se Hašek pohyboval na Ukrajině, a dokázat, jestli Ukrajina nějakým způsobem ovlivnila díla tohoto spisovatele. Výzkum je proveden pomocí rozborů jednotlivých děl, které Hašek napsal v době pobytu na Ukrajině nebo těsně po návratu z Ruska. Rozbor je proveden v obdobích, která jsou uvedena v teoretické části práce. Posledním bodem diplomové práce je průzkum pozůstalosti po Jaroslavu Haškovi na Ukrajině.
Klíčová slova:	Jaroslav Hašek, Švejk, 1. světová válka, Rakousko-Uhersko, Ukrajina, Rusko
Anotace v angličtině:	The thesis is focused on staying Jaroslav Hasek in Ukraine. The aim of this thesis is to write about the period and the places when Hašek was staying in Ukraine and to prove whether Ukraine influenced the works of this writer in some way. The research is done by analyzes of individual works, which Hašek wrote during his staying in Ukraine or just after returning from Russia. The analysis is done by periods that are mentioned in the theoretical part. The last point of the thesis is the estate of Jaroslav Hasek in Ukraine.

Klíčová slova v angličtině:	Jaroslav Hasek, Svejek, the first World War, Austria-Hungary, Ukraine, Russia
Přílohy vázané v práci:	0
Rozsah práce:	84 stran
Jazyk práce:	Český